

SREČNO

Celje - skladišče

D-Per

539/1971

1119710645,5

COBISS o

OSREDNJA KNJ. CELJE

GLASILO
ZASAVSKIH PREMGOVNIKOV
TRBOVLJE

LETO VII.
OKTOBER 1971

ŠTEV. 5

Aktualni problemi gospodarjenja v podjetju

Smo v obdobju zadnjega četrtletja leta 1971. Začetni zagon letošnjega leta, pa tudi uspehi še zdaleč niso več takšni, da bi bili lahko z njimi povsem zadovoljni in da bi bili lahko ob tem tudi mirni. Sicer je res, da niso pogoji gospodarjenja takšni, kakšne smo v načrtu predvidevali, kar se odraža v večjem povečanju materialnih stroškov ter v večjih osebnih dohodkih kot so bili predvideni. Končni rezultat uspeha gospodarjenja je precej slabši kot je bilo predvideno po načrtu za leto 1971, čeprav je bil izdelan na osnovi pokazalcev iz leta 1970.

Pokazalci fizičnega obsega proizvodnje so sicer ugodni, saj je v devetih mesecih letošnjega leta bila dosežena za 4% večja proizvodnja kot je bila načrtovana. Rudnik Hrastnik je načrtovano proizvodnjo presežal za 2%, rudnik Trbovlje za 10%, rudnik Zagorje pa je načrt dosegel 100%. Pri takšni ugotovitvi izgleda na prvi pogled, da je vse

v redu. Vendar so finančni efekti te proizvodnje precej slabši. Tako je na rudniku Hrastnik slabši asortiment vplival na povprečno prodajno ceno, ki je bistveno nižja kot je bila predvidena. Na rudniku Trbovlje je zaradi slabše kvalitete premoga dosežena nižja prodajna cena. Na rudniku Zagorje je ob 100% doseganju načrta prekoračena predvidena prodajna cena zaradi boljšega asortimana.

Druga stvar, ki bistveno vpliva na gospodarski učinek podjetja, so višji materialni stroški proizvodnje kot so bili predvideni. V tem prednjači rudnik Zagorje. V celoti so v proizvodnji premoga višji materialni stroški kot je bilo predvideno. Če k temu dodamo, da je tudi celokupna masa izplačanih osebnih dohodkov višja kot je bila predvidena, potem nam je lahko jasno, zakaj ne dosegamo predvidenih finančnih rezultatov, ki bi se morali odražati predvsem v ostanku dohodka, kjer

dosegamo le 16,8% predvidenega zneska. Od ostalih dejavnosti je dosegel obrat za specialna rudarska dela v zadnjem času precejšen razmah. Povečal je število zaposlenih in povečal je vrednost celotnega dohodka. Dosegel bo več kot 20 milijonov celokupnega dohodka, kar predstavlja za to enoto že sorazmerno precejšen napredek. V tej enoti obstajajo na nekaterih domačih gradbiščih problemi prilagojevanja cen zavoljo povečanih stroškov. Izgledi so, da bodo ta vprašanja še v tem letu rešena zadovoljivo.

Pri GRAMAT-u in v avtoparku zaznamujemo v zadnjem času izboljšanje celotnih rezultatov poslovanja in približevanje k rezultatom, predvidenih po finančnem načrtu.

Iz kratke ocene proizvodnje premoga do konca septembra in finančnega rezultata vseh proizvodnih dejavnosti do konca avgusta lahko povzamemo, da nastopajo največji problemi v proizvodnji premoga, ki predstavlja tudi 85,5% celotnega dohodka proizvodnih dejavnosti podjetja.

Poleg razreševanja problemov, ki so notranjega značaja v podjetju in za katere smo določili način reševanja tudi z akcijami in stabilizacijskimi programom, je v zadnjem času izredno pereče vprašanje likvidnosti oziroma zadostne količine razpoložljivih denarnih sredstev na žiro računu podjetja. Pri tem moramo ugotoviti, da se poslabšuje plačevanje prodanega premoga v času, ko postaja premog konjunktorno blago na trgu. Takšno stanje nas vsak mesec ogroža pri izplačilih osebnih dohodkov. Namesto, da bi se vodilni kadri v podjetju ukvarjali z reševanjem drugih pomembnejših problemov, izgubljajo vsak mesec precej časa za reševanje problema denarnih sredstev za izplačilo osebnih dohodkov. V takšnem položaju bomo verjetno prisiljeni, da dolo-

Srečanje rudarjev med izmenama na rudniku Trbovlje
Foto: inž. Bregant

čenim kupcem prekinemo nadaljnje dobave premoga.

Poseben problem predstavlja realizacija investicijskega programa modernizacije proizvodnje premoga. V dveh letih smo predložili dva investicijska programa, vendar še vedno ni odločitve o odobritvi sredstev za modernizacijo proizvodnje. To dejstvo je za možnost nadaljnega razvoja podjetja, najbolj zaskrbljujoče. Gre namreč za že znano ugotovitev, da bi morali v rasti produktivnosti napredovati mnogo hitreje kot smo napredovali doslej. Pri vseh elementih gospodarjenja bi morali dosegati mnogo boljše rezultate, kot jih pa dosegamo, vključno tudi osebne dohodke. Takšen napredek nam lahko omogoči le pospešena modernizacija proizvodnje, ki pa je s sredstvi lastne amortizacije ne

moremo doseči v kratkem roku. Verjetno bi mnogo lažje premagovali tudi sedanj problem pomanjkanja premoga na trgu, posebno še, ker se bo položaj na tržišču premoga v letu 1972 še poslabšal. Nekoliko nerazumljiv nam je odnos do reševanja dodelitve sredstev za modernizacijo premogovnikov ob takšni energetski situaciji v Sloveniji. Marsikdo se verjetno sprašuje, zakaj ne prilagodimo cen premogu v okviru splošnega zviševanja cen in glede na povpraševanje po premogu, ki vlada na trgu. Pri takšnem vprašanju je treba vedeti, da ne moremo dvigovati cene brez doseženega sporazuma s kupci, od katerih mora po količini 2/3 pristati na povečanje cen. Pri tem pa je še vedno vprašljiva končna odobritev cene, ki jo mora izdati pristojni zvezni or-

gan. Trenutno ne kaže, da bi lahko računali na takšno možnost povečanja dohodka.

Iz dosedanjih rezultatov poslovanja podjetja lahko ugotovimo, da ne poslujemo z izgubo, da komaj ustvarjamo nekaj ostanka dohodka, da osebni dohodki niso ustrezni z ozirom na panogo industrije, da se borimo s problemi nelikvidnosti in da trenutno še nimamo zagotovljenih sredstev za nadaljnjo modernizacijo proizvodnje. Takšno stanje nam narokuje nujno potrebno enotnost akcije vseh odgovornih sil v podjetju, složnost v vseh pogledih ter željo in prizadevanje za premagovanje vseh problemov v zvezi s sedanjim položajem podjetja.

Albert Ivančič, dipl. inž. rud.

Izpolnjevanje finančnega plana

V zadnji številki glasila Srečno je bil objavljen prispevek o doseženem poslovnem rezultatu v I. polletju 1971, sedaj pa lahko poročamo o dosežkih v osmih mesecih letošnjega leta.

Brez rudarskega šolskega centra so proizvedli vsi trije rudniki skup-

no 1,156.420 ton premoga, prodali pa smo ga 1,160.120 ton. Zaloge so se zmanjšale za 3.700 ton in znašajo konec avgusta še 26.333 ton, od tega v Trbovljah 18.022 ton in v Zagorju 8.311 ton. Po posameznih rudnikih se je gibala načrtovana in prodana proizvodnja premoga takole:

rudnik	načrtovano	prodano	%
Hrastnik	405.500	409.757	101,0
Trbovlje	381.500	417.910	109,5
Zagorje	326.000	332.453	102,0
Skupaj	1.113.000	1.160.120	104,2

Količinski načrt proizvodnje je bil prekoračen za 3,9%, načrt prodaje pa za 4,2%. Finančni načrt os-

novne dejavnosti smo dosegli v mesecih januar-avgust 1971 z naslednjimi indeksnimi številkami:

Elementi	Hrastnik	Trbovlje	Zagorje	Skupaj
celotni dohodek	95,3	102,3	102,9	104,3
materialni stroški	98,5	85,2	112,5	108,6
dohodek	93,5	112,8	97,5	101,8
obveznosti iz dohodka	110,2	124,6	110,1	115,8
dohodek za razdelitev	91,6	111,5	96,0	100,2
brutto osebni dohodki	109,3	109,2	99,4	107,5
družbene službe	124,8	118,2	107,2	118,5
brutto skladi	—	205,0	21,2	16,8

Rudnika Hrastnik in Trbovlje izkazujeta nižje doseganje oziroma preseganje celotnega dohodka, kot znaša preseganje količin proizvodnega načrta. Razlog je v nedoseganju načrtovanega padca vrst premoga in v slabi kvaliteti dobav za termoelektrarno Trbovlje. Nedoseganje načrtovanega padca vrst in plačevanje visokih penalov (odškodnin) elektrarni, nam povprečno prodajno ceno premoga iz Hrastnika ter Trbovelj občutno znižujejo. Da ponovim:

Hrastnik — količinski načrt 101,0%,
vrednostni načrt 95,3%
Trbovlje — količinski načrt 109,5%
vrednostni načrt 102,3%

Nedoseganje finančnega načrta v primerjavi s preseganjem količinskega, znaša v Hrastniku 5,7% in Trbovljah 7,2%. To pa nam realizacijo občutno zmanjšuje, kar seveda vpliva negativno na končni rezultat obeh rudnikov. Poleg tega pa nam kvarijo finančni rezultat rudnika Hrastnik še visoki materialni stroški in stroški delavnic tako, da izkazujemo na tem rudniku koncem avgusta izgubo v višini 180.900 din. Tudi osebni dohodki so višji od načrtovanih (dohodek za razdelitev 91,6 brutto osebni dohodki 109,3%) in je tudi tu vzrok negativnega finančnega rezultata. Rudnik Trbovlje je načrtovani ostanek dohodka

za sklade prekoračil, predvsem zaradi nizkih materialnih stroškov in gibanja brutto osebnih dohodkov v okviru načrtovanih sredstev. Rudnik Zagorje načrtovano vrednost proizvodnje sicer dosega, vendar visoki materialni stroški in brutto osebni dohodki nad razpoložljivimi sredstvi onemogočajo, da bi bil dosežen načrtovani ostanek dohodka za brutto sklade.

Ugotovimo lahko, da je v avgustu rudnik Hrastnik izgubo povečal, rudnik Trbovlje je dosegel ugoden rezultat, dočim je rudnik Zagorje v tem mesecu prejšnjo izgubo v celoti pokrnil in dosegel še nekaj dobička. Za boljše razumevanje dajemo pregled doseženega dobička po posameznih rudnikih, ločeno za premog in druge dejavnosti. V dobičku so poleg ostanka za brutto sklade upoštevane tudi obveznosti za potrebe družbenih služb, ki jih plačujemo občinam. Številke so izražene v %:

	januar-julij	avgust	skupaj
1) premog	125,2	121,9	123,6
Hrastnik	33,5	— 6,9	14,5
Trbovlje	99,2	72,4	86,6
Zagorje	— 7,5	56,4	22,5
2) ostalo	— 25,2	— 21,9	— 32,6
Hrastnik	— 10,5	— 5,0	— 7,9
Trbovlje	— 26,6	— 11,4	— 19,5
Zagorje	11,2	— 2,3	4,9
izredni dohodki	— 0,7	— 3,2	— 1,1
— izdatki			

	januar-julij	avgust	skupaj
3) celokupno	100,0	100,0	100,0
Hrastnik	23,0	— 11,9	6,6
Trbovlje	72,6	61,0	67,1
Zagorje	3,7	54,1	27,4
izredni dohodki			
— izdatki	0,7	— 3,2	— 1,1

V končnem obračunu izkazujemo pri premogu na vseh rudnikih pozitivni finančni rezultat (vključno prispevki za družbene službe), rudnika Trbovlje in Zagorje sta v avgustu pozitivno razliko povečala, rudnik Hrastnik pa jo je znižal. Za 23,6% nam znižujejo dobiček pri premogu izgube na drugih dejavnostih. Tu gre predvsem za negativne razlike delavnic v Trbovljah in Hrastniku. Tudi izredni izdatki so se v avgustu precej povečali zaradi precejšnjih plačanih odškodnin za povzročeno škodo po rudarjenju.

Iz podanega pregleda je razvidno, da finančni načrt, glede na prekoračitve proizvodnega načrta, po vrednosti izpolnjujemo in še nekaj presehamo. Visoki materialni stroški in izdatki za bruto osebne dohodke, ki so nad razpoložljivim ostanekom dohodka (ostanek dohodka za razdelitev znaša 100,2%, bruto osebni dohodki pa 107,5% pa niso dovolili doseči načrtovani ostanek dohodka za bruto sklade oziroma načrtovanega dobička.

Načrtovano delitev dohodka na osebne dohodke in sklade smo dosegli v osnovni dejavnosti v osmih mesecih 1971 takole:

	načrtovano %	doseženo %
bruto osebni dohodki	91,0	97,6
prispevki za družbene službe	0,9	1,1
bruto skladi	8,1	1,3

Kar zadeva ostanek dohodka za sklade, se je delitveno razmerje v primerjavi s I. polletjem 1971 nekoliko poslabšalo:

	I. polletje	januar-avgust
— bruto osebni dohodki	96,3	97,6
— prispevki za družbene službe	1,1	1,1
— bruto skladi	2,6	1,3

Obrat za specialna rudarska dela je zaključil v avgustu dela na gradbiščih v Jugoslaviji s pozitivnim rezultatom, vendar je v celotnem razdobju na teh gradbiščih še negativen. Uspehi na inozemskih delovnih

gradbiščih v SFRJ vsa gradbišča

celotni dohodek 97,8
materialni stroški 100,6
dohodek 95,9
obveznosti iz dohodka 60,9
dohodek za razdelitev 104,1
bruto osebni dohodki 129,3
prispevek za družbene službe 103,2
bruto skladi —

	gradbišča v SFRJ	vsa gradbišča
celotni dohodek	97,8	109,8
materialni stroški	100,6	100,7
dohodek	95,9	115,5
obveznosti iz dohodka	60,9	60,9
dohodek za razdelitev	104,1	128,3
bruto osebni dohodki	129,3	129,3
prispevek za družbene službe	103,2	103,3
bruto skladi	—	122,0

Načrt delitve dohodka je bil do-sežen:

	načrtovano	domača vsa gradbišča	vsa gradbišča
bruto osebni dohodki	87,7	108,9	88,4
prispevki za družbene službe	0,9	0,9	0,7
bruto skladi	11,4	—9,8	10,9

Delovne enote GRAMAT-a poslujejo sedaj uspešno, saj je bila izguba, ki smo jo izkazovali še po obračunih za januar-julij, v avgustu v celoti pokrita in je bilo ustvarjenih že tudi nekaj sredstev za sklade. Enote v Trbovljah in Zagorju so pozitivne, dočim sta enoti v Hrastniku v skupnem znesku negativni. Kamnolom v Hrastniku posluje uspešno, vendar pa izguba betonarne dobiček kamnoloma v celoti absorbira, tako da je končni rezultat negativen. Doseganje finančnega načrta je naslednje:

	Hrastnik	Trbovlje	Zagorje	Skupaj
celotni dohodek	99,0	94,0	119,0	97,9
materialni stroški	95,6	112,7	131,4	113,2
dohodek	79,6	82,9	65,6	82,1
obveznosti iz dohodka	64,6	69,6	58,5	68,1
dohodek za razdelitev	76,8	95,2	69,7	84,9
bruto osebni dohodki	—	92,4	—	91,8
prispevek za družbene službe	—	96,9	—	96,9
bruto skladi	76,8	55,4	69,7	53,0

ju so pozitivne, dočim sta enoti v Hrastniku v skupnem znesku negativni. Kamnolom v Hrastniku posluje uspešno, vendar pa izguba betonarne dobiček kamnoloma v celoti absorbira, tako da je končni rezultat negativen. Doseganje finančnega načrta je naslednje:

	Hrastnik	Trbovlje	Zagorje	Skupaj
celotni dohodek	99,0	94,0	119,0	97,9
materialni stroški	95,6	112,7	131,4	113,2
dohodek	79,6	82,9	65,6	82,1
obveznosti iz dohodka	64,6	69,6	58,5	68,1
dohodek za razdelitev	76,8	95,2	69,7	84,9
bruto osebni dohodki	—	92,4	—	91,8
prispevek za družbene službe	—	96,9	—	96,9
bruto skladi	76,8	55,4	69,7	53,0

Obolenja in izostanki z dela

V čim večji meri je v nekem podjetju v proizvodnjo vključena delovna sila, tem bolj je količina in kvaliteta proizvodnje odvisna od faktorjev, ki zmanjšujejo število in sposobnost zaposlenih. V načrtovani proizvodnji se ti faktorji vedno upoštevajo, vendar pa odstopanja lahko bistveno prizadenejo obseg proizvodnje in gospodarski efekt, če ta presežejo mejo, ki jo še dovoljuje notranja organizacija v proizvodnem procesu. V praksi govorimo takrat o fluktuaciji o izostankih. Med vzroki, ki direktno vplivajo na število izostalih z dela, so nedvomno obolenja in telesne poškodbe, povzročene na delu ali izven njega, ker na te v primernem času ne moremo vplivati z običajnimi merili in ukrepi. Tako postaja nenaden in prekomeren porast bolnih v podjetju kot je naše, vedno akuten problem, ki v nekaterih pogledih dobiva že tudi kroničen značaj.

Da bi mogli dati pravičen odgovor prizadetim enotam in v okviru možnosti tudi ukrepati, je služba varstva pri delu s sodelovanjem zdravstvene službe, skušala z analizo obolevanj članov kolektiva določiti osnovne vzroke obolenj, predvsem pa tiste vzroke, katerih posledice se odražajo v normalnih porastih, torej v visoki fluktuaciji.

Iz diagrama števila obolenih in števila bolnih v bolniškem staležu (oboje prikazano v procentih z ozirom na stalež) v obdobju od 1. 1. 1970 do 10. 9. 1971 je razvidno, da je stalež bolnih najvišji v obeh letih meseca avgusta in naznižji sredi zime v mesecu decembru. Ta konic nastopa v enakem obdobju tudi v letih 1968 in 1969. Z rednim vsakoletnim ponavljanjem povečanega števila obolenj, morajo imeti vzroki vezani na ta letni čas svoj tehten razlog, ki je lahko odvisen le od naslednjih dveh faktorjev:

1. v poletnih mesecih naj bi prevladovali pogoji, ki zmanjšujejo obrambo sposobnosti pred infekcijami ali drugače vplivajo na ugodnejši razvoj raznih boleznih. Obstojta pa tudi večja možnost telesnih poškodb glede na povečano rekreacijo in druga opravila, ki jih opravljajo člani kolektiva v prostem času;
 2. intenzivnost domačih opravil in del v nekaterih okolnostih člani kolektiva, da z rednim dopustom odrejene proste dni povečujejo ali pa opravičila za že neopravičen izostanek z dela, iščejo in skušajo doseči s fingiranjem boleznih.
- Oba faktorja imata kot neposredna vzroka povečanja bolnih delno upravičenost, hkrati pa velik razlog za premislek in presojo.

Za enoti v Hrastniku je bila že z načrtom predvidena izguba, ki pa ni bila dosežena v načrtovani višini, kar je pripisati nižjim materialnim stroškom. Enote v Trbovljah in Zagorju poslujejo sedaj uspešno. V končnem rezultatu smo izkazovali koncem julija na vseh treh rudnikih za sklade negativni rezultat v višini 7.000 din, dobiček v avgustu pa je spremenil to številko v pozitivno in sicer znaša ostanek dohod-

ka za bruto sklade koncem avgusta 186.200 din. Osebnih dohodkov izkazujemo ločeno le na delovnih enotah v Trbovljah. V Hrastniku in Zagorju se obračunavajo v plačilnih listah premogovnika in se nato fakturirajo GRAMAT-u v obliki storitev, v obračunu GRAMAT-a so izkazani pod materialnimi stroški.

Načrt delitve dohodka in doseganja je:

načrtovano	doseženo	
brutto osebni dohodki	81,3	87,9
prispevek za družbene službe	0,8	0,9
brutto skladi	17,9	11,2

brutto osebni dohodki
prispevek za družbene službe
brutto skladi

Za toplarno Trbovlje nismo mogli sestaviti finančnega načrta, ker nam niso bili znani vsi potrebni podatki za setavo načrta. Vodimo pa ločeni obračun, po katerem izkazuje trenutno ta dejavnost izgubo. Ugotovimo pa lahko, da se v zadnjih mesecih izguba znižuje in s povečanjem kapacitet toplarne lahko pričakujemo ugodnejše rezultate.

Oba avtoparka sta koncem avgusta še imela igubo, lahko pa pričakujemo, da bo izguba v septembru v celoti odpravljena. Rezultati v avgustu nam dokazujejo, da je avtopark na najboljši poti, da zaključimo poslovno leto uspešno. Za primerjavo dajemo pregled izpolnjevanja finančnega načrta za I. polletje in za razdobje januar-avgust (v %):

I. polletje	januar-avgust	
celotni dohodek	98,6	113,2
materialni stroški	106,5	110,8
dohodek	73,4	119,6
obveznosti iz dohodka	117,5	125,3
dohodek za razdelitev	64,4	118,5
brutto osebni dohodki	119,5	124,3
prispevek za družbene službe	112,8	76,3
brutto skladi	—	—

celotni dohodek
materialni stroški
dohodek
obveznosti iz dohodka
dohodek za razdelitev
brutto osebni dohodki
prispevek za družbene službe
brutto skladi

Koncem julija je znašala izguba 174.800 din, v avgustu se je znižala

za 142.300 din na 32.500 din. Načrtovano delitev dohodka smo dosegli:

načrtovano	doseženo	
%	%	
brutto osebni dohodki	99,0	103,9
prispevek za družbene službe	1,0	0,6
brutto skladi	—	— 4,5

brutto osebni dohodki
prispevek za družbene službe
brutto skladi

Vse našteje proizvodne dejavnosti so dosegle v obravnavanem o-

bračunskem razdobju naslednjo delitev celotnega dohodka in dohodka:

besedilo	načrtovano		doseženo	
	din	%	din	%
celotni dohodek	157.982.500		165.719.600	104,9
materialni stroški	59.831.900		64.832.800	108,4
dohodek	98.150.600		100.886.800	102,8
obveznosti iz dohodka	11.003.700		11.631.000	105,7
dohodek za razdelitev	87.146.900		89.255.800	102,4
brutto osebni dohodki	78.900.500		86.213.100	109,3
prispevki za družbene službe	788.800		920.100	116,6
brutto skladi	7.457.600		2.122.600	28,5

delitev dohodka v %:
brutto osebni dohodki 90,5 96,6
prispevki za družbene službe 0,9 1,0
brutto skladi 8,6 2,4

Za druge dejavnosti finančnih načrtov nismo sestavili. Rudarski šolski center pokriva svoje izdatke z dohodki, menze in počitniški domovi so ustvarili nekaj presežka dohodkov nad izdatki. Pri teh dejavnostih, to velja predvsem za počitniške domove, bomo lahko ugotovili končni finančni uspeh, šele z zaključnim računom.

Pri vseh dejavnostih podjetja je doseganje in delitev celotnega dohodka ter dohodka, naslednje:

celotni dohodek	173.664.700 din
materialni stroški	70.064.700 din
dohodek	103.600.000 din
obveznosti iz dohodka	11.805.900 din
dohodek za razdelitev	91.794.100 din
brutto osebni dohodki	88.521.000 din
prispevki za družbene službe	939.600 din
brutto skladi	2.333.500 din

OBOLENJA IN IZOSTANKI Z DELA

Profil skozi konico obolenj v letošnjem letu na dan 10. septembra 1971, kjer smo primerjali najpogostejše vrste obolenj članov kolektiva s povprečkom istih vrst obolenj prvega polletja 1971 in v letu 1970, nam razmejuje vzroke povišanj števila bolnih, kakor je navedeno v točkah 1 in 2. V tem času smo evidencialno povečali porast raznih obolenj dihalnih organov za 1.10%, obolenj prebavnega trakta za 1.5%, infekcij kože in podkožja za 1.9%, ostemyelitisa za 4.7%, poškodb pri delu za 6% in porast poškodb izven dela za 6.25%. Od navedenih primerov obolenj lahko vzročno za letni čas, opravičimo le porast kožnih infekcij, katerega pospešuje prekomerno potenje in razna obolenja prebavnega trakta. To so razni katarji (vnetja sluznic) prebavil, katere prehladimo s premrzlo pijačo, predvsem z mrzlim pivom. Če lahko poškodbe pri delu in izven dela, ki zavzemajo najvišji procent povišanja (6.25%) še podrejujemo pogojem letnega časa, potem moramo poudariti, da ima ta podrejenost le značaj povoda za posledico, dočim ko vzroki za njo (poškodbe) tičijo izključno v osebnem faktorju. Pretežno se člani kolektiva izven dela poškodujejo v cestnem prometu ali pa v medsebojnih obračunih (pretepih). V obeh primerih botruje največkrat alkohol, nepredvidnost in kršenje prometnih predpisov. Porast obolenj pod nazivom »ostemyelitis«, kamor spadajo tudi vse anatomsko ne definirane bolezni hrbtnice, kakor tudi ostalo povišanje obolenj, za katera ne obstoja opravičljiva objektivna vzročna zveza, pa je izključno posledica osebnih potreb po prostih dnevih, za katere uresničene se nekateri poslužujejo tudi te iz družbenega vidika, nizkotne poti. To trditev potrjuje tudi dejstvo, da se prijave obolelih v kritičnem letnem času večajo prav takrat, ko v zdravstveni službi nastopijo ugodni pogoji (n. pr. menjava ambulantnega zdravnika).

Iz teh podatkov lahko sklepamo, da ima letni čas in z njim posebni pogoji za obolenja, le malenkosten direkten vpliv na zvišanje obolenj, da pa je ta čas sekundaren vzrok, ki skupaj z osebnim faktorjem in tudi z razmerami v katerih živimo, ustvarja ugodne pogoje za uveljavljanje individualnih težav in potreb. Da so te potrebe poleti večje je dokaz tudi v skladnosti izdanih dopustov in bolnih. Vsota dopustov in bolnih je namreč v avgustu in septembru vedno največja, število bolnih pa raste sorazmerno z omejevanjem letnih dopustov.

Resničnost, dejstev, ki smo jih navedli, bi lahko podkrepili tudi z navedbo posameznih primerov, ki razkrivajo postopek uveljavljanja zahtev po prostem času in njegov ožji namen. Tako so znani primeri,

Delitev dohodka v %:			
brutto osebni dohodki	96,4		
prispevki za družbene službe	1,0	Od doseženega ostanka za sklade	
brutto skladi	2,6	odpade na:	
— osnovno dejavnost		1.048.800 din	45,0 %
— OSRD		1.031.800 din	44,2 %
— GRAMAT		186.200 din	8,0 %
— avtopark		— 32.500 din	— 1,4 %
— toplarno		— 111.700 din	— 4,8 %
— proizvodne dejavnosti skupaj		2.122.600 din	91,0 %
— R S C		— 9.200 din	— 0,4 %
— menze		75.600 din	3,2 %
— počitniške domove		144.500 din	6,2 %
— neproizvodne dejavnosti skupaj		210.900 din	9,0 %
— celokupno		2.333.500 din	100,0 %

Likvidnostno stanje se je v zadnjih mesecih poslabšalo. Z izterjavo faktur imamo velike težave, kljub vsem naporom nikakor ne uspemo znižati naših terjatev na sprejemljivo višino. Za večino kupcev premoška imamo pogodbeni plačilni rok 20 dni, za plačilo dospele fakture pa prekoračujejo dejansko plačane zneske za skoraj 15 milijonov din, t. j. 1,5 milijarde S din. Zaradi tega tudi naše podjetje ne more pravočasno

poravnati svojih obveznosti in smo tako v zaostanku s plačili našim dobaviteljem in banki za anuitete. Ni pa trenutno nobenih znamenj, da bi se sedahje nemogoče stanje popravilo. Največje težave imamo zaradi pomanjkanja denarja ob izplačilu osebnih dohodkov, saj moramo vsak mesec najemati drage premostitvene kredite.

Povprečni mesečni osebni dohodki so se zvišali in so v primerjavi z letom 1970 znašali:

Delovna enota	Ieto 1970	januar-avgust 1971	%
Hrastnik	1.395,6	1.697,0	121,6
Trbovlje	1.396,2	1.676,8	120,1
Zagorje	1.206,2	1.645,6	136,4
Skupni prevoz	1.198,5	1.491,9	124,5
Separacija Trbovlje	1.072,9	1.372,9	128,0
Separacija Zagorje	1.049,1	1.340,8	127,8
S R D	1.257,7	1.475,0	117,3
Elektro obrat	1.261,7	1.520,3	120,5
Delavnica Hrastnik	1.257,7	1.495,7	118,9
Nabavni oddelek (skladišča)	1.121,9	1.412,7	125,9
Uprava ZP	1.459,0	1.871,6	128,3
osnovna dejavnost	1.285,9	1.620,8	126,0
O S R D	1.521,8	1.868,4	122,8
GRAMAT in toplarna	1.052,4	1.357,1	129,0
Avtopark	1.341,2	1.538,5	114,7
Z P T	1.291,0	1.635,2	126,7

Roman Turnšek

OBOLENJA IN IZOSTANKI Z DELA

da človek oboli prav takrat, ko mu poslovodja ni odobril letnega dopusta. Ali, da je število bolnih največkrat, ko je na dopustu redni ambulantni zdravnik. In ko smo nekega dne le bili radovedni, kako se zdravijo naši bolniki, smo od enajstih obiskanih našli doma oziroma brez dela, le enega.

Ugotovili smo torej, da prekomerno fluktuacijo v letnih mesecih ne povzroča večje obolenje članov kolektiva, temveč imamo opravka na splošno z večjo potrebo korišćenja prostih dni v tem času, kar pa se manifestira v povečanju neopravičeno izostankih (kasnejše opravičenih) pa tudi bolnih, če zahtevane proste dni na kakršenkoli način omejujemo.

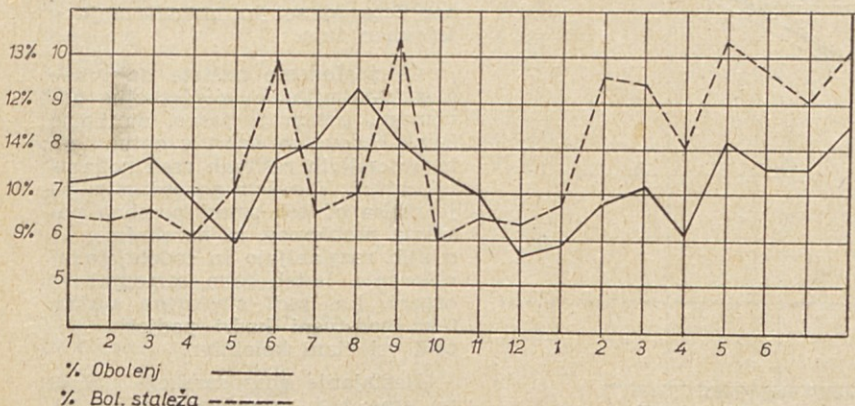
Da bi z ostrejšimi ukrepi preprečili ekonomsko škodo, ki jo povzročajo konice, že itak precej visoke fluktuacije, je malo verjetno. Če bomo ostreje zadržali simulantne, bomo z njimi prizadeli tudi resno bolne, kar nam situacijo lahko še poslabša. Na situ »ostemyelitis« et. comp. namreč ne moremo doseči, da na njem poleg bolnih ne bodo ostali tudi zdravi ljudje oziroma, da skozi njega z zdravimi ne bodo padali tudi res bolni. Neko ostro mejo se tudi pri ostalih boleznih ne da doseči.

Vsak ukrep z namenom preprečevanja nezgod dela, ki bi posegal v nadomestilo osebnega dohodka, je nezakonit, razen zahtevka za povrnitev škode. Preostaneta nam za ukrepanje samo še dve poti.

Spričo položaja, v katerem se nahaja rudarstvo in z njim naše podjetje, bi bilo najumestnejše v okviru tehničnih možnosti proizvodnje in prodaje, proizvodni načrt čim bolj časovno prilagoditi potrebam prostih dni, to je uskladiti ga časovno z dejansko fluktuacijo. Priznamo, da je to le simptomatsko zdravljenje-enostransko zakrpanj lonca, za katerega ne vemo, kdaj nam bo popustil na drugi strani.

Druga pot je dolga, vendar trdnjša. Ukrep izvira iz občutka obveznosti in pravice. Izginile bodo fingirane, pa tudi resnične lumbalgije in še marsikatero druge bolezni, pa tudi nezgode doma in neopravičeno izostali takrat, ko bo potreba človekovega dela za njegov dostojen življenjski standard res samo 42 ur tedensko in ko bo prosti čas lahko koristil samo za rekreacijo. Tako mesto delovnega človeka v družbi mora spremeniti ne le njegov način življenja, temveč tudi odnos in določene obveznosti do družbe. Ena od teh nedvomno tudi ta, da je v vsakem organiziranem delu v družbi potreben red, ki vsem enako odreja pravice in tudi dolžnosti.

Emil Kohne, dipl. inž. rud.

Aktualna tema

Gospodarstvo in vsi premiki znotraj gospodarstva so sicer vedno in povsod aktualna tema. Kljub temu pa so v gospodarstvu problemi in obdobja, ki jim posvečamo več pozornosti. Ker se hitro bliža čas, ko se bo treba odločiti za eno alternativno predlaganih variant gospodarskega načrta za leto 1972, naj bo današnja aktualna tema — razmišljanje o osnovah za sestavo gospodarskega načrta proizvodnje premoga za leto 1972.

Analiza tržišča kaže, da se potrebe po premogu v letu 1972 zanesljivo ne bodo zmanjšale. Nasprotno, povpraševanje celo narašča. Takšen položaj na tržišču s premogom daje vsekakor osnovo za gospodarski smoter proizvodnje. Ta smoter pa mora biti tudi za naše podjetje ekonomsko upravičen in biti mora tehnološko izvedljiv.

Ni se potrebno spuščati v podrobne ekonomske izračune, niti v podrobnosti tehnologije, dovolj je, če se v predvidevanjih orientiramo na dosežke letošnjega leta. Iz že znanih ekonomskih pokazalcev v obdobju januar-avgust, ni težko do-

— Realizacija	1,740.000 ton po	105,65 din =	183.831.000 din
— stroški za	1,740.000 ton po	103,59 din =	180.246.600 din
— ostanek dohodka			= 3.584.400 din
— vsi stroški	na tona po	103,59 din =	180.246.600 din
— stalni stroški	na tona po	22,98 din =	39.978.000 din
— spremenljivi stroški	na tona po	80,61 din =	140.268.600 din

Po izračunu količin proizvodnje z naprej načrtovanim ostankom ob doseženih stalnih in spremenljivih

kaj realno oceniti končnega efekta. Tehnologijo proizvodnje poznamo, poznamo pa tudi gibanja vseh ostalih pokazalcev.

Iz skice načrta realizacije, stroškov in ostanka dohodka na proizvodnji premoga za leto 1971 je razvidno, da smo se, odvisno od tržišča, proizvodnih zmogljivosti, potreb po ostanku dohodka ob realnih osebnih dohodkih in ob poznavanju realno možno dosegljivih normativov porabe materiala in stroškov, odločili za osnovni načrt proizvodnje v višini 1,704.000 ton premoga, z realizacijo 183,57930 din, s stroški proizvodnje 174,290.930 din ob ostanku dohodka 9,289.000 din. Kot stalni stroški so v prikazu obravnavani stroški časovnih razmejitev, 33% stroškov električne energije, investicijsko vzdrževanje, amortizacija, obresti od kreditov, druge obveznosti, ostali osebni dohodki, bolani do 30 dni in deputatni premog v skupnem znesku 39,978.000 din.

Izpeljano iz rezultatov, doseženih v obdobju januar-avgust 1971, bi izpeljali ob koncu leta na načrtovane delovne dni naslednji rezultat:

Izračun je naveden in prikazan na skici »Osnove planiranja za leto 1972«, ki istočasno ponazorjuje tudi pričakovani rezultat tega leta. Kaže še rešitve v povečani realizaciji, z večjo proizvodnjo oziroma višjo pro-

dajno ceno ali nižjimi proizvodnimi stroški. Meja rentabilnosti označuje položaj, ko je lastna cena enaka prodajni ceni. Podjetje, ki posluje na tej meji pa praktično ni več rentabilno, saj je brez ostanka dohodka obsojeno na nazadovanje in končno na propad.

Ker moramo, kot rečeno, izdelati smotrni gospodarski načrt, moramo iz predvidoma doseženih učinkov gospodarjenja v tem letu, poiskati takšne osnove za načrt, ki bodo možno dosegljive ob jamstvu za ekonomiko proizvodnje v naslednjem letu. Ob razglabljanju o takih osnovah pa ne moremo mimo dejstev, da so zmogljivosti proizvodnje poleg pripravljenosti jame, od nas skoraj neodvisno omejene, s številom jamskih delavcev, ki je v stalnem upadanju, da tehnološki postopki proizvodnje izključujejo možnosti naraščanja storitev po dosežanih stopnjah, da z boljšim doseganjem količinskih normativov porabe materiala ne dosegamo ekvivalentnega finančnega uspeha zaradi stalnega naraščanja cen reprodukcijskega materiala in da bi stagnacija osebnih dohodkov pomenila v sedanjih razmerah nazadovanje, s poselidico neupravičenega zaostajanja življenske ravni članov kolektiva in posledice nepopravljive škode za prihodnost podjetja. Zmotno je tudi pričakovati, da bi našete ovire v celoti premagali le z višjo prodajno ceno, kajti vpliv na kvaliteto in asortiment je končno le še

$$\text{proizvodnja} = \frac{\text{stalni strošek} + \text{ostanek}}{\text{prodajna cena} - \text{spremenljivi stroški na tona}} = \frac{39.978.000 + 9.289.000}{105,65 - 80,61} = \frac{49.267.000}{25,04} = 1.967.532 \text{ ton}$$

Izračun je naveden in prikazan na skici »Osnove planiranja za leto 1972«, ki istočasno ponazorjuje tudi

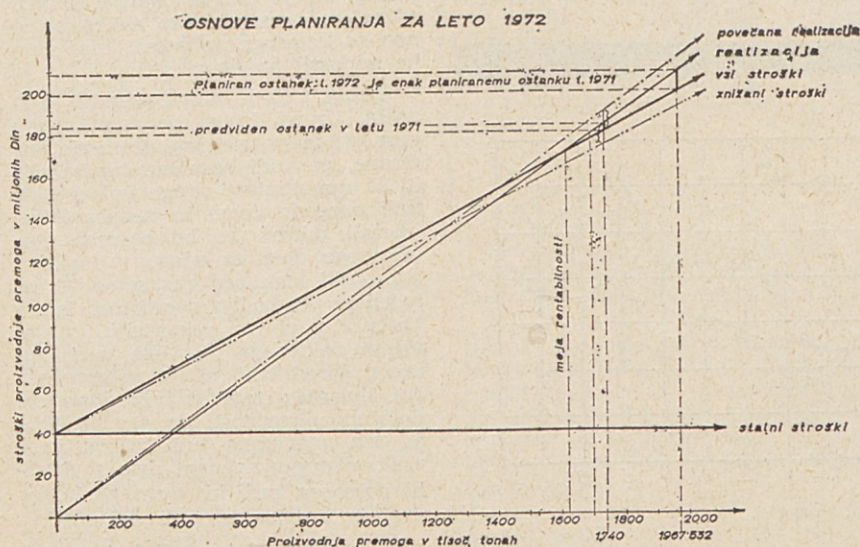
pričakovani rezultat tega leta. Kaže še rešitve v povečani realizaciji, z večjo proizvodnjo oziroma višjo pro-

omejen na lastnosti premoga v slojišču, dočim je doseganje boljših prodajnih cen na račun podražitev stvar tržišča, dolgoročneje politike cen in nazadnje še stvar trenutno veljavnega režima o formiranju cen.

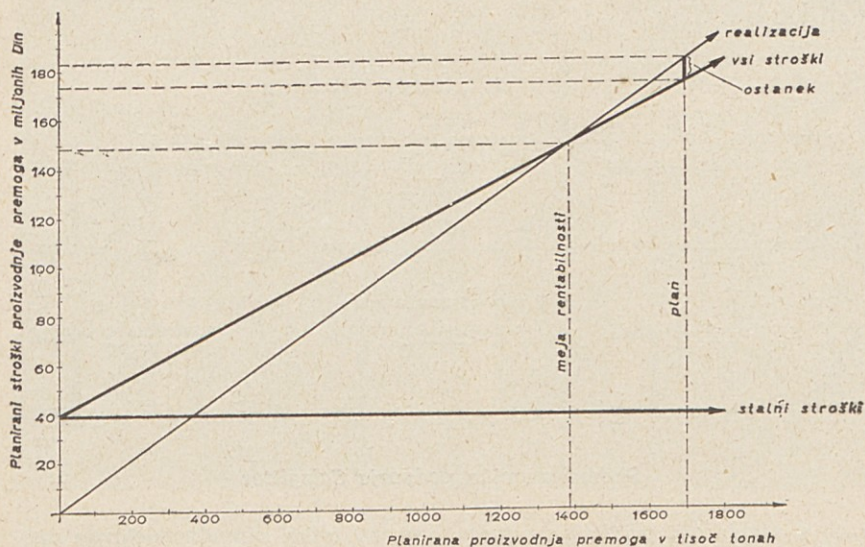
Prav je, da naša politika cen teži k zaviranju inflacije, ne bi pa smeli dopustiti, da bi nas inflacija zato, ob doseženih uspehih, prizadela kot tiste, ki so jim prizadevanja v tej smeri tuja.

Če pogledamo našeta dejstva še s stališča njihove medsebojne odvisnosti, potem je jasno, da bomo iskali osnove za načrt v optimalnih in dosegljivih rešitvah vseh nakazanih smeri. V našem gospodarstvu pa je vsaka od teh smeri posebno poglavje problemov, ki narekujejo, da o njih razglablajo in sodelujejo pri reševanju le-teh tako samoupravni organi, kot tudi strokovne službe, tako vodstveni kadri podjetja, kot tudi vsi člani kolektiva.

Nastajanje gospodarskega načrta ne sme biti prepuščeno stihiji in

PLAN REALIZACIJE, STROŠKOV IN OŠTANKA ZA LETO 1971
Proizvodnja premoga ZPT

načrt ne sme biti le formalno izpolnjena zahteva predpisov. S sprejetjem gospodarskega načrta bomo

sprejeli tudi, s polno odgovornostjo obvezo za njegovo izvršitev.

Vilko Kovač

Izpolnjevanje proizvodnega načrta

Naše podjetje je v letošnjih prvih devetih mesecih doseglo proizvodni načrt, določen za to obdobje

oziroma za celo letošnje leto, v naslednjih višinah:

a) Proizvodnja premoga

Enota/rudnik	načrt za 9 mes. ton	doseženo ton	+	-	%
Hrastnik	456.000	465.180	+	9.180	102,0
Trbovlje	431.000	471.070	+	40.070	109,3
Zagorje	365.000	364.310	-	690	99,8
Skupaj	1.252.000	1.300.560	+	48.560	103,9
RŠC Trbovlje	11.500	18.450	+	6.950	160,4
RŠC Zagorje	11.000	11.390	+	390	103,5
Z P T	1.274.500	1.330.400	+	55.900	104,4

b) Proizvodnja opečnih izdelkov

vrsta opeke	načrt za 9 mes. opeč. enote	doseženo opeč. enote	%
surova opeka	7.500.000	5.984.600	79,8
žgana opeka	7.000.000	5.390.524	77,0

c) proizvodnja betonskih oblikovancev

Enota	načrt za 9 mes. kosov	doseženo kosov	%
Hrastnik	65.500	59.194	90,4
Trbovlje	—	73.827	—

č) Proizvodnja dolomitnega drobljenca

Enota	načrt za 9 mes. m ³	doseženo m ³	%
Hrastnik	12.000	10.726	89,4
Trbovlje	46.000	22.148	48,1
Zagorje	135.000	101.020	74,8

d) Storitve avtoparka

Enota	doseženo I-IX.
Trbovlje	p/km 59.799 t/km 847.540
Zagorje	t/km 1.940.154

Rudarstvo doma in po svetu

Poroštvo za Ruhrkohle AG zagotovljeno

Zahtevano poroštvo za fuzionirano premogovno družbo Ruhrkohle v višini 966 milij. DM bosta prevzela zveza in dežela Nordrhein — Westfalen. Zveza bo prispevala 2/3. Na ta način bo premogovna družba prebrodila likvidnostne težave. S podjetjem bo sklenjen srednjeročni sanacijski program.

EGS zvišala investicije v premogovnike

Po poročilih evropske komisije bodo znašale investicije v premogovnike EGS v tekočem letu približno 186 milij. \$, 1972 pa približno 159 milij. \$. S tem močno presegajo investicije dveh predhodnih let. Težišče investicij bo tudi v bodoče v zgraditvi in obnovitvi jaškov. 1971 bodo v ta namen znašale investicije približno 134 milij. \$, 1972 cca 123 milij. \$, 1970 pa je ta vsota znašala komaj 88 milij. \$. Od 1954 do 1959 so znašale investicije v jaške na izkopažo tona povprečno 1,05 \$. Od tedaj so stalno padale in sicer na 0,8 \$ leta 1967, 0,7 \$ leta 1968 in 0,5 \$ v letih 1969 in 1970. V koksarne bodo leta 1971 investirali 45 milij. \$, v letu 1972 pa približno 32 milij. \$. To je mnogo več kot v preteklih 8 letih (med 10 in 19 milij. \$).

Oskrba s premogom v Jugoslaviji

Tržišče premoga v Jugoslaviji je oskrbovano s premogom le deloma, kakor pravijo v zvezni gospodarski zbornici. Oskrba s premogom je zelo različna po posameznih sektorjih in področjih porabe premoga. Oskrba je nekoliko boljša kot pretekla leta v enakem razdobju, v pogojih povečane porabe pa je nezadovoljiva. Težko je dati neko prognozo o bodoči oskrbi tržišča s premogom. Odvisno je od blage ali hude zime. Premogovniki so v prvih osmih mesecih t. l. povečali proizvodnjo premoga za 15% napram enakemu razdobju preteklega leta. Predvidoma bo proizvodnja do konca t. l. znašala skupno blizu 31 milijonov ton.

Zahodnonemški izvoz premoga in koksa

Zahodnonemški izvoz in uvoz premoga ter koksa sta se v prvem polletju 1971 proti istemu razdobju 1970 znižala. V navedenem razdobju so uvozili 4,6 milij. ton v vrednosti 278 milij. DM (1970 : 5,2 milij. ton — 288 milij. DM), izvozili pa 12,3 (13) milij. ton v vrednosti 1.301 (1.018) milij. DM. Delež držav EGS v celotnem izvozu premoga in koksa je znašal 15%

Nevenka Plevnik

Hidravlično odkopno podporje sistema „Salzgitter“

Hidravlično odkopno podporje je posebno v preteklem desetletju pri odkopavanju premogovnih nahajališč v veliki meri nadomestilo podpiranje z jeklenimi trenjskimi stojkami, predvsem tam, kjer so odkopne prilike to dopuščale.

Osnova vsakega hidravličnega podporja je hidravlična jamska stojka, ki jo sestavljata dva cilindra drug v drugem. Na notranji batni cilindru deluje emulzija olja pod pritiskom, ki ga tvori visokotlačna črpalka.

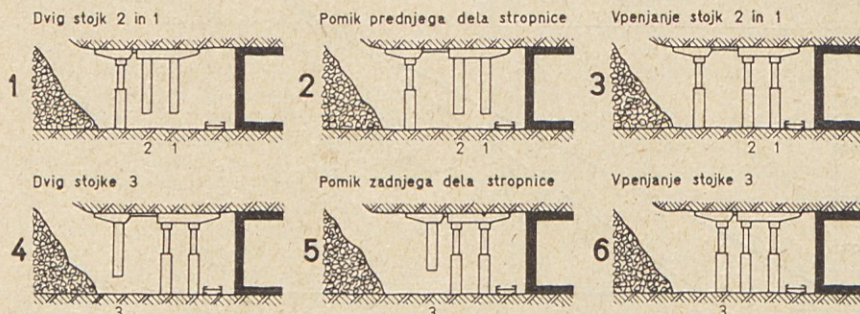
Z uvedbo hidravličnih stojk namesto jeklenih trenjskih stojk se je zmanjšal fizični napor zaposlenih rudarjev pri vpenjanju podporja, medtem, ko je manipulacija s stojkami na čelu ostala še vedno ročna.

Z namestitvijo dveh stojk na okvir in povezavo dveh okvirov, je v osnovi nastalo takozvano korakajoče oziroma samohodno odkopno podporje, pri katerem za premik v smeri napredovanja čela služijo horizontalni batni cilindri, ki se napajajo iz istega vira, kot hidravlične stojke.

Iz običajnega samohodnega podporja za položne tanke sloje, debeline do največ 3,5 m, se je za odkopavanje debelih slojev v etažah, ki so visoke od 6 do 12 m, razvilo najprej v SSSR, kasneje pa tudi v Franciji, samohodno podporje s ščiti, ki predstavljajo poševno ločilno jekleno steno, napram zarušeni širokočelni odkopni lini in so opremljeni z odprtini za spuščanje — točenje premoga iz nadkopnega dela etaže.

S samohodnim podporjem ob uporabi ustreznih dobivalno nakladalnih strojev in transporterjev, dose-

Shema premika podporja „Salzgitter“

Shema premika podporja Salzgitter

gajo v regularnih prilikah po svetu ugodne rezultate v pogledu storitev, dnevnega napredka in ekonomičnosti eksploatacije.

Doseženi rezultati so odvisni vsekakor od odkopnih prilik, dnevnega napredka, dolžine odkopa in razdalje med točko zastavitve odkopa in točko likvidacije širokega čela.

Glede na sedanjo odkopno metodo, ki jo uporabljamo v ZPT, je v osnovi primerno uporabljati samohodno podporje s ščiti.

Oviro za uvajanje tovrstnega podporja, ki je sedaj že močno izpopolnjeno, predstavlja neregularna debelina slojev, to je menjajoča razdalja med smerno progno in krovno oziroma talnino, kakor tudi ponekod premajhna smerna dolžina odkopnega polja. Upoštevati moramo, da predstavlja odstranjevanje ali dodajanje posameznih okvirov samohodnega podporja, ki so soraz-

merno težki, zamudno delovno operacijo, ki zmanjšuje izkoriščenost podporja in s tem finančni efekt.

Glede na opisane ovire pri uvajanju samohodnega podporja na široka čela v Zasavju in tudi visoke začetne investicije za opremo posameznih čel, se že dalj časa kaže potreba po lahkem in cenejšem hidravličnem podporju, ki bi ga uporabljali tam, kjer ni mogoče zagotoviti ekonomične uporabe pravega samohodnega podporja, nameravamo pa odkopavati tisti del slojišča še naprej.

Navedenim zahtevam v glavnem ustreza podporje sistema Salzgitter, katerega okvir tvorijo tri hidravlične stojke, ki podpirajo takozvano drsno stropnico. Ta je sestavljena iz dveh delov, ki sta med seboj povezana s peresasto oblikovanim srednjim preničnim delom.

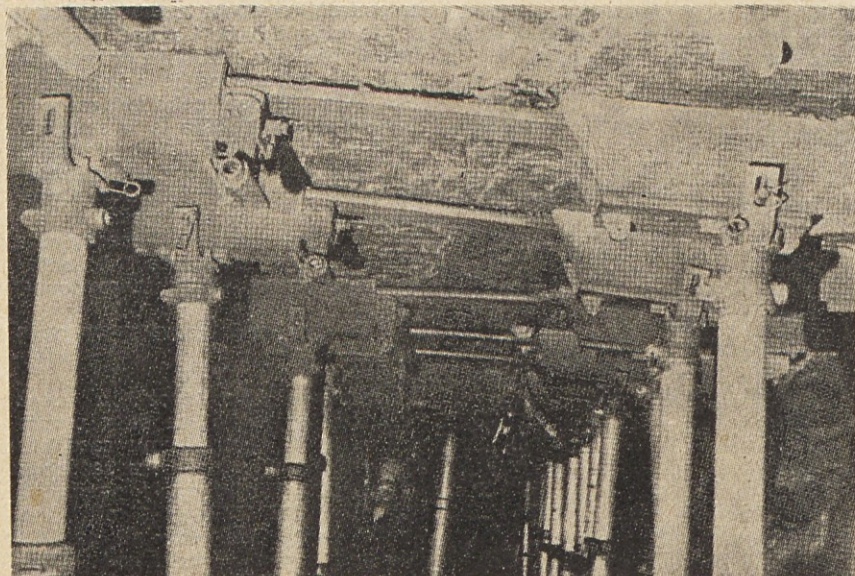
Posamezne hidravlične stojke so vezane preko zglobov na stropnice. Možna je namestitve stojk na raznih mestih pod stropnico.

Potiskanje prednjega dela stropnice v smeri napredovanja širokega čela, oziroma vlek zadnjega dela stropnice za prednjim delom, omogoča hidravlični cilindri, vgrajeni v daljšem delu stropnice v obeh primerih pod pogojem, da na tistem delu stropnice, ki se naj premika, hidravlične stojke niso vpete.

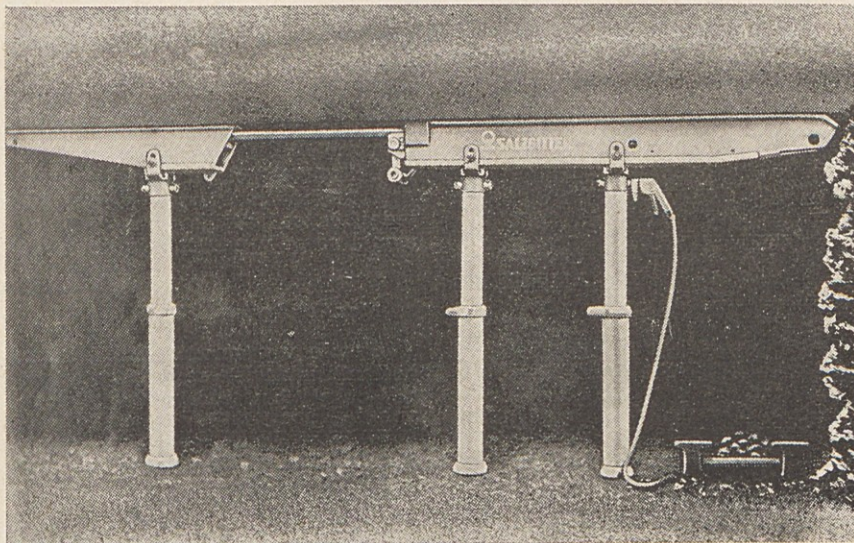
Pogonsko energijo od visokotlačne črpalke do posameznih hidravličnih cilindrov v stojkah oziroma cilindrih za horizontalni premik dovajajo po pregibnih ceveh, ki jih sproti pred vsako manipulacijo priključijo na posamezni hidravlični cilindri.

Hidravlični cilindri pri stojkah sistema Salzgitter in tudi pri pomičnih cilindrih so takoimenovanega odprtega tipa, kar pomeni, da se odvišna emulzija spušča na tla po opravljeni delovni operaciji.

Stojke in stropnice so opremljene z eno ali dvostransko delujočimi cilindri, kar pomeni, da je možno hi-

Pogled na široko čelo - prednji del stropnice je odmaknjen od zadnjega dela stropnice

Drсна stropnica Salzgitter, podprta s tremi stojkami

dravlično vpenjanje pa tudi hidravlično krčenje stojke.

Ta delovna operacija je posebno pomembna potem, ko je potrebno izvleči zadnjo stojko iz še delno zarušene odkopne line.

V sedanjih, poizkusnih fazi razvoja tega sistema podpiranja, vsako dvodelno stropnico podpirajo po tri hidravlične stojke. Stropnica ima v skrčenem stanju dolžino 3600 mm, v raztegnjenem stanju pa 4600 mm.

Korak stropnice znaša 1000 mm. Dopustna je višina podpiranja s hidravličnimi stojkami do 3,5 m, vendar se priporoča odkopna višina pod 3 m.

To podporje so v Zapadni Nemčiji uvedli na nekaterih premogovnikih oziroma premogovnih čelih, kjer odkopne razmere niso dovolj vdale uvedbe samohodnega podporja.

Storitev pri podpiranju se je na ta način povečala za 60 do 72 %,

napram podpiranju s trenjskimi stojkami, je pa razumljivo znatno nižja, kot pri pravem samohodnem podporju.

Doseženi rezultati pri podpiranju po sistemu Salzgitter predstavljajo vsekakor napredek napram podpiranju s trenjskimi stojkami glede storitev, razen tega pa zmanjšujejo tudi fizične obremenitve zaposlenih pri podpiranju. Uporaba je ekonomsko upravičena, če je napredek večji od 1 m/dan pri normalni višini etaže (do 3 m) (po podatkih nemških premogovnikov).

Trenutno poizkusno podpirajo s tem podporjem v rudniku Kanižarica, medtem, ko se v Velenju pripravljajo na uvedbo poizkusnega odkopavanja na širokem čelu s povečano višino etaže.

Za nas je navedeno podporje zanimivo predvsem zaradi relativno nizke cene napram ceni pravega samohodnega podporja, prilagodljivosti pri neregularno debelih slojih in možnosti uporabe tudi pri razstreljevanju podkopnega dela etaže, kar je problematično pri samohodnem podporju nasploh.

Navedeni sistem drsnih stropnikov pa je v končni fazi uporabljiv tudi pri odkopavanju s širokočelno odkopno metodo s splavnim zasipom, saj sedanje jeklene stropnice, ki jih izvlačimo iznad gramoza s pnevmatskimi izvlečki, predstavljajo tudi zametek tega sistema.

Metod Malovrh, dipl. ing. rud.

Oblikovanje in poraba amortizacije

Glede na to, da smo glavna investicijska dela v letu 1970 končali smo morali porabo amortizacijskih sredstev v tem letu nekoliko omejiti. V letu 1970 smo porabili nekaj več amortizacije, kot smo jo imeli na razpolago, zato smo morali lan-

- 1) Po mesečnih obračunih smo dosegli
- 2) Porabljeno
 - za redno nadomestitev osnovnih sredstev
 - za udeležbo pri investicijskih posojilih
 - za odplačilo anuitet
- 3) Prihranek po obračunih 1971
- 4) Kritje prekoračitev iz leta 1970
- 5) Ostane prihranek

Iz tega prihranka smo morali plačati razne izločitve za depozite pri banki, avanse dobaviteljem in izvajalcem, kar še ni obračunano, tako, da razpolagamo trenutno le z 803.000 din nerazporejenih amortizacijskih sredstev.

RUDNIK HRASTNIK

a) doseženo		15,451.200 din
b) porabljeno		
— redna zamenjava	1,575.100	
— udeležba pri kreditih	23.500	
— anuitete	296.900	1,895.500 din
c) manj porabljeno		1,922.700 din

skoletne prekoračitve pokriti iz letošnje dosežene kvote.

Če si ogledamo ustvarjanje in porabo amortizacijskih sredstev za razdobje januar-avgust, neupoštevajoč pokritih prekoračitev iz leta 1970, dobimo naslednjo podobo:

		15,451.200 din
	7,583.300	
	648.200	
	1,766.900	9,998.400 din
		5,452.800 din
		2,557.400 din
		2,895.400 din

Pregled dosežene in porabljene amortizacije po delovnih enotah nam pokaže, da je v osmih mesecih 1971 dosežena amortizacija v osnovni dejavnosti zadoščala za porabo. Druge dejavnosti so pa svoja razpoložljiva sredstva prekoračila.

Rudarstvo doma in po svetu

Premog ne bo več zmrzoval

Znano je, kakšne težave povzročajo zmrzovanje premoga ali rud med prevozom, najsibo po železnici ali s tovornjaki, če zamrznjene grude primrznejo na stene transportnega vozila ob hudem mrazu. Ob takih prilikah je razkladanje zelo otežkočeno, pogosto pa je prišlo tudi do poškodb transportnih vozil. Na poljskih železnicah bodo v bodoče uporabljali tri nove načine za zavarovanje pošiljk premoga proti zmrzovanju in primrzovanju, odvisno od tega, za kakšno pošiljko gre in kolikšna je zunanja temperatura. Prvi postopek zavarovanja pošiljk premoga in rude proti zmrzovanju oziroma primrzovanju predvidena oblaganje notranjih sten vozila s specialnimi folijami iz umetnih mas oziroma s polietilenskim oblogami v obliki folij. Pri drugem postopku bodo uporabljali posebno kemično sredstvo za pobrizganje tovora, t.j. premoga oziroma rude, ki vsebuje poliestar ali epoksidno smolo oziroma polietilen, medtem ko tretji po-

RUDNIK TRBOVLJE

a) doseženo		2,738.900 din
b) porabljeno		
— redna zamenjava	480.400	
— anuitete	189.600	670.000 din
c) manj porabljeno		2,068.900 din

RUDNIK ZAGORJE

a) doseženo		4,396.500 din
b) porabljeno		
— redna zamenjava	813.900	
— anuitete	466.700	1,280.600 din
c) manj porabljeno		3,115.900 din

SEPARACIJA

a) doseženo		2,656.800 din
b) porabljeno		
— redna zamenjava	1,425.900	
— udeležba pri kreditu	256.100	
— anuitete	357.600	2,039.600 din
c) manj porabljeno		617.200 din

DRUGE ENOTE V OSNOVI DEJAVNOSTI

a) doseženo		
— elektrostrojni obrat	135.200	
— žaga	34.800	
— laboratorij	6.600	
— uprava ZP	184.400	
— zakupnine	162.900	523.900 din
b) porabljeno		
— elektrostrojni obrat	264.700	
— uprava ZP	796.300	
— skupno koriščena oprema	613.600	1,674.600 din
c) več porabljeno		1,150.700 din

Če povzamemo končne zneske dosežene in porabljene amortizacije dobimo za osnovno dejavnost v času od 1. 1. do 31. 8. 1971 naslednji rezultat:

Omenjeni prihranek nam znižajo prekoračitve v drugih proizvod-

a) doseženo	14,134.300 din
b) porabljeno	7,560.300 din
c) manj porabljenoprihranek	6,574.000 din
nih dejavnostih na	5,452.800 dinarjev.

OBRAT ZA SPECIALNARUDARSKA DELA

a) doseženo		611.200 din
b) porabljeno		
— redna zamenjava in nove nabave opreme	1,215.300	
— anuitete	121.600	1,336.900 din
c) več porabljeno		725.700 din

GRAMAT

a) doseženo		337.500 din
b) porabljeno		
— redna zamenjava	73.700	
— udeležba pri kreditih	13.800	
— anuitete	241.500	329.000 din
c) manj porabljeno		8.500 din

TOPLARNA TRBOVLJE

a) doseženo		—
b) porabljeno		
— udeležba pri kreditih	354.800	
— anuitete	92.900	447.700 din
c) več porabljeno		447.700 din

AVTOPARK

a) doseženo	368.300 din
b) porabljeno	324.500 din
c) manj porabljeno	43.800 din

Omenil sem že, da je v pregledu po delovnih enotah prikazano gibanje amortizacijskih sredstev le za leto 1971. V porabljeni znesek je zajeta vrednost dejansko oprav-

ljenih investicijskih del in nabavljene opreme, za kar smo že prejeli situacije izvajalcev in račune dobaviteljev, vsebovani so tudi obračuni del v lastni režiji. Dejansko pa znaša denarni znesek porabljene amortizacije veliko več, o čemur sem pripomnil v uvodnem delu tega pripevka.

stopek predvideva oblaganje notranjih sten vozila z oblogami iz tankih plasti take umetne mase, ki je odporna proti zamrzovanju oziroma primrzovanju. Vse te umetne mase imajo lastnost, da so dobri toplotni izolatorji, ki preprečujejo zamrzovanje oziroma primrzovanje premo-ga, rud in podobnega tovora tudi tedaj, če so pošiljke mokre. Ti postopki so se v praksi zelo dobro obnesli.

Manj rudarjev v EGS

Število v premogovnikih EGS zaposlenih rudarjev se je po statističnih podatkih v juniju zmanjšalo za 1.100 na 225.800. V prihranku z junijem 1970 se je število rudarjev v EGS zmanjšalo za 10.800, od tega v ZRN za 2.100.

Analiza ekonomskega položaja premogovnikov v obdobju 1965-1970

Analiziranje ekonomskega položaja premogovnikov v obdobju 1965-1970 leta je izvedeno na podlagi podatkov o ustvaritvi skupnega dohodka (fakturirane realizacije) in njegove nadaljnje delitve. Ti podatki kažejo, da je bila v obdobju od 1965-1970 leta stagnacija in manjše upadanje skupnega dohodka, nato pa v naslednjih treh letih občuten porast. Na to je vplival predvsem porast prodajnih cen premoga po reformi in pa še bolj popravki cen v letu 1969 in 1970. Pokazalo pa se je, da ti ukrepi niso komplekno in dolgoročno rešili položaja premogovnikov.

V analizi so prikazani ustvarjeni fizični pokazalci proizvodnje.

NCB v letu 1970

Britanska nacionalizirana premogovna družba je v letu 1970 po plačilu obresti na posojila v višini 35,9 milij. in po plačilu državi 35,3 milij. \$ dosegla čisti dobiček 0,5 milij. \$. Z izjemo 1. 1947, ko so bile cene premoga na predvojni ravni, je NCB vsa leta poslovala rentabilno. Družba razmišlja, da bi polovico svojih posojil v skupni višini 640 milij. \$ konvertirala v delniški kapital.

Rudarski šolski center, menze in počitniški domovi ustvarjajo svojo lastno amortizacijo, ki jo porabimo po vsakokratnih sklepih samoupravnih organov. Višina amortizacije tem delovnim enotam zaenkrat zadostja.

Roman Turnšek

Posvetovanje o gradnji tunelov

Pred dvajsetimi leti se je v Salzburgu (Avstrija) na iniciativo rojaka iz Zasavja prof. Mirka Roša, tedaj profesorja na Tehniški visoki šoli v Zürich-u, zbrala skupina strokovnjakov, geologov gradbenikov, rudarjev in geofizikov, z namenom, da bi proučevali tista mejna področja, ki so skupna rudarstvu, gradbeništvu, geologiji in geofiziki in ki jim strokovnjak posamezne stroke ni bil kos. Tako se je rodila skupina, vodil jo je prof. Müller, ki je proučevala in negovala probleme geomehanike oziroma dela v hribinah. Tej osnovni nalogi, ki je tekem let dobila internacionalni pomen, so služili vsi dosejani strokovni sestanki, ki jih vsako leto organizira avstrijsko združenje za hribinsko mehaniko v Salzburgu. Letošnji sestanek je bil tako že dvajseti po vrsti. Ker je bila tema letošnjega sestanka tudi za nas izredno zanimiva, namreč gradnja tunelov in dimenzioniranje betonskih oblog, tunelov in rogov ter podzemeljskih prostorov, sta se ga udeležila tudi predstavnika ZPT in sicer avtor tega prispevka ter direktor obrata za specialna rudarska dela inženir Srečko Klenovšek.

Kot že omenjeno, je bila centralna tema dvodnevnega posvetovanja in temu sledeča strokovna ekskurzija, posvečena gradnji tunelov in podzemeljskih komunikacij. Predavanja prvega dne so bila namenjena predvsem teoretičnim in praktičnim preiskavam hribin. Ker imamo v praksi opraviti večinoma s tako ali drugače porušeno hribino, bodisi, da gre za tektonske razpoke, sedimentacijske ploskve ali pa za razpoke nastale pri obremenitvah hribine, so prispevki obravnavali nosilnost take hribine oziroma kriterije za porušitev hribine. Potrebna pozornost je bila posvečena tudi vplivu vode oziroma vodonosnih plasti v hribini na nosilnost hribine. Avtorji prispevkov, so dokazovali tako na laboratorijskih poizkusih kot tudi na poskusih v naravi, da je tudi porušena hribina še vedno nosilna, seveda z nekoliko drugačnimi lastnostmi. Načeta je bila tudi problematika trdnostnih poskusov na vzorcih hribine z vprašanjem, kdaj nam, oziroma pod katerimi pogoji nam taki poskusi nudijo rezultate, ki so uporabljivi v praksi, ali če lahko taki poskusi nadomestijo poskuse v naravi.

Zelo izčrpno so bili obdelani tudi kriteriji za oceno nevarnosti porušitve hribine, ki je razpokana. V tem oziru so bili navedeni nekateri popolnoma novi pogledi. Kot zanimivost naj navedem tudi prispevek strokovnjaka iz ZDA, ki je govoril o seizmičnih (potresnih) metodah za oceno stabilnosti podzemeljskih rezervoarjev ter uporabo enakih metod za ugotavljanje lastnosti in po-

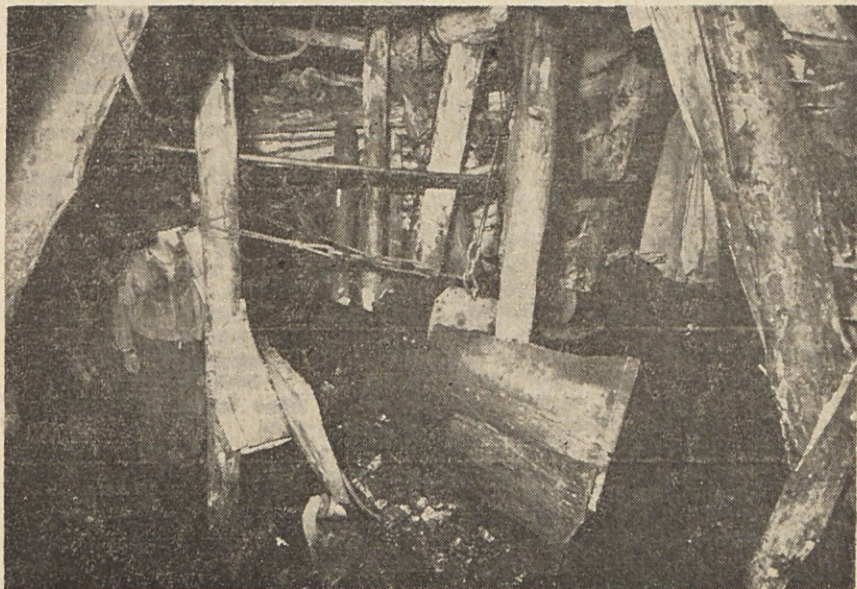
našanje premogovnih plasti in prihrbine.

Drugi dan simpozija je bil namenjen praktičnim in teoretičnim pogledom na sodobno gradnjo tunelov in podzemeljskih komunikacij. Pri tem je prišla posebno do izraza takozvana avstrijska metoda permanizacije tunelov in podzemeljskih prostorov. Mnogi predavatelji so navajali objekte, ki so bili izdelani z uporabo te metode ter za to potrebne predhodne raziskave. Ta metoda, teoretično je bila na enakem sestanku obdelana že pred nekaj leti, je bila uporabljena pri gradnji podzemeljske železnice v Frankfurtu, pri gradnji pretočnih tunelov na neko hidroelektrarno v Pakistanu ter pri gradnji tunelov za avtocesto preko Visokih Tur, torej na objektih z dolgo življensko dobo. V bistvu gre pri tej metodi za poseben način dela oziroma permanizacije tunelov, pri katerih se permanizacija tesno anese na hribino in to takoj, ko je hribina odprta. Tak način permanizacije, običajno je to brizgan beton, ohranja hribino več ali manj v prvotnem napetostnem stanju, k temu pa prispevajo svoj delež tudi sidra. Ta nimajo več funkcije nosilca nekega paketa slojev, temveč pomagajo ohraniti notranje trenje v hribini. Čeprav se sliši paradokсно, je sidranje uspešno tudi v mehkih ali tudi v skoraj brezkohezijskih hribinah. Glede na vse to, v nekaterih referatih je bilo tudi izrecno poudarjeno, je za dimenzioniranje debeline obloge tunelov in podzemeljskih komunikacij pomembna predvsem lastnost hribine

v času odpiranja (dela) in ne več globina objekta, to je višina nadkritja. Tudi ekskurzija, ki je bila na programu zadnji dan posvetovanja, je to praktično dokazala. Ta dan smo namreč obiskali dva delno že končana tunela na delu bodoče avtoceste München-Benette in sicer Ofenerauer in Hiefler tunnel ter severni portal tekočnega Scheiteltunnela, ki je šele v začetni fazi gradnje. Vsi ti tuneli s presekom cca 100 m², so locirani v karbonski hribini (glinasti škrljavci, filiti) in izdelani po avstrijski metodi v brizganem betonu debeline 25-40 cm, z mrežami in sidri. Zelo zanimiv je prav severni portal Scheiteltunnela (cca 100 km južno od Salzburga, blizu naselja Flachan), ki so ga pričeli graditi 29. januarja 1971. Od skupne dolžine 6400 m je trenutno izdelanih cca 400 m. Za velikost gradnje je zelo ilustrativen podatek, da so za samo pripravo gradbišča, ob polnem delu bo zaposleno na gradbišču cca 400 ljudi, porabili 130 milj. Asch, t. j. okrog 10 milijard S din. Zanimiv je še podatek, da investitor s tem, ko je sprejel ta način permanizacije, izvajalcu ne priznava nobenih plačil za eventualno večji izboj.

Za konec lahko rečem, da je bilo posvetovanje, udeležencev je bilo blizu 600, vzorno organizirano in na ustrezni strokovni višini. To pa ne morem trditi za ekskurzijo, pri kateri se organizatorji niso dovolj potrudili, predvsem v pogledu voznega reda in strokovnih razlag na gradbišču samem.

Rudi Šikovec, dipl. inž. rud.

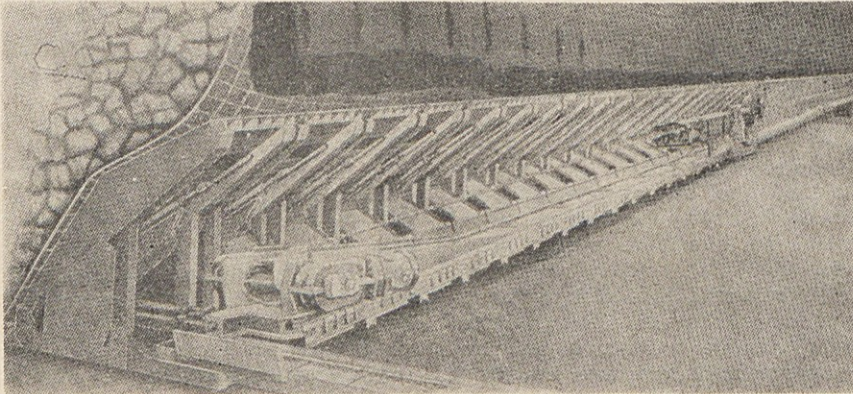
Posnetek o pridobivanju in transportu premoga pred večimi leti

Ogled premogovnikov v Sovjetski zvezi

(zapisek s potovanja)

Na osovi programa znanstveno-tehničnega sodelovanja med Jugoslavijo in SSSR s sodelovanjem Zavoda za mednarodno tehnično sodelovanje SRS, sva si Herman Jože, dipl. inž. rud. in Berger Ivan, dipl. inž. rud., v dneh od 20. do 30. septembra 1971, ogledala nekatere premogovnike v Sovjetski zvezi.

Ker je za nas zanimivo predvsem popolno mehanizirano odkopavanje debelejših slojev premoga, je

Ščitno podporje KTU, vgrajeno na čelu

bil v programu določen ogled jame v Kusbaškem premogovnem bazenu (južna Sibirija), kjer so se rodile nekatere originalne izvedbe samohodnega podporja na čelih s pridobivanjem premoga iz nadkopenega dela (KTU).

Ko sva prispela v Moskvo, so nama na naši ambasadi sporočili, da se je datum specializacije spremenil — pomaknil v oktober, vendar sva bila kljub temu po dveh dneh številnih intervencij končno sprejeta na Ministerstvu za premogovništvo SSSR, kjer so nama pripravili malo skrčen, a zato bolj koncentriran program ogledov premogovnikov v južnem Kusbaškem bazenu. Tu sva prejela tudi potrdilo s katerim sva lahko nabavila letalske karte za relacijo Moskva-Novokuznjeck.

Ko sva po skoraj šesturnem nepretrganem letenju z letalom Iljušin 18 prispela iz Moskve v Novokuznjeck in pomaknila ure od našega srednjeevropskega časa za celih 6 ur naprej, naju je prijetno presenetila topla sibirski jesen, saj je bilo okrog poldneva 21°C. Morava pa reči, da je bil prav tako tople sprejem, ne le na letališču, ampak tudi povsod na rudnikih oziroma, obratno, kamor sva prispela. Povsod so se izkazali kot izredno ljubeznivi gostitelji, ki so nama pokazali vse kar sva želela videti in spoznati. Dobila sva vse podatke o proizvodnji, o storitvah, o zalogah, o stroških obratovanja, plačah, kakor tudi razne skice, načrte in podatke o delovanju njihove mehanizacije ali o

njihovih odkopnih metodah.

Iz Novokuznjecka (polmilijonsko mesto) sva se z avtomobilom odpravila približno 100 km južno v podnožje gorovja Altaj, kjer je sredi tajge, med rekama Uso in Tomom nastalo po letu 1953 mesto Medžurečinsk z 80.000 prebivalci.

Okrog mesta so jamski in površinski premogovniški obrati ter separacije. Tu sva si na rudniku »Lenin« ogledala mnoga jamska delo-

višča in naprave ter na kraju, na sosednem rudniku (kombinat Kemerovo) še veliki dnevni kop.

V tem kratkem zapisku bi navedla le nekaj značilnih podatkov in morda še razne zanimivosti, ki naj vsaj bežno ilustrirajo vtis o rudarstvu in rudarjih, ki sva jih spoznala v Sibiriji.

Celotni južni Kusbaški bazen proizvaja letno okrog 140 milijonov ton črnega premoga, s kalorično vrednostjo nad 8000 Kal. Ta premog se uporablja za koksanje in kot gorivo v termoelektrarnah. Organizacijsko je bazen razdeljen v 4 kombinata, od katerih je eden kombinat površinskih kopov, ostali trije kombinati pa obsegajo skupno 24 jam. Rudnik (po rusko šaht) »Lenin«, ki sva ga zelo podrobno spoznala, ima dnevno proizvodnjo 8000 ton (po rekonstrukciji leta 1974 pa 20000 ton). Zaloge cenijo na 2 milijardi ton, ki se nahajajo v 16 premogovnih plasteh (9 trenutno v eksploataciji). Debelina plasti je od 1—10 m, pad le-teh pa je od 0-15°. Prihrbine so laporji ali peščene glinice, ki ne nabrekajo, zato nimajo posebnih težav zaradi pritiskov ali odvodnjavanja.

Celotna jama je odprta z rovom, po katerem poteka transport premoga s 14 tonskimi trolley lokomotivami. Iz lokomotiv upravljajo kretnice avtomatsko, prav tako so lokomotive direktno po telefonu zvezane z dispečerjem.

Premog se naklada v 3 (v zadnjem času pa 5) tonske vozičke, ka-

terih dno se pri izsipavanju avtomatično odpira. Etažni transport premoga poteka po tri, dvo in enoverižnih strgalnih transporterjih ter po gumi transportnih trakovih v 20 tonske bunkerje, od koder se naklada avtomatično ali ročno v vozičke.

Premog odkopavajo na štiri načine in sicer:

1. Tanke sloje premoga odkopavajo s hidromonitorji (curek vode ima ca 120 atm pritiska), voda odnaša premog po padu navzdol v zbiralnik, od koder ga črpajo s posebnimi črpalkami do separacije. Ta metoda na tem premogovniku nima posebnega uspeha, na sosednem rudniku pa dosega jo z isto metodo dobre rezultate;
2. Plasti premoga z debelino 2—3 m odkopavajo po običajnem načinu za črne premoge s širokočelno odkopno metodo (z uporabo samohodnega podporja, večinoma OMKT in zarezovalnih pridobivalnih strojev KS-1 KQ). Čela so dolga od 60-130 m, pritiskov ni, krovina se poseda v rušni coni 20 m za čelom;
3. izdanke in plasti premoga blizu površine odkopavajo s površinskim kopom (mehanizacija bagrižličarji in demperji za odvoz);
4. 10 m debele plasti premoga pa odkopavajo s posebno odkopno metodo in s posebnim samohodnim hidravličnim podporjem KTU, ki omogoča pridobivanje premoga iz nadkopenega dela. Pri tem načinu odkopavajo premog po padu sloja, ki znaša običajno 10° delali pa so že tudi po padu 30°. Čela so dolga 60 m, odprta z dvema progama.

Najprej z navadnim čelom odrežejo na vrhnem delu 2 m plasti in po tleh položijo mrežo, prepleteno iz tračnega železja (podporje pri tem je lahko leseno ali železno, večinoma pa samohodno hidravlično OMKT). Tako pripravljeno ostalo 8 m debelo plast premoga, kjer je premog z mrežo ločen od kovine, pa odkopavajo tako, da zastavijo čelo na spodnjem delu plasti (tla čela po talnini), kjer reže in naklada premog na čelo zarezovalni — pridobivalni stroj KS-1 KG, posebno samohodno — hidravlično podporje KTU pa omogoča pridobivanje premoga ne le iz odkopne fronte, ampak tudi iz nadkopenega dela nad ščiti. To je mogoče doseči tako, da s posebnim hidravličnim cilindrom odprejo odprtine-okna v ščitih KTU-ja, skozi katere je omogočeno pridobivanje premoga. Če je premog preveč kompakten, skozi te odprtine v ščitih zavrtajo vrtnice in premog v nadkopenem delu razstrele. Izredna lastnost samohodnega podporja KTU je tudi ta, da so ščiti na po-

sebnih saneh, zato lahko posamezne sekcije KTU pomikajo za 80 cm naprej ali nazaj, s čimer rahlajo ali drobijo premog v nadkopnem delu. To pa omogoča dobro pridobivanje premoga iz nadkopnega dela, posebne drčje pod odprtini pa omogočajo, da pridobljeni premog pada direktno v strgalni transporter. S takim načinom so dosegli dobre rezultate tudi v porušeni conah, kjer s samohodnim podporjem OMKT niso imeli uspehov. Izgube premoga, pri tem načinu so povprečno 18%.

Proge v premogu izdelujejo strojno s strojem za izdelovanje prog. Običajno s strojem PK-3. Proge so podprte z nezaključenim podporjem TH, etažne proge pa večinoma z lesenimi podboji, ali pa so celo samo sidrane.

Ventilacija jame je urejena z dvema ventilatorjema (skupno 22000 m³ zraka na minuto), oba pa sta pihajoča. Pred ventilatorjema so velike ogrevalne naprave, ki segrevajo v zimskem času zrak, katerega pihata ventilatorja v jamo (zunanj temperature zraka v zimskem času so do -40°).

Skupno je na rudniku »Lenin« zaposlenih 3200 ljudi, od tega je 120 diplomiranih inženirjev in 240 tehnikov. Delo je organizirano v treh tretjinah, za naše razmere pa so ne navadne izmenske ure in sicer delajo polnih 7 ur na deloviščih stem, da začne delati prva tretjina ob 10. uri dopoldne in dela do 15. ure,

druga tretjina od 17. do 24. ure in tretja tretjina od polnoči do 7. ure zjutraj. Nato vršijo od 7. ure do 10. ure dopoldan razne remonte. Sobote in nedelje so prosti dnevi, v jenskih in zimskih mesecih pa delajo podobno kot pri nas tudi ob sobotah in nedeljah. Sobote potem običajno koristijo za dopust, nedeljsko delo pa plačujejo skupno 200% Rudniška storitev znaša približno 2,8 t/moža, medtem, ko dosežejo visoke odkopne storitve in sicer 25 t/moža na 60 m čelu s pridobivanjem premoga in podprtim s samohodnim podporjem KTU; na 120 m čelih, kjer so izredni pogoji za popolno strojno pridobivanje in so podprti s samohodnim hidravličnim podporjem OMKT, pa dosega odkopne storitve od 30 do 40 ton.

Plače rudarjev v Sovjetski zvezi dokazujejo, da je rudarstvo spoštovan in zelo upoštevan poklic, saj so rudarji v Sovjetski zvezi s svojimi plačami eni tistih, ki največ zaslužijo. Posebno velja to še za rudarje, ki delajo v Sibiriji. Povprečna plača na rudniku »Lenin« znaša 220 rubljev, vsi rudarji na čelih pa zaslužijo nad 300 rubljev. Plača glavnega inženirja je 350 rubljev, direktorja rudnika 420 rubljev.

Za primerjavo naj navedeva, da so po najini oceni v Sovjetski zvezi povprečne plače od 120 do 150 rubljev, pokojnina v Sovjetski zvezi pa lahko znaša največ 120 rubljev.

Uradno je trenutno 1 rubelj 18 novih din. Takšno direktno prera-

čunavanje rubljev v dinarje pa ne pokaže dejanske kupne moči rublja, zato navajava za primerjavo, da lahko za 100 rubljev kupijo eno obleko.

Inženir, ki naju je spremljal, ima svoj osebni avto Moskvič. Dobavni rok za ta avto je 5 let, cena pa 4500 rubljev.

Pravilen odnos do rudarstva kaže tudi njihov pokojninski zakon, ki omogoča odhod v pokoj s spodnjo starostno mejo 50 let in izvršeno 20 letno delovno dobo, od tega vsaj 10 let opravljanja dela v jami.

Ogledala sva si tudi delo na velikem dnevnem kopu, kjer znaša letna proizvodnja 3.500.000 ton premoga. Trenutno odkopavajo 3 plasti premoga debeline 10 m, razmerje premoga in odkrivke pa je 1:4,5. Na celem površinskem kopu je mnogo mehanizacije. Pridobivalni stroji so večinoma bagerji žličarji, med njimi velikan s premerom odlaganja 90 m, za transport do separacije pa skrbijo 27 in 45 tonski demperji. Storitve, ki jih dosegaajo na tem dnevnem kopu so 280 ton na moža.

Težko je na kratko opisati vse zanimivosti in posebnosti, upava pa, da sva s tem sestavkom vsaj malo prikazala delo rudarjev v Sovjetski zvezi, kot sva ga seveda spoznala in videla v tako kratkem in omejenem času.

Ivan Berger, dipl. inž. rud.
Jože Herman, dipl. inž. rud.

Delo samoupravnih organov

V času od sredine avgusta pa do sredine oktobra t. l. so imeli osrednji samoupravni organi Zasavskih premogovnikov — Trbovlje, nekaj sej, na katerih so razpravljali in sklepali o naslednjih zadevah:

1) Na 10. seji odbora za zaposlovanje in izobraževanje, dne 19. avgusta 1971:

— na podlagi predhodnega razpisa o štipendijah in študijski pomoči, je odbor odobril štipendije šestim prosilcem za šolanje oziroma študij na srednjih in višjih šolah; hkrati je odobril tudi izplačevanje študijske pomoči 18 prosilcem in prosilkam. O nekaterih zadevah s tega področja bo odbor razpravljaj kasneje. Hkrati je odobril tudi dvema sodelavcema plačevanje šolnine za šolanje v strokovno-izobraževalnem centru in tehniški srednji šoli; trinajstim prosilcem pa je njihove vloge za podelitev štipendij in študijske pomoči, zavrnil.

— v odrejenem roku se je javilo na prosto delovno mesto rudarskega tehnika v analitskem oddelku devet kandidatov. Odbor je sklenil, da se izvede testiranje in na tej

podlagi opravi izbor. Imenoval je komisijo, ki naj izvede predloge za testiranje,

— obravnaval je vlogo osmih prosilcev za zaposlitev pri podjetju, od katerih je bila rešena le ena, ostale pa zavrjnene,

— odobril je nekatere premestitve iz enote v enoto,

— seznanjen je bil o poteku priprav za pričetek novega šolskega leta v RŠC ter o akciji, da bi se učenci v poklicnih rudarskih šolah izobraževali po zakonu o po-

Vgrajevanje lesenega stropnika na širokem čelu

Rušača v A polju jame Hrastnik

Foto: inž. Bregant

- klicnih šolah in sklepanju uč-razmerij in ne po zakonu o sred-njih šolah,
- soglašal je z dosedanjim način-delovanja honorarnih predavate-ljev v RŠC,
- sklenil je, da mora štipendist, ki se je zaposlil pri IBT, v celoti vrniti prejeto štipendijo in osta-le stroške,
- sklenil je, da naj RŠC v nasled-njem izobraževalnem obdobju or-ganizira intenzivne tečaje nem-škega, francoskega in angleškega jezika; v intenzivne tečaje tujih jezikov je treba vključiti pred-vsem mlajše perspektivne kadre;

2) Na 19. seji odbora za ekonomsko-tehnične zadeve, dne 30. avgusta 1971:

- obravnaval je vprašanja udeležbe in nagrajevanja za dela ob dela prostih sobotah v letošnji jeseni ter sprejel določena stališča,
- obravnaval je pet vlog, od katerih je ugodno rešil eno, o dveh bo ponovno razpravljal, medtem, ko je ostale zavrnil,
- na temelju pravilnika o obliko-vanju cen in pogojev za prodajo proizvodov, se je strinjal s tem, da podjetje preko zvezne gospo-darske zbornice zaprosi za 20% zvišanje cen premoga,
- odobril je službeno potovanje

- inž. Borisu Dolancu, pomočniku direktorja OSRD, k firmi Stroj-export v ČSSR, zaradi sodelova-nja pri izvajanju rudarsko-grad-benih del v Maroku,
- odobril je službeno potovanje Martinu Balohu iz OSRD v Av-striji, zaradi nabave rezervnih delov,
- sprejel je določena stališča na vprašanja, ki jih je postavila ko-misija za poslovne zadeve rudni-ka Trbovlje; ta so bila posredo-vana direktno temu odboru,
- odobril je odpis dotrajanih osnov-nih sredstev na rudniku Trbov-lje, separaciji, avtoparku in na u-pravi ZPT,
- potrdil je finančni obračun in delitev dohodka na osebne do-hodke in sklade za vse dejavnos-ti za prvih sedem mesecev t. l.
- revizijski oddelek je dobil nalo-go, da izvede pregled zalog ma-teriala na vseh rudnikih in ugo-tovi dejansko stanje ter o tem seznanil odbor,
- soglašal je s poročilom o poteku proizvodnje oziroma izpolnjeva-nju proizvodnega načrta, poteku investicijskih del ter koriščenju sredstev, ki so namenjena iz a-mortizacije za izvajanje investi-cijskih del,
- na znanje je sprejel podrobno poročilo o stroških separacije v Trbovljah s posebnim oziroma na tisti del stroškov, ki odpadejo na rudnik Hrastnik,
- vodstvo separacije je dobilo na-logo, da skupno s finančnim sek-torjem ponovno prouči visoke po-stavke stroškov separacije in na-čin obremenjevanja oziroma raz-bremenjevanja teh stroškov,
- na znanje je sprejel poročilo tem, v kaki fazi se nahaja pred-log samoupravnega sporazuma o merilih za ugotavljanje dohodka in osebnih dohodkov slovensk rudnikov;

3) Na 11. seji odbora za zaposlova-nje in izobraževanje, dne 17. sep-tembra 1971:

- strinjal se je s predlogom nove-ga pravilnika o podeljevanju šti-pendij in pravilnika o prejema-nju in podeljevanju študijske po-moči, skupno z nekaterimi spre-membami in dopolnitvami,
- potrdil je urnik, šolski koledar in delovni načrt za poklicno ru-darsko šolo — RŠC; celotni pro-gram je treba dopolniti še s pro-gramom izobraževanja zaposle-nih in finančnim načrtom; s tem v zvezi so bili sprejeti še nekate-ri dopolnilni sklepi, ki se nana-šajo na izvajanje učnega načrta v RŠC;
- na podlagi statutarnih določil je imenoval na prosto delovno me-sto direktorja sektorja tehnične priprave Rudolfa Šikovca, dipl. inž. rud., dosedanjšega vodjo raz-vojnega oddelka v istem sektor-ju,

- zavrnil je vlogo treh prosilk za zaposlitev pri podjetju,
- odobril je sporazumno prenehanje dela vodji RSC ZPT v Zagorju Pavletu Kovaču, dipl. inž. rud. Datum prenehanja dela in predhodne primopredaje določi tehniški direktor,
- pooblastil je kadrovski sektor, da v bodoče na vse prošnje za podelitev študijske pomoči ali šolnine, odgovarja samostojno v tem smislu, da so razpoložljiva sredstva že angažirana; izjemoma je odobril pet študijskih pomoči otrokom, katerih očetje so se smrtno onesrečili pri ZPT,
- trem sodelavcem je odobril plačevanje šolnine za šolanje na srednjih in višjih šolah,
- enemu štipendistu je za to leto podaljšal izplačevanje štipendije za študij na elektrofakulteti v Ljubljani,
- odbor je sklenil, da vztraja pri svojih stališčih in pripombah, ki jih je prejel v zvezi s predlogom občinskih skupščin zaradi podpisa družbenega dogovora o štipendiranju in kreditiranju,
- soglašal je z odločitvijo vodje gospodarskega oddelka na rudniku Zagorje, da ostane še nadalje na tem delovnem mestu,
- obravnaval je še vloge o razporeditvi na razna delovna mesta. Dve je rešil ugodno, eno pa je zavrnil,
- za naslednjo štiriletno mandatno dobo v skupščini temeljne izobraževalne skupnosti v Trbovljah, je imenoval Viktorja Ceferina, poslovodjo investicijskih del na rudniku Trbovlje,
- vodja RSC in vodja oddelka za izobraževanje sta dobila nalogo, da z vodstvom SIC-a v Zagorju dosežeta, da bi tudi A program prvih letnikov kovinarske in elektro stroke izvajali v podjetju samem;

4) Na 22. zasedanju osrednjega delavskega sveta, dne 21. septembra 1971:

- sprejel je dopolnitev oziroma spremembo obstoječega pravilnika o delitvi osebnih dohodkov na temelju podpisanega samoupravnega sporazuma slovenskih rudnikov; spremembe se nanašajo na plačevanje dodatka za delo v podaljšanem delovnem času, za delo v nočnem času, za delo ob nedeljah in praznikih in na delo sodelavcev, ki delajo v štirih izmenah. Ostale spremembe in dopolnitve bodo sprejete kasneje,
- sklenil je, da bo podjetje obratovalo v oktobru t. l. na proizvodnji premoga dvotretjinsko ob dela prostih sobotah; na temelju zbranih podatkov bodo pristojne službe izdelale analizo proizvodnega in finančnega učinka tega obratovanja, nato pa bo o nadaljnjem delu ob dela prostih sobotah sprejet poseben sklep,

- na znanje je sprejel podatke o stroških separiranja premoga na separaciji v Trbovljah; porast teh stroškov izvira v glavnem na račun višjih osebnih dohodkov napram lanskem letu, amortizacije in stroškov delavnic,
- sprejel je skupno s predloženimi pripombami: pravilnik o podeljevanju štipendij, pravilnik o prejemanju in podeljevanju študijske pomoči in pravilnik o zaščiti tajnosti narodne obrambe pri ZPT,
- sklenil je, da se ukine delovno mesto »gradbeni nadzornik RRG-DE Zagorje« zmanjša število zaposlenih za enega v avtoparku na delovnem mestu »čistilec delavnice in kurjač toplovoda in kopalnice«,
- revizijski oddelek je dobil nalogo, da prouči celoten kompleks vprašanj s področja plačevanja terenskih dodatkov,
- odobril je uvedbo novega delovnega mesta »voznik viličarja«, za delovno mesto »buldožerist« pa je določil novo faktorsko udeležbo; nadalje je odobril novo delovno mesto »tehniški vodja skupnega prevoza«,
- sprejel je dve spremembi pravilnika o delovnih razmerjih in pravilnika o varstvu pri delu, ki se nanašata na kajenje in prinašanje vžigalnih ali kadirnih sredstev v jamo,
- sprejel je spremembo pravilnika o razdeljevanju deputatnega premoga, ki je sestavni del PROD in sicer, da imajo člani delovne skupnosti, ki gredo med letom v pokoj, pravico do celotne količine deputatnega premoga,
- revizijski oddelek je dobil nalogo, da pripravi poročilo o neenotnem oziroma napačnem izvajanju notranjih predpisov v podjetju zaradi skupnega obravnavanja in ukrepanja;

5) Na 8. seji odbora za družbeni standard, dne 28. septembra 1971:

- odbor je potrdil poročilo o finančnem poslovanju počitniških domov v prvih osmih mesecih t. l. Domova na Rabu in v Crikvenici sta v tem obdobju poslovala pozitivno, negativno pa doma na Partizanskem vrhu; do konca koledarskega leta se bodo ti podatki seveda še spremenili,
- odobril je izplačilo nagrad osebnosti počitniškega doma na Rabu v znesku 7.900,00 din, osebnosti v domu v Crikvenici pa 2.250,00 din. Nagrade je odbor odobril zaradi izjemno težkih pogojev, v katerih je osebje delovalo v času sezone in zaradi pozitivnega zaključka poslovanja,
- imenoval je dve tričlanski komisiji za popis osnovnih sredstev in inventarja ter za ugotovitev finančnega poslovanja na Rabu in v Crikvenici,
- odbor je bil seznanjen o ugotovitvah komisije ROS-a, ki si je ogledala poslovanje počitniških domov na Rabu in v Crikvenici; ugotovil je, da večina pripomb ni bila upravičenih ali pa se ne dajo izvesti,
- pooblastil je namestnika glavnega direktorja, da obravnava nadaljnje prošnje za dodelitev posojil za individualno stanovanjsko izgradnjo do konca t. l.,
- ugodno je rešil dve vloge za povračilo regresa za letovanje;

6) Na 20. seji odbora za ekonomsko-tehnične zadeve, dne 29. septembra 1971:

- na znanje je sprejel informacijo o razmejevanju stroškov separacije ter o predlaganem zvišanju cen premoga,
- vzgojno-varstveni ustanovi Hrastnik je brezplačno dodelil staro

Pred delom in po delu v jami se je treba preobleči

Foto: inž. Bregant

- parno lokomotivo za opremo otroškega igrišča,
- nadalje je ugodno rešil še dve vlogi,
- odobril je službeno potovanje inž. Jožetu Zorčiču, namestniku glavnega direktorja v ZR Nemčijo ter Srečku Klenovšku, dipl. inž. rud. in Rudolfu Šikovcu, dipl. inž. rud., za sodelovanje na mednarodnem posvetovanju o geomehaniki v Salzburgu. Službeno potovanje v ZRN je odobril tudi Ivanu Zupanu, Karlu Holešku, Mihaelu Mediji ter Milanu Leniču, vsi iz OSRD,
- odobril je enomesečno strokovno izpopolnjevanje Matjažu Hočevanju, dipl. inž. rud., iz rudnika Zagorje, v ZR Nemčijo,
- odobril je delovnim invalidom — bivšim članom naše delovne skupnosti določeno količino premoga za nadaljnja tri leta,
- določil je nove cene za prevoz članov delovne skupnosti na delo in z dela s SAP-ovimi avtobusi, z veljavnostjo od 1. 10. 1971 dalje,
- odobril je odpis dotrajanih osnovnih sredstev na rudniku Hrastnik in na rudniku Trbovlje,
- odobril je na temelju predhodnih ocenitev izplačilo odškodnine zaradi rudarjenja na Dobrni v Trbovljah, Mariji Hončič, Mariji Željko in Slavku Grebencu,
- vsi trije rudniki so dobili nalogo, da ugotovijo primere črnih gradenj na eksploatacijskem območju in izvedejo potreben postopek,
- odobril je prodajo zemljišča na področju Zagorja Jožetu Sladiču, Rudiju Goletu in Janezu Slaparju ter posebej še Antonu Prebilu,
- brezplačno je odobril, prenos 1097 m² zemljišča v Zagorju, k. o. Ržiše, skupno z obstoječim dotrajanim objektom, na krajevno organizacijo ZZB NOV Izlake, namensko za zgraditev zdravstvenega doma v spomin žrtvam fašističnega nasilja,
- sklenil je, da naj podjetje najame premostitveni kredit za izplačevanje osebnih dohodkov pri republiškem skladu skupnih rezerv ali pa pri Ljubljanski banki — podružnici Trbovlje,
- imenoval je komisije za popis osnovnih sredstev in inventarja ter sredstev skupne porabe,
- potrdil je finančni obračun ter doseganje in delitev dohodka za prvih osem mesecev t. l., za vse dejavnosti podjetja,
- pripravil je predlog o knjiženju ugotovljenih inventurnih viškov in manjkov pri inventuri zalog materiala,
- soglašal je s poročilom o porabljeni amortizaciji v prvih osmih mesecih t. l., ločeno po posameznih dejavnostih in vrstah del,
- sprejel je II. rebalans programa

uporabe investicijskih sredstev za letošnje leto,

- potrdil je osnove za izdelavo srednjeročnega programa razvoja podjetja. Glavni nosilci nadaljnjega razvoja bi bili proizvodnja premoga, rudarsko-gradbena dela, proizvodnja gradbenega materiala, avtoprevoziška dejavnost in eventualne ostale dejavnosti. Po tem programu naj bi znašala proizvodnja premoga v letu 1976 skupno 2,050.000 ton;

7) Na seji odbora za splošni ljudski odpor dne 30. septembra 1971 so razpravljali o zadevah, ki se nanašajo na pristojnosti tega odbora v okviru pravilnika o narodni obrambi ter pravilnika o zaščiti tajnosti narodne obrambe pri ZPT;

8) Na 3. seji odbora za varstvo pri delu in socialno-zdravstveno varstvo, dne 14. oktobra 1971:

- obravnaval je stanje obolenj in pa nezgod pri delu za I. polletje 1971. Ugotovil je, da nezgode pri delu že vedno lažno upadajo, predvsem zaradi zmanjšanja števila delovnih dni. Število obolenj je porastlo predvsem v avgustu in septembru ponekod tudi za 50% tako, da so izostanki z dela že resno vplivali na normalen potek proizvodnje,
- služba varstva pri delu je dobila s strani odbora nalogo, da tesneje sodeluje z zdravstvenimi službami v Zasavju,
- sklenil je, da naj pristojna služba podjetja začne s postopkom za priznanje hrbteničnih obolenj za profesionalno rudarsko bolezen,
- obravnaval je primere nošenja vžigalnih in kadilnih sredstev v jamo ter občasno prinašanje alkoholnih pijač; temu ustrezno je sprejel tudi sklepe,
- nadalje je obravnaval še vprašanje razdeljevanja pomoči iz sklada solidarnosti, posebno v primerih, kadar prizadeti vlagajo tožbeni zahtevek napram podjetju,
- sklenil je, da naj komisija za preverjanje invalidskih delovnih mest ponovno pregleda ta delovna mesta in ugotovi, kako so zasedena oziroma obložena,
- razpravljal je še o premeščanju delavcev na druga ustrezna delovna mesta zaradi nezmožnosti,
- sklenil je, da naj podjetje v sodelovanju z zdravstvenim domom Zasavje izvede v letošnji jeseni preventivno cepljenje vseh članov delovne skupnosti, na stroške podjetja,
- pripravil je predlog za razpravo in sklepanje na osrednjem delavskem svetu o spremembi nekaterih določil pravilnika o razdeljevanju zaščitnih sredstev,
- v primerih, ko grede člani delovne skupnosti na izredni zdravniški pregled v ambulanto za me-

dicino dela v Hrastniku, so delovne enote v Trbovljah in Zagorju dolžne le-tem preskrbeti prevoz v obe smeri,

- odbor je smatral, da naj bi preventivno zdravljenje v prihodnjem letu potekalo v pred in po sezoni,
- potrdil je upravičenost do ne-zgode na delu trem sodelavcem, katerih prošnje so bile predhodno preverjene;

9) Na 21. seji odbora za ekonomsko-tehnične zadeve, dne 15. oktobra 1971:

- odbor je osvojil besedilo tolmačenja za primere dela v podaljšanem delovnem času, dela v nočnem času, dela v nedeljah in praznikih, dela na delovnih mestih v štirih izmenah, vprašanje dežurstva ob dela prostih sobotah, nedeljah in praznikih ipd.,
- sklenil je, da pripravi pristojna strokovna služba osnutek novega pravilnika o razdeljevanju deputatnega premoga, ki ga bodo obravnavale poleg organov upravljanja v enotah, tudi družbeno-politične organizacije,
- potrdil je poročilo o poteku proizvodnje in proizvodni problematiki v devetmesečnem razdobju letošnjega leta, vseh dejavnosti; storitve na rudnikih Hrastnik in Zagorje so nekoliko pod načrtom za to razdobje, medtem ko rudnik Trbovlje predvidene storitve presega,
- posebej je obravnaval fluktuacijo in ugotovil, da se je v zadnjem razdobju zmanjšal stalež zaposlenih na jamskih obratih za 137, prav tako pa se je zmanjšalo tudi število inženirjev v tem razdobju,
- sklenil je, da morajo rudniki posvetiti več pozornosti pri pridobivanju debelejših vrst premoga, da je treba nekoliko spremeniti učni program za vajence v RŠC, s posebnim oziranjem na privajanje dela na normalni delovni proces ter da je treba investicijska dela, ki so v zaostanku, nadaljevati tudi ob dela prostih sobotah,
- sklenil je, da mora pristojna strokovna služba posebej proučiti kakšne gradbene elemente bi v bodoče izdelovalo obrat GRAMAT rudnika Trbovlje,
- strinjal se je z osnovami za sestavo proizvodnega načrta za leto 1972. Po tem načrtu bi v prihodnjem letu imeli 274 obratovalnih delovnih dni in bi znašala skupna proizvodnja v tem času 1.720.000 ton, povprečno dnevno 6.270 ton; po teh osnovah so predvidene tudi določene storitve in investicijska dela,
- poleg tega je rešil nekaj vlog pozitivno, nekaj pa jih je zavrnil.

Tine Lenarčič

Samoupravni sporazum potrjen

V letošnji tretji številki glasila Srečno je bil objavljen članek pod naslovom: Začenja se obdobje samoupravnega sporazumevanja. V njem so bile navedene glavne smerice za izdelavo sporazuma.

Sporazum smo še pred verifikacijo objavili tudi v biltenu št. 15/71, ki pa je bil v nekaterih čle- ninih dopolnjen na zahtevo verifikacijske komisije.

V tej številki našega glasila pa objavljamo v celoti samoupravni sporazum o osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov, ki so ga sklenili rudniki Slovenije in je prešel vse faze sprejemanja, bil je podpisan s strani vseh rudnikov, dobil je soglasje republiškega odbora sindikata delavcev industrije in rudarstva, 1. oktobra t.l. pa ga je verificala tudi republiška verifikacijska komisija. Ta je tudi sedaj registriran pri republiškem sekretariatu za delo.

Tako smo dobili nov samoupravni akt, po katerem se bomo morali od 1. oktobra 1971 dalje, ravnati pri ugotavljanju dohodka za osebne dohodke in sklade.

V tem prispevku nimam namena podrobneje opisovati posameznih členov sporazuma, temveč opozoriti vse člane naše delovne skupnosti, da je njihova pravica in dolžnost, da celotno vsebino sporazuma pregledajo in se z njo seznanijo. Želim tudi, da bi na vsebino tega sporazuma člani delovne skupnosti dajali kakršnakoli vprašanja ali celo predloge za boljše rešitve.

Jože Zorčič, inž.

Na podlagi zakona in splošnega družbenega dogovora za gospodarstvo o merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov, Uradni list SRS, št. 4/71, sprejemajo rudniki Slovenije, v nadaljnjem besedilu podpisniki sporazuma

SAMOUPRAVNI SPORAZUM O OSNOVAH IN MERILIH ZA DELITEV DOHODKA IN OSEBNIH DOHODKOV

1. člen

Delovni ljudje v organizacijah združenega dela, ki so podpisniki tega sporazuma sprejemajo osnove in merila za delitev dohodka in osebnih dohodkov po delu in rezultatih dela, kot metodo za uresničevanje naslednjih načel:

— da se sredstva za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delavcev gibljejo v odvisnosti od doseženih rezultatov dela in da vzpodbujajo v delovnih ljudeh

interes za dobro gospodarjenje; — da so razlike med osebnimi dohodki delavcev pri enakih delih, po kvalifikacijah in pogojih dela, predvsem odraz razlik v produktivnosti dela posameznika, delovne enote in delovne organizacije kot celote;

— da bodo podpisniki z dohodkom, ki presega potrebe enostavne reprodukcije, zagotovil progresivno vlaganje sredstev v sklade;

— da se osebni prejemki delavcev, ki bremenijo materialne stroške gibljejo v mejah, ki so določene v tem sporazumu.

Podpisniki tega sporazuma se obvezujejo, da bodo dosledno upoštevali sprejeta določila.

2. člen

Doseženi dohodek delijo podpisniki samostojno v skladu s svojimi notranjimi samoupravnimi akti, na podlagi določil tega sporazuma.

Podpisniki sporazuma ugotavljajo dohodek s periodičnimi obračuni in letnim zaključnim računom.

Iz dohodka pokrijejo najprej zakonske in pogodbene obveznosti in dobijo dohodek za razdelitev. Iz dohodka za razdelitev pokrijejo najprej kalkulatívne osebne dohodke, ostanek dohodka pa delijo na osebne dohodke in sklade po formuli, ki zagotavlja progresivno rast sredstev sklada.

skupina	kvalifikacija	netto znesek v din
I.	nekvalificirani (NKV)	800
II.	priučeni in polkvalificirani (PKV)	1.000
III.	kvalificirani in nižja strokovna izobrazba (KV in NSI)	1.450
IV.	visokokvalificirani in srednja strokovna izobrazba (VKV in SSI)	1.700
V.	višja strokovna izobrazba I. stopnja fakultete (ViŠSI)	2.000
VI.	visoka izobrazba II. stopnja fakultete (VSI)	2.500
VII.	visoka izobrazba, III. stopnja	2.700
VIII.	doktorat znanosti	3.000

V tabeli navedeni zneski kalkulatívni mesečnih netto osebnih dohodkov ne pomenijo dejanskih osebnih dohodkov posameznih kvalifikacijskih skupin. Dejanski osebni dohodki so lahko višji ali nižji glede na doseženi delovni učinek posameznih delavcev in gospodarski uspeh delovne organizacije.

Za ugotavljanje mase kalkulatívni osebnih dohodkov se upošte- vajo vrednosti, navedene v tabeli. Vrednosti veljajo za polni delovni čas 182 ur mesečno. Delavci na delovnih mestih od I. do IV. kvalifi- kacijske skupine v neposredni pro-

3. člen

Podpisniki sporazuma se obvezu- jejo, da bodo ob nespremenjenih pogojih poslovanja obdržali delitve- na razmerja dohodka najmanj v vi- šini preteklega leta, razen v prime- rih, ko je deljivi del dohodka manj- ši kot bruto kalkulatívni osebni do- hodki, povečani za izplačila iz skla- da skupne porabe, navedene v členu 12 tega sporazuma.

4. člen

Podpisniki so se sporazumeli, da so kalkulatívni osebni dohodki eno od osnovnih meril za delitev dohod- ka in osebnih dohodkov in so pred- vsem obračunski elementi za ugo- tavljanje sredstev za osebne dohod- ke.

Kalkulatívni osebni dohodki za- jemajo osnovno vrednotenje dela:

- po kvalifikaciji
- po pogojih dela
- za nočno delo
- za delo v podaljšanem delovnem času
- za redno delo ob nedeljah in praznikih
- po dodatku za vodilne delavce.

5. člen

Za vrednotenje dela posameznih skupin zaposlenih glede na njihovo strokovno usposobljenost, bodo pod- pisniki uporabljali naslednje zneske kalkulatívni osebnih dohodkov:

skupina	kvalifikacija	netto znesek v din
I.	nekvalificirani (NKV)	800
II.	priučeni in polkvalificirani (PKV)	1.000
III.	kvalificirani in nižja strokovna izobrazba (KV in NSI)	1.450
IV.	visokokvalificirani in srednja strokovna izobrazba (VKV in SSI)	1.700
V.	višja strokovna izobrazba I. stopnja fakultete (ViŠSI)	2.000
VI.	visoka izobrazba II. stopnja fakultete (VSI)	2.500
VII.	visoka izobrazba, III. stopnja	2.700
VIII.	doktorat znanosti	3.000

izvodnji se razvrščajo po veljavnih internih pravilnikih posameznih de- lovnih organizacij, ki so veljali na dan 31. 12. 1970.

Za vse ostale delavce ostalih kvalifikacijskih skupin veljajo do- kazila o dejanski strokovni usposob- ljenosti posameznika.

6. člen

Podpisniki sporazuma ugotavlja- jo, da se pogoji dela v rudnikih bistveno razlikujejo od pogojev de- la v ostalih panogah. Pod delovni- mi pogoji se upošteva predvsem:

- mikroklimatski pogoji (temperatura, relativna vlaga, količina in hitrost zraka),
- škodljivi plini — CO, CO₂, CH₄, H₂S, SO₂, nitrozni plini, svinčeve in živosrebrne pare,
- prah, premogov prah, SiO₂, svinčev in živosrebrni oksid,
- osvetljenost delovnega mesta — 4 — 10 luxov,
- utesnjenost delovnega mesta,
- ropot in vibracija (so na meji

- škodljivosti),
- delovni napor in težina dela,
- velika izpostavljenost poškodbam in smrtnim nesrečam,
- voda,
- radioaktivno žarčenje.

Zato se sporazumno določi, da se vrednotenje težine in pogojev dela uporabljata tabela, ki razvršča vsa delovna mesta v 6 stopenj pogojev dela.

stopnja		vrednosti	
a) pogoji dela	točk		din
b) karakteristična delovna mesta	točk		din/netto
1.	a) vsa fizično lahka dela, v za zdravje neškodljivem okolju		
	b) delovna mesta v administraciji, čuvaji, kurir, vratar, telefonist, čistilka pisarn itd.	0	0
2.	a) navadna dela		
	b) dela v remontnih delavnicah, čistilka v obratnih prostorih, kopalničar, svetilničar	10	80
3.	a) srednje težka dela		
	b) zunanji transport, dela v separaciji, jalovišču, skladišču, kovaška, varilska, itd.	20	160
4.	a) težka dela zunaj in navadna dela v jami		
	b) dela v steni kamnoloma, dnevnega kopa, strojniki težkih delovnih strojev in kamionov nad 10 ton nosilnosti, dela pri industrijskih pečeh, strežarji strojnih naprav v jami, nazorno-tehnično osebje, vezano na občasne kontrolne obhode jame	40	320
5.	a) srednje težka dela v jami		
	b) dela pri vzdrževanju jamskih prostorov, naprav in mehanizacije, jamski transport, montažna dela, nadzorno-tehnično osebje teh del, vezano na dnevne obhode jame	60	480
6.	a) težka dela v jami in zunaj, kjer so delavci izpostavljeni močnemu agresivnemu prašenju in možnostim zastrupitve		
	b) vsa dela na odkopu, pripravi permanizaciji, specialna rudarska dela, nadzorno-tehnično osebje, vezano na redno obvezno vodenje teh delovišč	80	640

Kalkulativna vrednost ene točke znaša 8 din/netto.

Sestavni del tega sporazuma so spiski delovnih mest po kvalifikacijah in pogojih dela, ki so za vsako delovno organizacijo posebej priloženi.

7. člen

Za delo v nočnem času se osebni dohodek poveča za 25%.

Za redno delo ob nedeljah in praznikih za najmanj 30%.

Za delo v podaljšanem delovnem času se osebni dohodek poveča za 50%.

Navedena povečanja osebnih dohodkov se medsebojno ne izključujejo.

8. člen

Za delovna mesta, ki so s splošnim aktom delovne organizacije določena kot vodilna in za delavce s statusom individualnega organa, se obračunavajo kalkulativni osebni

dohodki po dejanski strokovni usposobljenosti delavca na takšnem delovnem mestu, povečani za 40%.

9. člen

Kalkulativni osebni dohodek se zviša, kadar se po ugotovitvah zavoda za statistiko SRS zvišajo življenjski stroški za več kot 5% na leto, pri čemer je potrebno skladno z ekonomsko politiko SRS upoštevati porast družbene proizvodnosti dela in kadar se to določi s spremembami družbenega dogovora.

10. člen

Podpisniki tega sporazuma soglašajo, da mora znašati najnižji mesečni netto osebni dohodek za normalni delovni uspeh (učinek) v polnem delovnem času najmanj 800 dinarjev (za 182 ur mesečno).

Najvišji osebni dohodek v delovni organizaciji se ugotovi:

$$NOD = POD \times K$$

NOD = najvišji osebni dohodek v delovni organizaciji

POD = poprečni osebni dohodek delovne organizacije. Ugotovimo ga tako, da delimo maso izplačanih osebnih dohodkov brez prispevkov in jo delimo s številom zaposlenih. Število zaposlenih izračunamo iz števila opravljenih delovnih ur,

$$\dot{S}Z = \text{število zaposlenih,}$$

K = količnik najvišjega osebnega dohodka v delovni organizaciji, ki ga določamo po naslednji tabeli:

število zaposlenih	»K«
do 100	2,4
100 do 200	$2,4 + \frac{\dot{S}Z - 100}{500}$
200 do 400	$2,6 + \frac{\dot{S}Z - 200}{1000}$
400 do 800	$2,8 + \frac{\dot{S}Z - 400}{2000}$
800 do 1600	$3,0 + \frac{\dot{S}Z - 800}{4000}$
1600 do 3200	$3,2 + \frac{\dot{S}Z - 1600}{8000}$
3200 in več	$3,4 + \frac{\dot{S}Z - 3200}{16000}$

Najvišji osebni dohodek ne sme presežati zneske 6000 din netto mesečno, če je FS = 0.

11. člen

Podpisniki sporazuma bodo delili dohodek delovnih organizacij na sredstva za osebne dohodke in sklade po naslednjem postopku:

$$MFS = \frac{PSR \times 4 + KOD \times 20}{100}$$

$$FS = \frac{D - KOD}{D + MFS}$$

$$DOD = KOD \times (1 + FS)$$

Kratice pomenijo:

MFA = masa fiksnih stroškov (letni znesek)

PSR = poslovna sredstva podjetja (poslovni sklad in krediti) (letno povprečje angažiranih sredstev)

KOD = kalkulativen osebni dohodek (letni brutto znesek)

FS = faktor stimulacije (ki upošteva doseženi poslovni uspeh)

D = deljivi del dohodka (dohodek zmanjšan za zakonske in pogodbe obveznosti, letni znesek)

DOD = dovoljeni osebni dohodki (masa neobdavčenih osebnih dohodkov, letni brutto znesek).

V primeru, da je FS enak 0 ali je negativen, se ga ne uporablja za izračun dogovorjenih osebnih dohodkov.

12. člen

Podpisniki sporazuma soglašajo, da lahko znašajo najnižji oziroma najvišji zneski za financiranje skupnih potreb delavcev:

- od 300 do 600 dinarjev netto letno na zaposlenega za regres za letni dopust. Ta sredstva vključujejo tudi regresiranje oskrbnega dne v počitniških domovih. Način delitve določa vsak podpisnik tega sporazuma s splošnim aktom,
- do 50 dinarjev netto na mesec na zaposlenega delavca za regresiranje prehrane. Znesek se ne sme izplačati posamezniku v gotovini,
- za strokovno izobraževanje namenijo podpisniki sporazuma v breme dohodka najmanj 1% od bruto osebnih dohodkov,
- za gradnjo stanovanj v višini najmanj 4% od bruto osebnih dohodkov tudi v primeru, če bo ukinjena zakonska obveznost.

13. člen

Poleg izdatkov, navedenih v prejšnjem členu, lahko podpisniki sporazuma izplačujejo iz sklada skupne porabe v skladu s svojimi splošnimi akti še:

- pomoč družini smrtno ponesrečenega delavca,
- štipendije, šolnine in študijsko pomoč,
- kolektivno zavarovanje,
- nagrade ob upokojitvi — odpravnine, v višini največ dveh povprečnih mesečnih osebnih dohodkov na zaposlenega.

S tem sporazumom se ne omejujejo sredstva, ki jih podpisniki sporazuma namenijo iz sklada skupne porabe za kulturno — prosvetne socialno-zdravstvene in rekreativne namene.

14. člen

Podpisniki sporazuma soglašajo, da lahko znašajo osebni prejemki, ki bremenijo materialne stroške, največ:

- polna dnevnicca za potovanje v državi do 80 din/netto in stroški

prenočevanja po predloženem računu,

- dnevnicca za potovanje v inozemstvo določeno s splošnim družbenim dogovorom,

— povračilo za uporabo lastnih vozil v službene namene do 0,90 din/netto za dejansko prevoženi km,

— povračilo zaradi zvišanih stroškov za ločeno življenje do 500 dinarjev netto na mesec,

— terenski dodatek do 700 dinarjev netto na mesec.

Terenski dodatek in nadomestilo za ločeno življenje se med seboj izključujeta.

15. člen

Poleg osebnih prejemkov iz prejšnjega člena, lahko v breme materialnih stroškov podpisniki sporazuma izplačujejo še:

- nagrado vajencem,
- počitniško prakso,
- prevoze delavcev na delo in z dela,
- avtorske honorarje,
- varstveno obleko in obutev,
- selitvene stroške, če član kolektiva ali upokojenec izprazni rudniško stanovanje,
- močnejšo hrano in preventivno-zdravstveno zaščito.

16. člen

Podpisniki so se sporazumeli, da bodo nadomestila osebnega dohodka za čas bolezni izplačevali najmanj v višini 80% povprečja osebnih dohodkov preteklega leta.

Za čas zdravljenja delavcev, ki so oboleli zaradi poklicnih bolezni ali zaradi nesreče pri delu, se bodo izplačevala nadomestila osebnega dohodka v višini 100% povprečja osebnih dohodkov preteklega leta.

17. člen

Izplačila za osebne izdatke, ki jih podpisniki morajo izplačevati po veljavnih zakonih — za reševalce, sanitetnim in gasilskim ekipam povečujejo dovoljene osebne dohodke. Izplačujejo pa jih po lastnih pravilnikih.

Nadomestilo za odškodnino novatorjem, racionalizatorjem in avtorjem tehničnih izboljšav v višini, ki jo določa notranji akt podjetja.

18. člen

Pridobljene pravice do deputata ne smejo prekoračiti količine, ki je veljala v letu 1970.

19. člen

Podpisniki sporazuma soglašajo, da ne bodo iz sredstev dovoljenih osebnih dohodkov izplačevali višjega dodatka za stalnost v podjetju kot 150 dinarjev netto povprečno na zaposlenega mesečno.

20. člen

Podpisniki sporazuma soglašajo, da ne bodo izplačevali osebnih prejemkov na račun sklada skupne porabe oziroma materialnih stroškov, ki v tem sporazumu niso izrecno navedeni.

21. člen

Ob sprejemanju periodičnih obračunov in zaključnega računa so delavski sveti podpisnikov dolžni obravnavati izplačila iz civilno-pravnih razmerij in presojeti upravičenost takih del.

22. člen

Podpisniki sporazuma soglašajo, da bodo ob programiranju modernizacije proizvodnje zagotovili sredstva v skladu s lastnimi možnostmi in s pomočjo občinskih ter republiške skupnosti za odpiranje novih delovnih mest oziroma prekvalifikacijo viška delovne sile, ki bi s tako modernizacijo nastala.

23. člen

Skupna enajstčlanska komisija, ki so jo podpisniki imenovali za pripravo tega sporazuma, deluje naprej kot stalni organ podpisnikov z naslednjimi nalogami:

- spremlja izvajanje sporazuma in v ta namen lahko zahteva od podpisnikov potrebne podatke,
- na zahtevo posameznega podpisnika tolmači določila sporazuma,
- sprejema predloge podpisnikov za spremembe in dopolnitve sporazuma s tem, da je o vsakem predlogu dolžna zavzeti stališče in ga sporoči predlagatelju najkasneje v 30 dneh od sprejema predloga,
- na podlagi predlogov podpisnikov ali na svojo pobudo pripravlja osnutke sprememb in dopolnitev sporazuma ter jih predlaga podpisnikom.

Vsak izmed podpisnikov lahko kadarkoli zamenja svojega predstavnika v skupni komisiji.

Sedež komisije je na upravi Zavasvskih premogovnikov — Trbovlje dokler se **podpisniki ne dogovor** drugače.

24. člen

Podpisnik samoupravnega sporazuma lahko odpove samoupravni sporazum s pismenim in obrazloženim sklepom najvišjega organa upravljanja. Sklep mora poslati vsem podpisnikom samoupravnega sporazuma in za registracijo sporazumov pristojnemu upravnemu organu.

Odpoved začne veljati s 1. januarjem naslednjega leta in z istim dnem nastopijo za takšno organizacijo združenega dela tudi posledice po 2. odstavku 20. člena zakona (uradni list SRS, št. 4/71).

25. člen

Podpisniki sporazuma so dolžni uskladiti svoje splošne akte s tem sporazumom v roku 6 mesecev po njegovi verifikaciji.

26. člen

Samoupravni sporazum je sprejet, ko pristojni organ sindikata da soglasje, ga sprejmejo pristojni organi upravljanja udeležencev sporazumevanja v enakem besedilu.

Sporazum je pravno veljaven z vpisom v register pri republiškem sekretariatu za delo, uporablja pa se od 1. 5. 1971 dalje.
Trbovlje, dne 6. 9. 1971

Predsednik komisije
za pripravo samoupravnega sporazuma
Zorič Jože, inž.

Organizacija združenega dela podpisnice samoupravnega sporazuma
Pooblaščenji podpisniki:

1. Rudnik lignita Velenje
Šilih Karel
2. Zasavski premogovniki-Trbovlje
Prosenc Anton
3. Rudnik rjavega premoga Kanižarica
Rozman Gido, dipl. inž. rud.
4. Rudnik rjavega premoga Kočevje
Kavs Tomaž

5. Rudnik rjavega premoga Senovo
Mlinarič Drago
6. Rudnik rjavega premoga Laško
Napret Franc
7. Montana Žalec
Topolovšek Franc
8. Rudnik živega srebra Idrija
Šulin Miloš, dipl. inž. met.
9. Rudnik svinca in topilnica Mežica
Logar Ernest
10. Rudnik kaolina Črna Polajner
Hugo, dipl. inž. rud.
11. Rudnik Globoko
Kranjc Franc
12. RŠC Velenje
Hohkraut Jože

Razvoj in stanje reševalstva v splošnem in pri ZPT

(prvo nadaljevanje)

V dušljivem ozračju (večji delež CO₂, N₂, CH₄, H) v medlem ali zatohlem ozračju, kjer primanjkuje kisika, ali v strupenem ozračju (CO, H₂S, NO-O₂) je normalno človeško delo nemogoče. Zato mora reševalna oprema — dihalni aparati na teh mestih potrebno delo reševalcev zavarovati, predvsem za umik rudarje v s takih področij, reševanje ponesrečenih in tudi za težja daljša dela za zavarovanje ljudi in usposobitev normalnega stanja jamskih delovišč in prostorov. Dihalni aparati naj imajo najvišjo stopnjo varnosti, ki omogoča reševalcem veliko delovno sposobnost, so priprav-

ni za hitro adjustiranje, ugodno nošenje in enostavno rabo. Konstrukcija dihalnih aparatov se ravna po tem, če so dihalni strupi v plinskem tekočem ali trdnem (predhodnem) stanju, kaka je njih kemična sestava, koncentracija škodljivih snovi in posebno, kakšen je delež kisika v okolnem ozračju.

Več ali manj razlikujemo med delovnimi reševalnimi aparati, ki omogočajo reševalcem opravljati različna reševalna dela in samoreševalci, ki služijo rudarjem v nepredvidenih primerih za umik iz škodljivega ozračja.

APARATI ZA ZAŠČITO DIHANJA

odvisni od ozračja delovnega okolja
filtrirni aparati
dih. maske z ustreznimi filtri
CO — samoreševalc

CO — filtrirni aparat

neodvisni od ozračja del. okolja
brez regeneracije z regeneracijo
izdihanega zraka
cevnji aparati z zalogo zraka
z zaprtim krogotokom
z dovodom zraka ki jo nosi reševalc
od drugod vavec brez krogotoka
komprimiran kisik
sesalni komprimirani zrak
tekoči zrak
tlačni časovno vezani
prostorno vezani kemično vezan kisik

Aparati za zaščito dihanja reševalcev reševalnih čet

Za rabo na površini — jamski reševalni aparati
Filtrirni aparati — CO — filtrirni aparati — samoreševalci
Cevni aparati — (izjemoma cevni tlačni aparati)

Aparati z zalogo zraka — kisikovi izolacijski dihalni aparati z zaprtim krogotokom dihanja

A) Filtrirni aparati

Reševalci vdihavajo v plinski mešanici vsebovani kisik in so to-

rej odvisni od ozračja delovnega okolja. Uporabljajo se le v zadostnih zračnih prostorih, kjer vsebuje zrak najmanj 19% kisika in ni čez 2% koncentracije škodljivih snovi. So to razne plinske maske z ustreznimi filtri, ki čistijo okolni vdihani zrak, to je, zadržujejo ali kemično presnavljajo škodljive zračne primese v neškodljive. Če se dvomi o pogojih za rabo filtrirnih aparatov, se mora uporabljati aparate neodvisne od okolnega ozračja.

Najenostavnejši filtrski aparati so oni z *vtaknjenim vložkom*, ki služijo za zaščito proti prahu, dimu in

meglom. Čim finejši je prah, tem nevarnejši je, ker se fini delci prahu zadržijo v pljučih. Poznamo filtre tako proti drugače nenevarnemu, pač pa nadležnemu prahu (premog, apnenec) in filtre proti zdravju nevarnemu prahu (azbest, kaolin, kremen, peščejnak) in proti strupenim prahom, dimom in meglom (aluminij, arzen, barijeve soli, svinec in živo srebro in njih spojine, pare ogljikovodikov). Pri zaščiti pred prahom ni treba upoštevati, kot pri plinskih zračnih mešanicah, če je v zraku dovolj kisika, kajti prašnih koncentracij, ki bi izpodrinile kisik pod minimalno množino, ni. V mnogih primerih zadoštujejo za zaščito pred prahom že polovične maske, če pa prah draži oči, zaščitna očala oziroma polne maske. Za izbiro mask je merodajna svrha in čas uporabe, organizacija izdaje in oskrbe. Pomniti je, da že rabljeni filtri otežujejo dihanje.

Za uporabnike najprikladnejši in najbolj razširjeni filtrski aparati so z *vijačnim vložkom*. Obstojačo filtri za različne škodljive snovi, ki se ločijo po velikosti, barvah in črkah. CO — filtrirni aparat — samoreševalc varuje človeka pred CO in plini, ki ga spremljajo. Ni delovni, temveč bežni aparat, ki se more uporabiti le enkrat v nepredvidenem primeru in le za krajši čas, do 1 ure. Uporabi se tako, da se vzame filter z ustnikom iz zaščitne vrečice, vtakne ustnik v usta in zatisne nos s ščipalnikom. Drägerjev samoreševalc M-623 sestoji iz dihalne maske ali ustnika in ščipala za nos izdihalnega ventila in CO filtra z nosilno opremo. Pomemben znak, da se nahaja v ozračju velika množina CO je ta, da postane filter in vdihani zrak zelo vroč. Ta samoreševalc imajo Zasavski premog, večinoma ruske izdelave SP-55 MPF-48 (Hrastnik), ameriški MSA-115 A Zagorje in nemške Dräger 750 C (Tr-

bovlje). Filtri so le dodatna zaščita dihanja — le za kratkotrajna in fizično ne pretežka dela. Za opravljanje težjih reševalnih del v atmosferi s CO in drugimi plini pa služi *filtrski delovni — s filtrirno pušo* opremljeni aparati (npr. CO filter 112). Ti aparati s precej večjim filtrom omogočijo delo v zastrupljeni atmosferi dela do 15 (40) ur. Za opozorilo, da se uporabnost filtra zmanjšuje, je v njem ugrajen odporni signal, ki učinkuje s tem, da se poveča odpor pri dihanju, čim postaja CO odstranjujoča masa neučinkovitejša.

B) Cevni aparati

So najenostavnejši krajevno vezani aparati za dihanje. Reševalec dobiva zrak po cevi, katere prosti del je pomaknjen vsaj 5 m v prostor s svežim zrakom. Obratovanje s cevnicimi aparati je poceni in enostavno in reševalec dobi hladen zunanji zrak. Za izbiro cevnic aparatov je moredajno: razdalja med bazo svežega zraka in deloviščem, krajevne razmere, delovna doba in stanje zraka na delovišču: če je razdalje čez 15m, če je potrebna daljša časovna doba in pri večji koncentraciji dihalnih strupov, se rabi zaradi mogočnih nefesnosti cevi — *tlačni cevni aparat*. Tu piha reše-

valcu sveži zrak v dihalno mas izdihalni zrak in prebitek zraka pa odhaja skozi ventil na dihalni maski ali cevnem priključku. Dolžina cevi zneso po vrsti zračnega pihala do 200 m. Kjer je mogoče, se priključi cevni aparat na komprimiran zračni vod oziroma uporabi, če električni vod, električno pihalo. Za injektorsko tlačni cevni aparat potrebujemo jeklenko s komprimiranim kisikom, reducirni ventil pritiska in zračni filter. V prostorih, kjer so eksplozivni plini, je ta aparat neuporaben, ker se eksplozijsko področje poveča. Cevni aparat na pihalni meh je za manjše daljave do 50 m. Reševalec nosi na hrbtu dihalno vrečo, ki prepreči sunkovitost dovod zraka. S cevnicim (tlačnim) aparatom so mogoče reparature in zatesnitve plinovodov, kanalizacijska dela in dela v topilnici, izjemoma za reševanje ljudi in obvladanje požarov v jami. V zadnjem primeru mora biti napeljana med bazo in deloviščem signalna vrstica.

Cl Aparati z zalogo komprimiranega zraka

Je pravtako pljučno avtomatični aparat, brez ponovnega pridobivanja kisika izdihanega zraka. Vdihani zrak se vzame iz dveh jeklenk

na 200 kp/cm² pritiska s pljučnim avtomatom. Čim pade pritisk v jeklenkah na 40 kp/cm², stopa vdihalni odpor in postane šele, če vključi rezervno zalogo zraka, zopet normalen. Trajanje uporabe se ravna po zalogi zraka v jeklenkah in po teži dela. Aparati so običajno opremljeni z dvema jeklenkama s po 4 litre vsebine, kar zadošča pri porabi 30 l/min. za približno 2 x 4 l 200 atm = 1.600 l/50 — 60 minut. Jeklenke se ne sme polniti s kisikom.

C₂ Izolacijski aparat na tekoči zrak — so aparati z delnim kroženjem zraka. Ne potrebujejo nobenih reducirnih ventilov, ker se pritisk regulira z izhlapevanjem tekočega zraka v posebno izoblikovani polnilni posodi. Aparati se morajo polniti tik pred uporabo. Tekoči zrak v aparatu izhlapeva, če se aparat uporablja ali ne.

Na rudniku Trbovlje so po prvi svetovni vojni postavili napravo za proizvodnjo tekočega zraka, ki so ga uporabljali za razstreljevanje na površinskih kopih, v jami je bila njegova uporaba (metanske jame) prepovedana. Reševalne postaje so takrat dobile tudi nekaj teh reševalnih aparatov.

(nadaljevanje v naslednji številki)

Prof. dr. inž. Anton Homan

O stabilizaciji in nelikvidnosti

O STABILIZACIJI

Ob koncu posvetovanja sekretarjev komitejev ZK je predsednik ZK Srbije Marko Nikezić govoril o problematiki stabilizacije in poudaril, da je mednarodni položaj Jugoslavije stabilen in da bo ta vse dotlej, dokler bo jasna njena politika neodvisnosti. Spremembe, ki jih pri-

naša razvoj pri nas in spremembe v svetovnem gospodarstvu, je izjavil Nikezić, bodo zahtevale tudi spremembe v naši tekoči politiki, planih in tudi v sistemu. V nobenem sistemu ne bodo mogla obstati podjetja, ki dopuščajo, da četrtnina ali tretjina delavcev ne prihaja na delo, ki za vsako točko povečanja proizvodnje povečajo uvoz na 2 toč-

ki, ki prelivajo lastna sredstva v investicije, pričakujejo pa od skupnosti sredstva za osebne dohodke in surovine. Malo govorimo o tem, kaj smo naredili za revizijo stroškov in investicij, a to je edina pot za vsako organizacijo in za celotno skupnost. O vseh teh vprašanjih je nujno potrebno doseči v ZK razumevanje stvarnosti in na enak način tudi enotno akcijo, je dejal Marko Nikezić.

ZARIŠČA NELIKVIDNOSTI V SLOVENSKEM GOSPODARSTVU

Problem nelikvidnosti se je v zadnjih letih tako zaostril, da so postala praktično nelikvidna tudi sicer poslovno zelo uspešna podjetja, ki ne morejo več v normalnih poslovnih rokih poravnati svojih obveznosti. Gospodarska zbornica SRS je mnenja, da so glavni vzroki za tako stanje predvsem visoka obremenitev gospodarstva z zakonskimi in pogodbenimi obveznostmi; osebni dohodki, ki rastejo znatno hitreje kot produktivnost; pomanjkanje osnovne finančne discipline in podobno. Dokler ne bo zagotovljena dosledna uveljavitev osnovne logike tržnega gospodarstva in tržnega obnašanja, da je treba tisto, kar se kupi tudi plačati in da se ne sme ku-

Med malico na Zgornjem VII. polju

Foto: inž. Bregant

popovati, če ni ustreznega finančnega kritija, bo ostala nelikvidnost »nerazrešljiv« in »specifičen« jugoslovanski problem.

**KJE SO VZROKI
NELIKVIDNOSTI**
(Tone Hren)

Problemi z nelikvidnostjo gospodarskih organizacij se zaostrujejo, gospodarske organizacije imajo čedalje večje težave celo z zagotovitvijo sredstev za osebne dohodke, bližajo se ukrepi, ki naj problematiko rešijo, pri čemer pa je zanimivo, da finančno strokovne analize vzrokov in primarnih izvorov nelikvidnosti pravzaprav nimamo, čeprav je bilo o tem že veliko napisanega in rečenega na najvišjih samoupravnih in upravnih forumih. Za učinkovito odpravo nelikvidnosti je treba najprej precizirati vse povzročitelje nelikvidnosti v gospodarstvu in zunaj njega. Tudi v okviru gospodarstva so delovne organizacije, ki so več dolžne kot terjajo, in zato tudi te sodijo med krivice za nelikvidnost. Poimensko in s številkami je treba ugotoviti vse, ki so na pasivni strani bilance terjatev in obveznosti, in nato ukrepati proti tistim, ki so res

povzročitelji nelikvidnosti. Nelikvidnost je treba začeti odpravljati pri koreninah, ne pa pri končnih žrtvah tega specifičnega jugoslovanskega fenomena — pri gospodarskih organizacijah, ki več terjajo kot dolgujejo.

**KOMU KORISTI
ODLAŠANJE?**
(Stane Pavlič)

Vzrok o nujnosti oblikovanja novega sistema ekonomskih razmerij s tujino ni samo v tem, da gre za sprejetej sodobnejšega, razvitejšega sistema zunanjetrgovinskih, deviznih in carinskih odnosov s tujino, ki bi vzpodbujal uresničevanja enega izmed osnovnih načel ekonomske reforme — nenehno in vsestransko vključevanje našega gospodarstva v mednarodno delitev dela, ampak tudi, oz. predvsem zato, ker navzlic tolikim izjavam o nujnosti oblikovanja tega sistema, danes nismo bistveno bliže uresničevanju tega cilja.

Najsodobnejši del gospodarstva, nosilci izvoznih propulzivnih vej, postaja upravičeno nezadovoljni. Obrnili so se na pomoč celo na predsednika republike. Pred dnevi je obljubil sprejetje sistema eko-

nomskih odnosov s tujino do konca letošnjega leta, kar je gospodarstvo navdušeno pozdravilo.

**TRI ŽARIŠČA:
DRŽAVNE INVESTICIJSKE
OBVEZE, BANKE, IZGUBE**

Janko Smole, zvezni sekretar za finance se je pogovarjal s slovenskimi trgovci o problemih trgovine v sedanjih pogojih gospodarjenja. Dejal je, da so pri nas tri velika žarišča nelikvidnosti, katera bomo morali temeljito razrešiti, če bomo hoteli ukrotiti nelikvidnost. To so — državne investicijske obveznosti do gospodarstva, vprašanja poslovanja naših bank in pa pokrivanje izgub v gospodarstvu. Med drugimi ukrepi bo treba zagotoviti, da bodo družbene skupnosti najprej pokrile dosežanje obveznosti do gospodarstva, predno bodo lahko šle v nove investicije. Treba bo uvesti pravilo, leto sedaj pri nas sila počasi prodira, da se fizične in pravne osebe lahko zadolžujejo v določenem razmerju do lastnih sredstev. Da bi znižali izgube v gospodarstvu, bo treba doseči, da bodo kreditorji pokrivali izgube svojih partnerjev. Takšen predpis je že v pripravi.

Vloga in naloge podjetja v splošnem ljudskem odporu

Govoriti o vlogi in nalogah delovne organizacije pomeni razpravljati o delovanju sestavljenega dela splošnega ljudskega odpora v sodobni vojni. Z drugimi besedami povedano, to pomeni govoriti o njihovih dolžnostih v obrambnih pripravah in njihovi vlogi pri organiziranem odporu vseh naših enot in sredstev v vojnih razmerah.

Če hočemo, da bo naše podjetje izhajalo iz realnih izhodišč za svoje priprave in delovanje v vojni, potem se moramo dobro seznaniti z načeli splošnega ljudskega odpora in z našo vojno doktrino, z vojnopolitičnimi predvidevanji, z možnostmi in potrebami družbe, še posebej pa oboroženih sil ter z drugimi sistemskimi rešitvami in zasnovami, ki nam dajejo zavestno moč, perspektivo in jasno usmerjenost za organiziran in čvrst odpor proti vsakomur, ki bi skušal poseči po naši svobodi, neodvisnosti in ozemeljski nedotakljivosti.

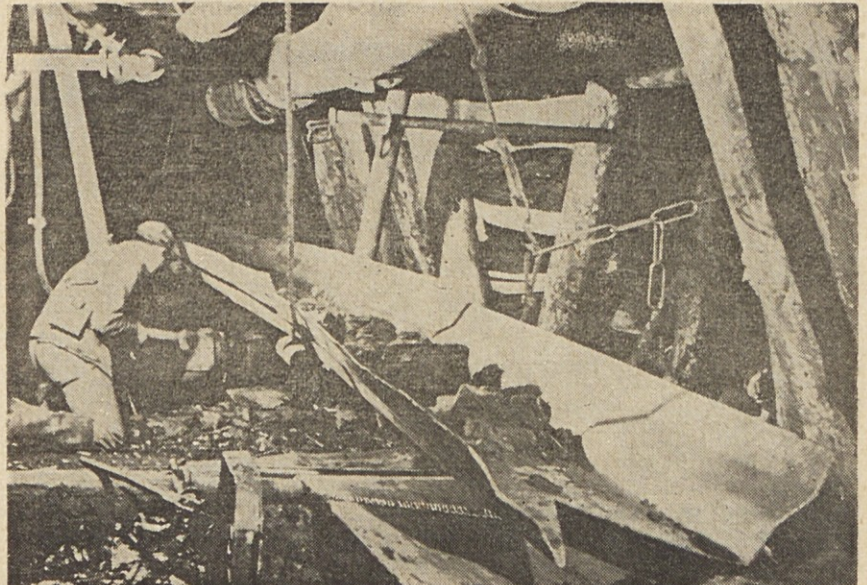
Rudnik je tudi eden od glavnih virov preskrbe s premogom vseh družbenih dejavnikov, vključno tudi oboroženih sil. Zato je zelo pomembnega značaja priprava proizvodnih in storitvenih zmogljivosti za njihovo aktivnost v primeru vojne. Glede na to, da predstavlja rudnik donosne cilje za vojna delovanja napadalcev, so proizvodne možnosti v vojni precej zmanjšane. Zato mo-

rajo priprave na rudniku temeljiti na možnostih in potrebah ter biti usmerjene k zadovoljitvi po premo-gu vseh obstoječih gospodarskih organizacij, družbenih činiteljev in prebivalstva.

Računati moramo na težave, ki se bodo pojavile zavoljo pomanjkanja kadra zaradi odhoda tehnične-

ga kadra in strokovnjakov v enote oboroženih sil, poškodovanju prometnega omrežja, omejenosti ali ukinitvi izvoza in uvoza, zmanjšanju ali ukinitvi delovanja posameznih industrijskih organizacij in drugo.

V pomembno obrtno dejavnost spadajo tudi naše delavnice, ki jih imajo Zasavski premogovniki Trbov-

Bilo je pred nekaj leti

lje na svojem območju. Na izreden pomen takih delavnic nas opozarja tudi naša bližnja preteklost, ko so se partizanske delavnice na osvobodjenem in zasedenem ozemlju ukvarjale celo s popravilom in izdelovanjem raznega orožja, min ali posameznih delov oborožitve, popravljale vse vrste orožja, celo tanke, radijske postaje in druga sredstva za zveze. Uspešne so bile tudi mizarске delavnice, ki so izdelovale kopita za puške, operacijske mize in proteze, ki so dajale številne izdelke partizanskim enotam in civilnemu prebivalstvu. V primeru vojne si bodo te delavnice morale najti delovne prostore na raznih skritih krajih v mestu in na podeželju, v kletih in podstrešjih v samotnih opuščeni zgradbah pa tudi na domačijah, včasih pa tudi v naravi pod milim nebom.

Zveze so ogromnega pomena v sedanjem naglem tehničnem napredku in razvoju elektronike, ko izginjajo medcelinske razsežnosti in so možni pogovori po žičnem ali brezžičnem sistemu ali celo z vizuelno sliko s katerihkoli medsebojnih točk na zemlji. Še zlasti pa bodo zveze pridobile na pomembnosti v sodobni vojni, ko bo od hitrega prenosa obvestil, nalog in odločitev civilnih in vojaških organov v marsičem odvisen uspeh v posameznih bitkah in vojaških operacijah ali pa celo odločilna zmaga v vojni. Zato je dolžnost odbora za splošni ljudski odpor, da izvede priprave za delovanje vseh vrst zvez v vojnih razmerah in tako zagotovi medsebojno povezavo ter hitro in učinkovito delovanje vseh činiteljev odpora. Pri tem je potrebno upoštevati vsa sredstva zvez, katera že imamo v podjetju in za zagotovitev zvez za namensko nabavljeno opremo.

Zdravstvena služba bo po pomembnosti stopila v ospredje, ker je v vojni bolj ogroženo zdravje ljudi in se bo morala še bolj skrbno organizirati in usposobiti. Ne samo, da se bo morala ukvarjati z veliko večjim številom ranjenih in bolnih, torej z bistveno spremembo strukture splošnih boleznih ljudi, temveč se bodo pojavile tudi razne vojne bolezni, zlasti množične ranitve in poškodbe, opekline, epidemije in zastrupitve ter psihološki pretresi.

Kakor vsak državljani izven podjetja, tako mora biti tudi član našega kolektiva že v miru seznanjen, da njegova delovna organizacija v primeru vojne nadaljuje delo, da ima svoj razvojni načrt in vojni problem dela, da imamo organizirano civilno zaščito, teritorialno enoto ter organizirano zavarovanje podjetja. Imamo odbor za splošni ljudski odpor v okviru ZP ter odbore za splošni ljudski odpor po delovnih enotah. Če bo vsak član kolektiva vedel za smisel nalog in ukrepov svojega podjetja, potem se bo lažje vključil v skupne napore in se strokovno in drugače pripravljaj na svoje delo v vojnih razmerah. Če bo

vsak član narodne obrambe vedel za temeljno nalogo v svoji enoti, potem bo tudi njegova usmerjenost in pripravljenost na splošnem ljudskem odporu dobila realno podlago za urednicevanje nalog v vojni, ker jih bo po svojih močeh lahko uspešno opravil.

Pomembno vprašanje, iz mobilizacijskega zornega kota gledano pa celo odločilnega pomena je, kakšne so naloge in dolžnosti članov naše delovne skupnosti v primeru, če pride do objave mobilizacije ali pa kar do neposrednega vojnega napada na našo deželo. Z namenom, da se ne bi tedaj spraševali, kdo je vojaški obveznik, ali ima vojaško razvrstitev, kdo je delovni obveznik in kdo obveznik civilne zaščite ter kaj je komu storiti, velja naslednje:

- a) tisti, ki so kot rezervni oficirji, podoficirji in vojaki vojaški obvezniki in imajo vojaško razvrstitev v operativno armado, teritorialne enote in enote milice, morajo zapustiti svoje domove ali delovna mesta če so v službi ter se takoj odpraviti tja, kamor so poklicani s pozivom ali pa jim je bilo predčasno naročeno. Pri tem ne smejo pozabiti, kaj morajo vzeti s seboj in kako se morajo ravnati pri odhodu in potovanju do svojega zbornega mesta enote ali poveljstva,
- b) drugi, ki imajo kot vojaški ali delovni obvezniki razvrstitev v razne druge organe, organizacije in enote, npr. v organe oblasti, izvršno-politične in upravne organe, v zdravstveno, veterinarsko in informacijsko službo, enote vojnih zvez, specialne delavnice in obrate posebnega pomena ter v organizacije splošnega ljudskega odpora, so dolžni po najkrajši poti in takoj oditi tja, kamor so vpoklicani s pozivom ali kakor jim je bilo naročeno v času priprav,
- c) tisti občani, ki so obvezniki civilne zaščite, morajo prav tako nemudoma pohiteti v kraje, kjer imamo zaklonišča, zaščitno opremo in delovno orodje za reševanje ter sredstva za delovanje v primeru vojne ali naravnih in drugih hudih nesreč. Tam so dolžni izvesti vse potrebne priprave, da bi v primeru potrebe lahko uspešno opravljali svoje naloge in dolžnosti, bodisi v okviru organizacije, civilne zaščite ali pa na svojih domovih,
- d) vsi ostali, ki so razporejeni na delovno dolžnost, pa ostanejo na svojih delovnih mestih v podjetju ter se vključijo v organizirano delo v vojni, ki je po svoji vsebini in namenu tudi sestavni del splošnega ljudskega odpora. Seveda bo prišlo do raznih sprememb, ne samo zato, da bodo nekateri delavci in strokovnjaki odšli v armado in na druge dolžnosti ter bo treba zasesti od njih izpraznjena delovna mesta, temveč tudi zato, ker se v delovnih

organizacijah spremenijo oblike delovanja, pa tudi naloge bodo povsem drugačne in obsežnejše.

Vse to bo povzročilo še druge spremembe v delu in življenju, ne le zaradi novih in drugačnih delovnih nalog, raznih pomanjkanj in novih obvez ter tudi v načinu in oblikah dela. Prišlo bo vsekakor tudi do drugačnega delovnega časa, bodisi po dnevnem času in trajanju — na mesto petdnevnega delovnega tedna in osemurnega delavnik 10 ali celo več ur dnevno, odvisno pač od pomembnosti in delovnih pogojev.

In tretje vprašanje, po svoji vsebini vsekakor najtežje, kaj storiti, če pride do zračnih napadov sovražnika in do začasne zasedbe ozemlja, da mora človek hitro ukrepati bodisi v skladu z organiziranimi pripravami ali pa samoiniciativno, pač glede na razmere, ki se jih je lahko predvidelo ali pa sploh ne.

V primeru nevarnosti zračnih napadov, če smo pač o njih pravočasno obveščeni, storimo doma ali na delovnem mestu nujne zaščitne ukrepe, na primer — zapremo vodovodne pipe, izključimo električni tok, odpremo zasteklena okna, ustavimo stroje, pogasimo ogenj in storimo še druge varnostne ukrepe, vzamemo pripravljeno priročno prtljago, odeje in toplo obleko ter odhitimo v zaklonišče.

Po končanem napadu se vključimo v organizacijo civilne zaščite po dejavnostih razporeditve, ki jih določi štab civilne zaščite. Gasimo požare, rešujemo zasute in jim dajemo prvo pomoč, odstranjujemo ruševine in druge posledice napada, nato pa se spet vključimo v pospešeno delo na svojih delovnih mestih.

Če pa so objekti in sredstva za delo poškodovana ali uničena, potem pa združimo vse napore za ponovno vzpostavitev organiziranega dela, proizvodnje in storitev, v primeru če pristojni organi glede na stanje ne ugotove, da ni možnosti za nadaljevanje dela in sprejmejo ustrezne rešitve za nadaljnjo usodo delavcev.

V primeru najhujšega, če pride do začasne zasedbe posameznih delov ozemlja, moramo upoštevati, da nikakor ne smemo delati za sovražnika, temveč onemogočiti vsako dejavnost za njegovo osvajalno namesto. Vendar pa bodo številne delovne in druge organizacije, katerih dejavnost je nujno potrebna za življenjski obstoj prebivalstva, morale nadaljevati z delovanjem. Gre predvsem za dejavnosti komunalnih služb, preskrbe zdravstvene zaščite ter proizvodnje in predelavo živil.

Napačno bi bilo tudi misliti, da bodo v bodoči vojni neovirano delovale vse družbene dejavnosti. Realnejše je, da se pri izvajanju vsakršnih priprav ravnamo po predvidevanjih, da bo vse ozemlje naše republike v večjem ali manjšem obsegu zajeto z vojnimi operacijami, brez sorazmerno varnega zaledja.

Lahko ugotovimo, da se je pri izvajanju priprav za delovanje državnih organov, gospodarstva in

druženih služb v vojni treba ravnati po ustavnih določilih in načelih splošnega ljudskega odpora ter v

skladu z zakonom o narodni obrambi in drugimi predpisi.

Vili Kuhar

VARUJ SE: električni tok je vključen!

Pri prenosu električne energije na večje razdalje se srečujemo z visokimi napetostmi (nad 1000 voltov) ki so ob dotiku vedno smrtno nevarne. Med visokonapetostne vodnike štejemo tudi trolejbusne vodnike. Naprave, ki so pod visoko napetostjo, so označene z opozorilnimi tablicami, večje naprave so po navadi obdane še s kovinsko ograjo.

Vsako približevanje takim napravam je življensko nevarno. Zlasti opozarjamo na to otko, ki naj ne plezajo na strehe, drevesa, odre in podobna mesta, kjer je v bližini daljnovod visoke napetosti.

Sekanje dreves ob daljnovodih je nevarno. Nevarna je tudi vožnja na visoko naloženem vozu, ki se pelje pod električnim vodnikom.

Nekateri drogovi električnih vodov so zasidrani v zemljo z železno žico. Takšna sidra so lahko pod napetostjo in se jih zato ne smemo dotikati.

Obešanje in plezanje po sidrih ogroža vaše življenje.

Kadar nameravate sekati drevje v neposredni bližini električnih napeljav, se pravočasno obrnite na bližnje elektrodistributivno podjetje, ki vam pošlje strokovnjaka, ki bo nadzoroval sečnjo!

Otrokom dopovejmo, da ne bodo metali ničesar na elektrovodne žice in zlasti pobalinčki naj ne razbijajo izolatorjev ali pa poskušajo napraviti stik v krajevnom omrežju, da ne bo prišlo do nesreče!

Spuščanje zmajev v bližini električnih doljnovodov je prav tako nevarno. Če je vrvice vlažna ali če otrok namesto vrvice uporabi železno žico, je dotik zmaja ali vrvice z daljnovodom smrtno nevarno.

Razbijanje izolatorjev je kaznivo

ne samo zaradi škode, marveč tudi zato, ker ogroža življenje mimoidočih. Če je izolator poškodovan, je drog pod napetostjo in dotik smrtno nevaren.

Zaradi močnega vetra ali npr. pozimi zaradi snega se vodnik električnega voda lahko pretrga in pade na tla. Bližina pretrganega vodnika je nevarna, pa čeprav se žice ne dotaknemo.

Ob pretrganem vodniku moramo postaviti stražo v varni razdalji in takoj obvestiti distributivno električno podjetje ali pa najbližjo postajo ljudske milice. Izogibati se je treba dotika k povešenim ali pretrganimi žicami električnega omrežja.

Plezanje na drogove električnega omrežja je prepovedano!

Dotik s tokom se konča s smrtjo!

Pri igranju na prostem naj se otroci ne zadržujejo in ne igrajo v bližini daljnovodov in električnih naprav visokih napetosti.

Otroci in drugi naj se ne zadržujejo v bližini transformatorjev!

Nevarno je nahajati se med nevihto v bližini električnih jumbov.

Tudi mokrih lesenih električnih drogov se ne dotikajmo!

Ne dotikaj se ponesrečenca z goli rokami, dokler je v dotiku z elektrovozom!

Prekiniti je treba električni tok. Če pa to ni mogoče pa odstraniti elektrovodno žico s suhim nekovinskim predmetom. Ukrepati je treba hitro in skrajno previdno.

PRVA POMOČ PRI NESREČI Z ELEKTRIČNIM TOKOM

1. Pri ponesrečencu, ki ne diha, takoj začni z umetnim dihanjem! Po-

nesrečencu vdihavamo svoj izdihani zrak skozi nos oziroma skozi usta. Vsaka sekunda je dragocena!

Navodilo za umetno dihanje z usti:

Ponesrečenca položimo vznak. Z eno roko primemo za teme, z drugo za brado in mu glavo nagnemo močno nazaj, tako da nosnice gledajo navzgor. Globoko vdihnemo, nato z odprtimi usti pokrijemo nos ponesrečenca, ne da bi ga stisnili, in izdihnemo svoj zrak v ponesrečenčeva pljuča.

Obraz dvignemo od ponesrečenca ne da bi izpustili njegovo glavo, ter opazujemo, ali mu zrak uhaja skozi nosnice in ali mu upada prsni koš.

Če vdihavanje skozi nosnice ponesrečenca ne uspe, mu vdihavamo zrak skozi malo odprta usta. Čeljust mu držimo ves čas dvignjeno in pritisnjeno k zgornji čeljusti.

Vdihe ponavljamo približno na štiri sekunde.

Ne prehitro!

Umetno dihanje izvajamo, dokler ponesrečenec sam ne zadaha. Če pozneje spet neha dihati, takoj ponovimo z umetnim dihanjem.

2. Takoj klič zdravnika, toda ne čakaj nanj! Življenje ponesrečenca je odvisno od tvoje pomoči.

3. Ponesrečenca, ki spet sam diha, neprestano opazuj, tudi če je pri zavesti! Poskrbi, da mu bo toplo in da bo imel mir.

4. Ponesrečenca ne prevažaj, če mu med prevozom ni zagotovljena strokovna pomoč. Dokler si ni docela opomogel, mu z improviziranim prevozom z osebnim ali tovornim avtomobilom lahko škodujemo.

(Po časopisu Šrečno)

Novo šolsko leto v RŠC

Novo šolsko leto se je pričelo 1. septembra 1971, to seveda za učence, medtem ko so priprave zanj tekle že davno pred tem rokom. Po načelni usmeritvi med RŠC in ZPT o tem, kako bo potekal vpis v poklicno rudarsko šolo, smo začeli s pripravami že v mesecu februarju. Pripravili smo ves tiskovni material, prospekte je izdelala TIKA (služili bodo tudi še za agitacijo v šolskem letu 1972/73), o omenjenem podjetju so natisnili tudi plakate in oglasne lističe, sami pa smo pripravili precej ciklostiranih obrazcev.

Agitacijo smo usmerili v Slove-

niji na področja Štajerske, Prekmurja in Dolenjske, od koder smo običajno dobivali največ prijav. Letos smo se močneje angažirali tudi na področju Bosne in Hercegovine. Planirano akcijo je časovno precej zavrla nesreča v rudniku Hrastnik.

Naš vpis je potekal preko razglasov lokalnih radijskih postaj, časopisov, seznanjanja šol s prospekti in oglasnimi lističi (zlasti zadnje tri načine smo večkrat ponovili), v mesecu maju pa so odšle na teren tudi agitacijske skupine, ki so osebno seznanile prosvetne delavce z našim vpisom, možnostmi in načinom

šolanja učencev v poklicni rudarski šoli. V začetku avgusta smo še nekatera področja v Sloveniji ponovno plakatoriali, informacije o vpisu pa posredovali tudi preko radijskih postaj.

V obdobju od februarja do septembra smo držali stalni pismeni, z nekaterimi pa tudi osebni stik (s šolami in zavodi za zaposlovanje). Mislimo, da je bila agitacija dovolj obsežna in raznolika. Odziv je bil močan; do konca avgusta se je prijavilo 200 učencev, na zdravniški pregled se jih je odzvalo 104, 16 jih je odšlo nepregledanih domov (bili

so premladi), 25 je bilo zdravstveno nesposobnih, 47 pa jih je bilo sposobnih za rudarski poklic.

Ob agitiranju in ostalih zadevah pri sprejemanju učencev v RŠC, pa smo spoznali tudi mnoga neprijetna dejstva. Šolniki so v Prekmurju izjavljali, da tam množično odhaja mladina z nepopolno osemletko v Avstrijo, da prihajajo ekipe že pred polletjem in za visoke denarce izvajajo mladež v tujino. Bežijo tudi odrasli, ponekod so na domačijah samo še starci. Druga boleča stran, ki se pojavlja ob vpisih že več let sem, je izredno slab telesni ustroj mladeničev, kar je posledica velike podhranjenosti, zato jasno zdravstvena služba takšnih ne more sprejeti; bili so primeri, da so petnajstletniki tehtali od 33 — 38 kg. Pri nas se na primer takšni fantje popravijo v enem letu tudi do 15 kg — ni pa rečeno, da vsi. K tem dejstvom dodajam samo tale pomislek, če se bo pri nas v Jugoslaviji takšna fluktuacija še nadaljevala, seveda ima v sebi objektivne vzroke, potem se bodo osiromašile nekatere osnovne panoge domačega gospodarstva, kar pa bo imelo daljnosežne ekonomske, pa tudi politične posledice.

Na področju Bosne in Hercegovine smo se seznanili še z eno žalostno stranjo našega šolskega sistema. Ker so učenci podružničnih šol preveč oddaljeni od matičnih, ki so v mestih ali v večjih krajih, lahko osnovnošolsko obveznost opravijo tudi s 6. razredi osnovne šole, poleg tega so matične šole preobremenjene in večinoma delajo v treh izmenah in so najbrž včasih kar hvaležne, če se tako znebijo prevečnega priliva podeželskih otrok (kako daleč smo od tistih držav, ki imajo učbenike in šolske potrebščine zastonj).

Trenutno obiskuje poklicno rudarsko šolo 106 učencev; v prvem jih je 45, v drugem 28 in v tretjem 31; Slovencev je 61, iz ostalih republik pa 45. Večina učencev prebiva v Domu RŠC, le trije žive doma; v internatu je tudi precej takšnih, ki so s področja Zasavja, pa so se odločili raje za internatsko življenje.

Pouk in vzgoja naših učencev se odvija na treh področjih: v šoli — na teoretičnem pouku, na šolskih deloviščih in v domu učencev, seveda pa pretežno večino svojega časa prežive ravno v internatu, zato so mnoge načrtovane dejavnosti prenesene nanj.

Delo internata poteka po predhodnem celotnem vzgojnem načrtu, ki je za letošnje leto narejen; zajema obveznosti gojencev in svobodne dejavnosti. Obvezne za vse so učne ure in domski red, svobodne dejavnosti pa bom posebej navedel.

Ker se je spremenil šolski urnik, se je menjala tudi organizacija uč-

nih ur v internatu; prenesle so se na popoldanski čas in so postavljene na tiste dni, ko učenci nimajo pouka, da bi jih tako ne obremenjevali s pretiranim sedenjem (v šoli in domu).

Največ ur je potrebnih v 1. razredu, zato jih imajo štirikrat tedensko, ostali pa trikrat. Po učenu so planirane svobodne dejavnosti in smo letos v ta namen uvedli krožke, dobili pa tudi ustrezne ljudi za izvedbo. Fotografski krožek bo vodil Janko Savšek, vzgojitelj; šahovskega Anton Pegan, vzgojitelj; literarnega Vlado Garantini, vodja teoretičnega pouka; tabornike in planince Jože Omahne, upravnik doma; tehnični krožek je dodeljen Mirku Brvarju, vzgojitelju; nogometna se bo vodil Marjan Avsenak; za streljanje je zadolžen Lazo Grujič, referent za vojaške zadeve občine Zagorje; rokometne in košarkarje bo uril Vili Bezgovšek, predmetni učitelj telesne vzgoje.

V prostem času bodo učenci lahko gledali televizijo, poslušali radio, gramofon, igrali šah, ter ostale športne igre, pisali v glasilo Mladi rudar, precej časa bo zajetega tudi v tekmovanja, pa v ekskurzije in izlete. V klubski sobici se bo lahko odvijal dobršen del njihovega prostega časa. Za primerno vsakodnevno aktivnost mladih v tej sobi bo skrbela vzgojiteljica Tomaževa.

V letošnjem šolskem letu bo potekal učni program po enotnem učnem načrtu in predmetniku, veljavnem za vse rudarske šole v Sloveniji. Lani je bil predložen zavodu za šolstvo SRS in zdaj čaka na verifikacijo. Ker je novi predmetnik obširnejši od starega, naknadno pa se je povečalo še število ur obrambe in zaščite na dve uri tedensko, se je tako močno povečal tedenski fond ur, zato je rudnik natrpan z urami. Prvi razred ima trikrat tedensko teoretični pouk (20 ur), drugi in tretji pa opravita v dveh dneh po 16 ur.

Doslej smo imeli dve leti deljen pouk (dopolodne in popoldne), ker pa smo ugotavljali vseskozi, da so učenci prikrajšani za prosti čas, da morajo hoditi dvakrat dnevno po tri kilometre daleč oziroma se voziti in se stroški povečujejo, da učenci iz enega na drugi učni dan ne morejo napisati nalog ali se pripraviti na pouk (dopoldanski del pouka bi namreč trajal do 18. ure), da so v popoldanskem času odhajali v kino, na tekme, sestanke ali drugo, da so bile potrebne omejitve in je bilo zaradi take organiziranosti pouka precej neopravičenih ur, da so učenci vsako leto negodovali, zato smo letos uvedli strnjen pouk, tako bodo odpadle vsaj nekatere nevednosti ter marsikatero nepotrebne pričrarije z učenci. Tak urnik pa je povzročal težkoče projektivnemu oddelku, od koder je organiziranih

največ honorarnih predavateljev (vendar le-ti predavajo že več let in so si nabrali nekoliko več prakse kot bi jo imeli novinci, zato smo pri teh ostali, to je edino vodilo pri izbiri — vsa druga ugibanja pa naj odpadejo).

K ukrepom za izboljšanje kvalitete dela spada tudi sklep, da bodo predavatelji strokovnih predmetov pripravljali med šolskim letom in do začetka novega dokončali skriptata (delovne zvezke) tako, da učencem v prihodnje ne bo treba več zapisovati obsežne snovi, rezervni čas pa bo služil za temeljitejšo obravnavo, utrjevanje, ponavljanje, preverjanje in ocenjevanje. Pisanje učbenika za rudarstvo stoji, kljub načelno odobrenim gmotnim sredstvom. Sami smo pripravili skriptata za rudarstvo, Praktični rudar. Da bi pouk posodobili, smo nakupili nove učne pripomočke, kakršne imajo že tudi druge šole, magnetofon, grafskop (za prikazovanje skic, načrtov, modelov, besedila), diaprojektor. Z uporabo teh aparatov bo olajšano učenčevo dojetje in popestrjeno, izkoristek časa pa mnogo boljši.

Celotna letošnja dejavnost bo potekala po delovnem načrtu, vanj so vključene šolske in pošolske dejavnosti, obravnaval ga je že odbor za izobraževanje in zaposlovanje ZPT in ga načeloma sprejel, ko pa bo dodan še finančni plan in delovni program oddelka za izobraževanje odraslih, bo o njem razpravljali in sklepal organ upravljanja.

Nanizal bom najvažnejše dejavnosti in termine v šolskem letu: učenci 1. in 2. letnika imajo 40 tednov pouka, pričeli so 1. septembra, končali pa bodo 17. junija, tretji letnik ima 36 tednov pouka (do 27. maja), za tem opravlja še zaključni izpit (do 10. junija). Tedensko imajo učenci: 1. razred 34 ur pouka, 2. in 3. razred pa po 37 ur. Ob sobotah se držimo istega režima kot ZPT. Učencem pripada letno šest tednov počitnic, podobno kot lani. Praktični pouk bo potekal na jamskih in zunanjih deloviščih.

Del neobveznega programa bodo učenci izvedli v prostem času, drugi del pa je načrtovan v šolskem letu.

Poudarim naj tudi, da je z delom že pričela mladinska organizacija, ki je izvolila sekretariat, od katerega bo odvisen dobršen del dejavnosti. V šoli so izvolili šolske skupnosti. Med samim šolanjem pa se bo odprlo še precej novih problemov in pokazale se bodo nove možnosti in potrebe, zato bo program treba še dopolnjevati, neustreznosti pa opuščati.

Vlado Garantini

Rabska razglednica

Rab. Konec avgusta. Sonce žge in tisoče turistov pregreva svoje okončine po razgretih plažah. Časopisi in tranzistorji nam javljajo o hladu in neurjih širom Slovenije; tu pa pripeka, kot da bo vedno poletje.

Pozabljen je ropot avtomobilov, skrbi so se za nekaj časa umaknile. Modrina neba in morja si stojita nasproti in nepregledne trume kopalcev omamlja pljuskanje valčkov in šepetanje borovcev. Bakrena rjavina nažira polt, drug drugega švrkajo zavistni pogledi.

Zdaj so jame daleč, pa pretesna stanovanja, pa vsakodnevna kuha (moški so skoraj enakopravni ženskam) in vreščanje otrok je utišano na najmanjšo jakost, daleč so seje,

ob stopnišču neprestano »fedrati«.

Ravnico nad paviljoni so zavzeli mladi. Podnevi je tam skoraj izumrlo, ponoči pa uglašujejo razglašena grla. Pa kaj bi, moderne popevke starejši rod nerad posluša, a tudi spanec je tu globlji in noči so tu zelo kratke, zato nikogar ne moti, če tam preveč »žingajo«.

Oh, ta prevzetni turist, komaj nekaj dni je po prihodu, pa je že nezadovoljen; začne se ozirati še za drugimi plažami in užitki. Čolni neprestano prevažajo vitke in zalite živote v Barbat, na Matovico, v San Marino, pa tudi tja, kjer se sončijo in kopajo v nylon kopalkah. Ko se zvečer utrujenci vračajo v varna gnezdeca, odmevajo vesele viže, ob

burnem odobravanju krožijo zelene in pletenke. Zjutraj je razpoloženje nekaj časa manj rožnato, potem ko se maligani razkadajo, ogledujejo mnogi svoje shujšane denarnice in ne morejo verjeti svojim očem.

Nedelja prekine ta burni babilonski živžav, ponoči je deževalo, morje valovi, pljuska na obalo, se premetava, in togoti, kot bi se hotelo maščevati nad vso veselo objestnostjo ali nad prekomerno lenobo. Ohladitev je prijetna, letoviščarji začno tuhtati, kaj so zanemarili med vročo sončno pripeko. Odhajajo na krajše in daljše izlete po otoku, nekateri ogledujejo mestece, drugi so si izbrali urejeno mestno pokopališče, spet tretji so se podali v tihe samostane in potem vneto pripovedujejo, kako imenitne stvari hranijo samostanski muzeji, najbolj vzdržljivi pa krenejo na rabsko pokopališče internirancev.

Ko primerjaš svojo predstavo o pokopališču in stvarnost, si rahlo razočaran. Obsežno in urejeno pokopališče je sicer dostojen spomin slovenskim taboriščnikom, toda nihče ne pove ničesar številnim obiskovalcem, zlasti Nemcem, kako je bilo med vojno tu, kje so stale barake, o režimu v njih, o metodah italijanskih fašistov, o rabski brigadi, o strahovitem nalivu. Nobenih brošuric, nobenih skic, fotografij, nobenega vodiča — le betežen starec se mota po pokopališču. Pekoče te presune potem na koncu tisti nemški: »O, wie schön!«

Popoldne sonce spet žge. Morje je utolažilo svoj upravičeni bes, turisti pa otresli popotniški prah s čevljev in spet namakajo svoje pregrešne živote. Večer zaključijo s plesom v domu. »Korajžno« se po-

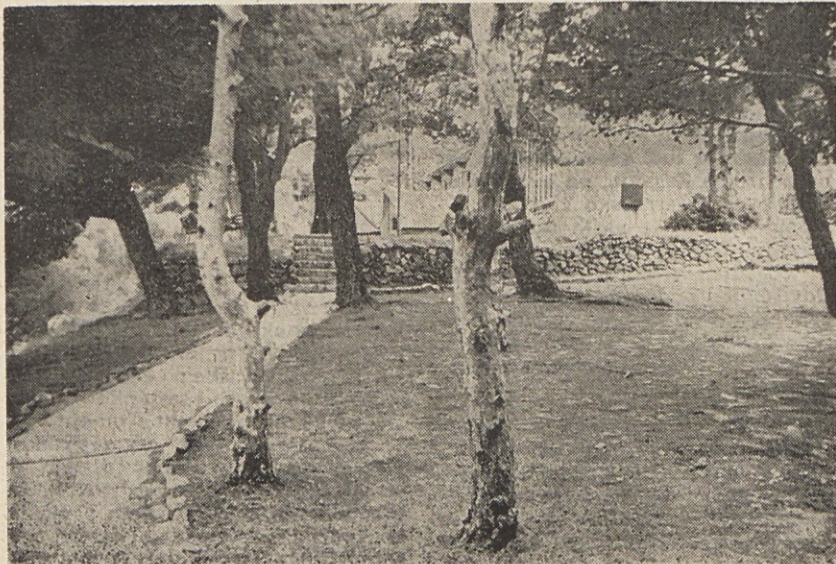
Veselje otrok pa tudi ostalih družinskih članov pri letovanju na Rabu

Foto: Vlado Garantini

posveti, sestanki, delavski svet ter druge sestankarije. Dan ima tu od jutra do večera, pa še pozno v noč, nekaterim tudi do zore, tisočero obrazov, raznolikih in zanimivih. »Škoda, da ni mogoče zaustaviti časa«, vzdihujejo mnogi.

Kako čuden je ta človeški svet, čez dan jim je vsak, še tako majhen, kos obleke preveč, zato jo mahajo tja čez med nudiste, zvečer pa navlečejo nase čuda toalet, zlasti potomke Evinega rodu — moški so seveda že po naravi bolj skromni — kaj bi tudi bilo, da ni narava tega tako pametno uredila.

Nekaj pa je le težkega zanje, morje je namreč peklensko slano — bolj kot še tako slana gostilniška klobasa, nad katerimi se gosti običajno pritožujejo, zato je moški stan, ki največ pregara v morju, in je tej nadlogi najbolj izpostavljen, pred hudo preizkušnjo: Tu ni poceni »knapovskega« čaja, grla pa je, jasno, treba zamakati — sol žre in žre (zaradi te nadloge mora vitelj

Poti in drevesa pred paviljoni počitniškega doma na Rabu

Foto: Vlado Garantini

ganjajo stari in mladi, tvist pleše vsak po svoje; dva možaka s simbolično ritualiko uravnavata jamsko podporje — ostali pa omahujejo pod

težo smeha, a nekateri že tudi od česa drugega.

Potem pride otožno slovo, kar naenkrat. Lepih dni je konec. Oči

objemajo zalivčke, mesto, plaže, borovce. Roke mahajo, misli pa spleta-jo objube, da se prihodnje leto spet vrnejo. Vlado Garantini

NA CESTI NISI SAM!

Ni dolgo tega, ko je po naših cestah vozilo le malo motornih vozil. Pa še to so bili v večini primerov motorji, osebnih avtomobilov je bilo zelo malo. Danes pa je prav nasprotno. Motorjev je čedalje manj, osebnih avtomobilov je vsak dan več. Saj je bilo v Hrastniku samo v letošnjem letu že preko sto novo registriranih motornih vozil. To je napram prejšnjim letom kar velik porast.

V zvezi z naraščanjem števila motornih vozil, je iz dneva v dan vse več prometnih nesreč, katerih posledica je velika materialna škoda, nemalokrat pa tudi smrt. Vzroki prometnih nesreč so različni, posebno v tem letnem času, ko se vremenske prilike (dež, megla, poledica in sneg) hitro menjajo.

Vsak voznik motornega vozila, ki je udeleženec v cestnem prometu mora v tem letnem času biti zelo pazljiv na cestah. Prav tako mora vsak voznik skrbeti za to, da bo vozilo tehnično brezhibno opremljeno (gume, luči, zavorni mehanizem in drugo).

Republiška komisija za vzgojo in varnost v cestnem prometu tudi letos, kakor vsako leto doslej, organizira jesensko-zimsko prometno preventivno in vzgojno akcijo pod geslom »Na cesti nisi sam«, ki traja od 15. oktobra 1971 do 31. januarja 1972. Osnovni namen akcije naj bi bil, pravočasno in nenehno opozar-

janje udeležencev v prometu na močno spremenjene vozne pogoje v jesensko zimskem času, ko normalno odvijanje prometa ovira zlasti pogosto deževje, megla in kasneje še poledica ter sneg.

V zvezi s to akcijo imamo tudi komisije za vzgojo in varnost v cestnem prometu naših občinskih skupščin nalogo, da po svojih močeh in ob sodelovanju AMD, ZŠAM, šole in ostalih institucij, posvetijo vso skrb za vzgojo vseh udeležencev v cestnem prometu ter da se s tem čimbolj zmanjša krvni davek, ki ga plačujejo udeleženci cestnega prometa v vse burnejšem svetu cestne motorizacije.

Vsak voznik, preden sede za volan, se mora zavedati, da so jesenski in zimski vremenski pogoji zavratni sovražniki varne vožnje, zato bo:

- a) v megli:
 - zmanjšal hitrost vožnje,
 - prižgal tudi podnevi luči,
 - bolj pazil na prometne znake,
 - ne bo prehitel in ne ustavljal na cesti, če to ni nujno;
- b) v dežju:
 - zmanjšal hitrost vožnje,
 - vključil brisalce za vetrobransko steklo,
 - povečal varnostno razdaljo,
 - v nalivu prižgal luči tudi podnevi,
 - obziren do pešcev, kolesarjev in mopedistov,

— ne bo po nepotrebnem prehitro vozil in ne prehitel;

c) kadar je poledica bo:

- vozil z gumami, opremljenimi z žeblički ali verigami,
- pazil na večjo varnostno razdaljo in na prehode,
- vozil s hitrostjo, s katero zanesljivo pravočasno ustavimo vozilo v primeru presenečenja,
- zaviral z enakomerno pojemajočo hitrostjo s postopnim prestavljanjem ročice v nižje prestave,

— ne bo prehitel, če ni nujno, zaviral sunkovito in nenadoma spreminjal smeri vožnje;

č) v snegu bo:

- opremil vozilo z zimskimi gumami ali z verigami,
- pogosteje upravljal vozilo pri vožnji s prestavi,
- ravnal previdno z zavorami, krmilom in vplinjačem,
- ne bo vozil prehitro in ne tvegjal pri prehitovanju.

Če se bo vsak voznik motornega vozila ravnal po teh smernicah, potem ne bo hudih prometnih nesreč. Istočasno pa se mora vsak voznik tudi zavedati, da na cesti ni sam!

Komisija za vzgojo in varnost v cestnem prometu skupščine občine Hrastnik

Stenska slika v obratni čakalnici

Delavski svet rudnika Trbovlje je na eni svojih zadnjih sej sklenil, da se del razpoložljivih sredstev za ureditev nove obratne čakalnice na tem rudniku, nameni tudi za izdelavo umetniške stenske slike. Za izdelavo te stenske slike se je odločil za akademskega slikarja Janeza Kneza.

Sodelavec uredniškega odbora glasila Srečno je želel zvedeti kaj več o tej stenski sliki ter o vsebini slike. Zato je stopil v stik s slikarjem in mu zastavil nekaj vprašanj, ki se nanašajo na izdelavo naročene slike, kakor tudi na njegovo delo nasploho.

Tovariš Knez je na stavljena vprašanja odgovoril takole:

1. Vprašanje: *delavski svet rudnika Trbovlje je pred nedavnim odobril sredstva za izdelavo večje stenske slike v novi obratni čakalnici. Delo je poveril Vam. Nam lah-*

ko pojasnite za kakšno delo gre, kolikšna je razpoložljiva ploskev, kaj bodo posamezni detajli predstavljal, v kakšni tehniki bo izdelana, kdaj boste z delom dokončali in podobno?

Odgovor:

V obratni čakalnici rudnika Trbovlje nameravam izdelati stensko sliko, ki bo ponazarjala rudarja pri raznih fazah dela v jami. Stenska slika bo v acryl tehniki, delana direktno na steno, v velikosti cca 18 m² z omejeno paleto, t. j. v črno-rjavi-zelenkasti niansi. S temi barvami se želim najbolj približati rudarjevemu ambientu. Figuralika bo povezana z objekti v jami ter bo rahlo stilizirana, vendar še vedno razumljiva tudi preprostemu delavcu. Z delom upam, da bom končal do 29. novembra letos. Trenutno delam idejne osnutke ter si ogledujem rudnik v jami in zunaj.

2. Vprašanje:

Občani Vas pogosto srečujemo, na cesti, v šoli in še kod drugod. Razložite nam, kaj počnete v svojem prostem času, kdaj slikate, koliko slik na primer izdelate v enem letu, če je mogoče to pojasniti in če svoje znanje posredujete zainteresiranim občanom, ki se amatersko ukvarjajo s slikarstvom, s predavanjem na kakšnih tečajih ali večernih šolah? Ste morda vključeni v kakšno takšno organizacijo?

Odgovor:

Da se srečujem z občani na cesti in še kod drugod, je razumljivo, saj sem povprečen občan, ki me zanima poleg svojega poklica še kaj drugega. Kontakt z ljudmi pa je tudi nujen za vsakega slikarja. Žal je tega vedno manj, ker se ljudje preveč ukvarjajo samo s seboj, z življenjsko eksistenco, zato se le redko srečam s človekom, s kate-

Janez Knez, ak. slikar v svojem ateljeju na Partizanski cesti 28 v Trbovljah

rim bi se lahko pogovarjal o umetnosti.

V prostem času, ki ga je zelo malo, saj sem tudi pedagog v šoli, prebiram doma umetniške knjige, včasih grem v kino ali gledam televizijo, kajti drugega kulturnega razvedrila tu nimam. V zimskih mesecih se posvetim tudi zimskemu športu — smučanju. Rad se sprehajam po gozdu, opazujem naravo, žal zelo zastrupljeno od naše industrije, skratka zanima me vse, kar je lepo in pristno.

Slikam, kadar čutim potrebo, včasih tudi zvečer, vendar le grafiko. Za slikanje je potrebna precejšnja koncentracija, zbranost, izolacija in nemotenost. To pa komaj še najdem, kajti srečujem se z neprijetnimi problemi, ki mi zavirajo normalen umetniški razvoj (stanovanjski prostor, utrujenost in napor z otroki v šoli in drugo).

Koliko slik naredim na leto je težko povedati, ker je to odvisno od marsičesa. Prostor, kjer delam, je napolnjen s platni in grafikami, na njih se nabirata prah in pajčevina. Od časa do časa jih obračam ter se nemo pogovarjam z njimi.

Vključen nisem v nobeno večerono šolo ali kak tečaj iz več razlogov. Sem pa član Društva likovnih umetnikov Slovenije in preko društva razstavljam, kamor me povabijo.

3. Vprašanje:

Ze na Vaši zadnji razstavi v delavskem domu pred leti, je bilo čutiti, da ste se v zadnjih letih oddmaknili od realističnega slikarstva in da so Vaša dela pretežno abstraktnega značaja. Ker velika večina občanov pa tudi ljubiteljev likovne umetnosti ni prijatelj tovrstnega izražanja in tovrstne likovne smeri, Vas prosimo, da nam na

zasledujete s svojimi abstraktnimi deli konkretno Vi?

Odgovor:

Kdor je sledil mojim razstavam (prva je bila že leta 1954 v zgornjih prostorih Partizana v Trbovljah), je lahko zasledil že zgodaj moj prvi odklon realističnega slikarstva. Seveda se je to stopnjevalo vse do danes. To je pač moj osebni razvoj in razvoj gledanja na umetnost sploh. Skozi vsa dela, pa se gotovo vseskozi vleče neká glavna nit, ki je povezana tudi z mojo mladostjo. Kmečko življenje in rudarska socialna problematika prevladujeta v prvem obdobju. V drugem obdobju sem ustvarjal slike pod vplivom fauvizma (močna barvitost v pokrajinah). V letih 1962 in 1963 pa se pojavi obdobje informela izključno z rudarsko tematiko, rjavo-črno tonsko, izrazito simboliziranih del, kot so: Jašek, Vagonček, Rudarski ambient, Rdeča sled, itd.

Že dve leti kasneje pa je nastal močan preobrat v mojem slikarstvu. Glavno vlogo je zopet prevzela barva in izrazito črtana poteza s tematiko fantastike in folklore. Tako, da prave abstrakcije, razen nekaj izjem, sploh nisem nikoli delal.

Verjetno imajo ljudje vse, kar je teže razumljivo, prehitro za abstrakcijo.

Moje umetniško gledanje je pač osebno, moje, simpatiziram pa gotovo z vsem, kar je dobro v umetnosti. Pojem umetnosti ni v »izmu«, pač pa v umetniški izpovedi, ta pa je lahko v vseh umetniških smereh od antike preko moderne do avantgardnosti.

Zaradi premajhne umetniške kulture in razgledanosti naši občani, žal največkrat podležejo pri nakupovanju »šarlatanu«, ki se izgovarja, da je njegov umetniški stil najbolj

izviren. Kar pogledimo po naših uradih pa tudi domovih, kaj visi na stenah. Največkrat kičaste slike, kupljene za male denarce od raznih »fičfiričev«, ki prihajajo v Trbovlje ali pa so iz vrst domačih amaterjev. Morda mi bo to kdo zameril, vendar je tako.

4. Vprašanje:

Občani svoja stanovanja čedalje pogosteje opremljajo z originalnimi slikarskimi in drugimi likovnimi deli. To kaže na velik interes, ki ga kažejo občani za pristno slikarsko umetnost, po drugi strani pa se je tudi okus interesentov bistveno spremenil na boljše. So Vaša dela v pogledu cene na primer dostopna našemu rudarju s povprečnimi osebnimi dohodki in če jih je možno dobiti?

Odgovor:

Večinoma si želijo občani opremiti stanovanja z originalnimi slikami ali z drugimi umetniškimi izdelki (grafika, plastika, keramika in podobno). Vendar ti ljudje običajno gledajo na umetniško sliko z nekim nezaupanjem. Kaj pa, če ta umetnik ne bo po smrti slaven ali s špekulativnimi nameni. Tako se največkrat odločijo za kaj bolj poceni, saj s tem tako nimajo kaj zgubiti. Seveda pa je še kup drugih vzrokov. Razni tehnički pripomočki so že precej izpodrinili umetniške dobrine. Mislim, da so zelo redki ljudje, ki bi kupili namesto frižiderja ali fička, Groharja ali Jakopiča.

Kar se tiče cen mojih del v primerjavi s povprečnim osebnim dohodkom rudarja trdim, da so dostopna vsakemu, kdor jih le želi imeti in ga veseli te vrste umetnost.

5. Vprašanje:

Radi bi zvedeli za Vaše splošno mnenje o stanju sodobne umetnosti v svetu in pri nas. Kaj smatrate za umetnost nasploh in kaj smatrate na področju slikarstva za umetnost? Kdaj se začne kič in kdaj se začne umetnost? Nam lahko ilustrirate nekaj primerjav med kičem in umetnino, če oba vsak po svoji strani služita določeni dekoraciji prostora?

Odgovor:

Sodobna umetnost v svetu in pri nas ima silno nagel razvoj. To, kar je danes aktualno na svetovnem trgu, je lahko jutri že zastarelo. Umetnostni menažerji v svetu izbirajo svoje izvoljence in jih postavljajo v areno umetnosti. Seveda je to huda živčna vojna in napor za tiste, ki so v tej vlogi.

Jaz sam pa mislim, da gre umetnost svojo pot. Večkrat se v drugi naini ponovi ali obnovi (neoklasicizem, neoekspresionizem). Umetnost na sploh je zame nekaj iskrenega, doživetnega brez komercialne ozadja. Umetnost izraža izpoved človeka — umetnika, ki naj se predaja izključno temu poslanstvu. Zato pustimo osebno izpovedno moč, ki jo nosi v sebi!

Umetniška slika ni potrebno, da je lepa, kar večino ljudi misli (Tihožitje s cveticami). Lahko je tu-

di grda, ogabna, vendar mora nositi v sebi kvalitete avtorjevih originalnosti. Lahko je vedno pretresljiva in izpovedna (dramatičnost-V. van Gogh).

O kiču bi se dalo mnogo povedati, saj ga zasledimo vsepovsod. Če hočemo ločiti kič od umetnine, moramo imeti posluh in izreden okus. Največkrat ljudje te razlike ne opazijo, čemur je vzrok pomanjkljiva vzgoja na tem področju, lahko tudi primitivnost.

Poceni izdelki, ki jih dobimo na raznih trgih, v kioskih in drugod (t. j. barvne fotografije svetnikov, pobarvani kipci golih žensk, konjičkov, reprodukcije in slike z brezami, labodi, jezera, umetne rože in sadje, pornografska literatura). Ljudje imajo sicer te izdelke radi, saj so poceni, dosti upadljivi, pa še razmišljati ni treba nič o njih. Ta kvaži-umetnost se pojavi povsod, kjer ni navzočega umetniškega oblikovalca ali strokovnjaka.

Prava umetnost pa se začne ta-

krat, ko poda človek-umetnik del svojega doživljanja na preprost način, brez tehnikiziranja in špekuliranja do gledalca ali kupca, svoj lasten pošten izdelek v olju, bronu, kamnu (V. van Gogh, Roden, Meštrovič). Mislim, da kič ne more služiti kot dekoracija prostora v nobenem primeru. Umetnina (slika, kip, grafika) da gledalcu popolnoma nekaj drugega, pusti mu trajnejše vtise in ga vedno znova kliče k opazovanju, kot na primer glasba k poslušanju (Beethoven, Stravinski, Debussy). Kič pa niti dekorativne vloge ne more imeti, ker je čisto navadna neokusna krama, ki ne služi ničemur.

Dekorativna umetnost pa ima vedno večjo vlogo v zadnjem času. Zelo primerna je tudi pri urejanju večjih fasadnih sten, kjer gledalca šokira, ga trenutno razburi in opozori nase, večkrat nanj tudi prijetno vpliva in ga prevzame. Krasi lahko tudi razne notranje prostore, embalažo. V zadnjem času se pojavlja dekorativa kot čista umetniška zvrst v likovni umetnosti (V. Vasarely).

6. Vprašanje:

Kakšno je vaše mnenje glede rudarjevega dela? Kako vzporejate in primerjate na primer vaše delo z delom rudarja v jami?

Odgovor:

Prepričan sem, da je rudarjevo delo zelo naporno, v večni nevarnosti, zato vredno poštenega zaslužka. Ko sem bil pred kratkim v jami, sem se o tem na lastne oči prepričal. Moje delo je težko primerjati z rudarjevim. Pri meni imajo glavno funkcijo ustvarjalnost, zamisli, realizacija, ki so umskega značaja, medtem, ko je pri rudarju večji poudarek na fizičnem delu ter kolektivni povezanosti.

7. Vprašanje:

Kaj želite članom naše delovne skupnosti ob zaključku tega razgovora?

Odgovor:

Ob zaključku želim članom vaše delovne skupnosti čim več kvalitetnega premoga ter boljše zaslužke.

T. L.

Temeljne pravice in dolžnosti članov sindikata

Član sindikata lahko postane delavec, ki za to izrazi željo in se včlani v osnovno organizacijo sindikata v delovni organizaciji oziroma v delovni skupnosti (v nadaljnjem besedilu: v osnovno organizacijo) in sprejema njena pravila ter statutarna določila. Član sindikata lahko postane vsak delavec, ki je v delovnem razmerju, in delavec, ki mu je pogodbeno delovno razmerje temeljni vir za pridobivanje dohodka.

Delavec, ki je zaposlen v dveh ali več delovnih organizacijah, sam odloči, v kateri delovni organizaciji bo včlanjen v osnovno organizacijo sindikata.

Temeljne pravice in dolžnosti članov sindikata so:

- da razvija socialistične samoupravne odnose v delovni organizaciji in na vseh ravneh družbe, da uveljavlja načela delitve po delu, razvija moralne vrednote socialistične samoupravne družbe in utrjuje delavsko solidarnost;
- da se zavzema za napredek proizvodnje in poslovanje ter za uveljavljanje sodobne tehnologije in organizacije dela;
- da se organizira v sindikat po proizvodnem in teritorialnem načelu in da sodeluje pri oblikovanju in uresničevanju stališč sindikata posameznih dejavnosti in Zveze sindikatov pri svojem vsakdanjem delu;
- da voli organe sindikata in da je vanje izvoljen;
- da daje mnenja, predloge in izraža stališča o kateremkoli vprašanju s področja dela sindikata

in da lahko zahteva, da ti organi njegova mnenja in stališča obravnavajo in da je o stališčih organov obveščen;

- da kritično spremlja delo voljenih organov sindikata in posameznih članov v organih, da daje o njihovem delu pripombe in da lahko zahteva, da o njih razpravljajo pristojni organi sindikata;
- da prek osnovne organizacije zahteva podrobnejše informacije, utemeljene in obrazložitve sprejetih stališč in sklepov kateregakoli organa sindikata, organ sindikata pa je dolžan na utemeljene zahteve objaviti informacije prek ustreznih sredstev za obveščanje ali pa jih neposredno sporočiti osnovnim organizacijam;
- da predlaga in od organov sindikata zahteva, da članom sindikata omogočijo pridobitev tistih posebnih in splošnih znanj, ki so pogoj za uspešno delovanje v samoupravnih organih in v vsakdanji družbeno-politični praksi, in sicer z organiziranjem seminarjev, tečajev in predavanj v organizacijah sindikata ali v posebnih izobraževalnih zavodih;
- da se zaradi varstva samoupravnih pravic in vseh pravic, ki izvirajo iz dela, obrača na službe pravne pomoči pri organih sindikata, te službe pa so dolžne dati vse pravne informacije na način, ki je določen v splošnih aktih, prav tako lahko zahteva druge oblike pomoči, ko se mu odrekajo posamezne pravice in jih ni mogoče uspešno ščititi s pravnimi sredstvi, v takih primerih

je sindikat dolžan dati članu družbeno in politično zaščito;

- da v osnovni organizaciji sindikata plačuje članarino;
 - da v primeru začasne brezposelnosti prejema denarno pomoč v skladu z določili pravilnika o financiranju in finančnem poslovanju organizacij in organov sindikata.
- Naloge osnovne organizacije sindikata so zlasti:
- da razpravlja o vseh aktualnih vprašanih samoupravljanja v delovni organizaciji ter o učinkovitosti in delovanju članov sindikata v samoupravnih organih;
 - v skladu s svojimi pravili in s statutom delovne organizacije oblikuje in uresničuje svojo vlogo kot dejavnik samoupravljanja
 - da ustvarja možnosti za uspešno delovanje članov v samoupravnih organih, stalno spremlja in organizirano premaguje odpore proti razvijanju samoupravnih odnosov in humanih medsebojnih razmerij;
 - da spodbuja delavce za povečanje produktivnosti dela, rantabilnosti proizvodnje, ekonomičnosti poslovanja in za napredek v tehnologiji in organizaciji dela;
 - da obravnava vsa vprašanja v zvezi s proizvodnjo, oblikovanjem in delitvijo dohodka ter osebnih dohodkov v delovni organizaciji in si s svojim delovanjem prizadeva, da bi se v praksi čim dosledneje uresničevalo načelo delitve po delu;
 - da obravnava in daje predloge s področja varnosti in higienske zaščite pri delu;

- da spremlja in obravnava probleme, ki nastajajo v delovni organizaciji v zvezi s krišitvijo samoupravnih pravic delavcev in njihovih pravic iz dela, da ugotavlja vzroke za takšne kršitve ter sklepa o organiziranih ukrepih za njihovo odpravljanje;
 - da ustvarja možnosti za večji vpliv delavcev pri oblikovanju samoupravne politike v združenih delovnih organizacijah, v občini, in v širših družbeno-političnih skupnostih, da bi se tako stalno povečavala udeležba članov v družbenem delovanju delovne organizacije in družbeno-političnih skupnostih;
 - da daje konkretne pobude za usposabljanje članov in organiziranje najrazličnejših oblik splošnega in dopolnilnega družbenopolitičnega in družbeno-ekonomskega izobraževanja,
 - da ustvarja razpoloženje za stalno usposabljanje vsega članstva, da bo le-to čim bolj pripravljeno za vseljudsko obrambo;
 - da obravnava socialna vprašanja članstva in probleme osebnega in splošnega standarda, da daje in sprejema stališča ter daje predloge za oblikovanje in uresničevanje realne politike osebnega in splošnega standarda delavcev;
 - da vpliva na razvoj pa tudi organizira kulturno-prosvetno delo, družabno življenje, oddih, razvedrilo, športne in druge dejavnosti;
 - da daje ali posreduje pravno pomoč posameznim članom sindikata in skrbi, da se zavarujejo pred samovoljnimi kršitvami samoupravnih pravic in pravic iz dela;
 - da socialno ogroženim članom omogoča potrebno materialno in moralno pomoč;
 - da si prizadeva včlaniti v sindikat še nevčlanjene delavce;
 - da neguje mednarodno delavsko solidarnost;
 - da stalno spremlja vse oblike informiranja v delovni organizaciji, da daje pobude in konkretne predloge za izpopolnjevanje sistema informiranja, da obvešča članstvo o svoji aktivnosti in še posebej o delovanju izvršnega odbora.
- Osnovne organizacije skladno s programsko usmeritvijo sindikatoev podrobneje razčlenijo svoje naloge v pravilih in delovnih programih.

Težave delavskih oz. rudarskih godb

Vse tri godbe v Zasavju, t. j. rudarska godba v Hrastniku, delavska godba v Trbovljah in delavska godba v Zagorju, obstajajo že več desetletij. Delovati so začele kot rudarske godbe v takratnih razmerah, ko praktično v naših krajih ni bilo druge industrije, razen premogovnikov.

Kljub stoletni tradiciji pa doživljajo te godbe v današnjih časih večje težave, ki povzročajo stagniranje dela v teh ansamblih, deloma pa v določeni meri godbe tudi nazadujejo. Da bi prišli do dna vzrokov, ki vplivajo na stagnacijo oziroma na delovanje teh godb, smo se obrnili z nekaj vprašanji na vodstva vseh treh godb s prošnjo, da nam na stavljena vprašanja odgovore. Vse tri godbe so se našemu vabilu rade odzvale in nam pripravile na stavljena vprašanja naslednje svoje misli, stališča in predloge.

Vprašanja za vse tri godbe so se glasila takole:

1. *Rudarske oziroma delavske godbe v Zasavju imajo dolgoletno tradicijo. Godbe so vedno predstavljale v naših krajih nekako osrednjo društvo v kulturno-prosvetni dejavnosti kraja. V zadnjem času naše godbe precej trpijo, najsi bo v organizacijskem ali kadrovskem pogledu. Kaj bi po vašem mnenju pripomoglo k izboljšanju dela vaše godbe?*
2. *Nam lahko razložite vaše poglede na sedanje delo godbe in kakšne konkretne predloge imate za izboljšanje dela?*
3. *Kakšen je sedanji odnos temeljne kulturne skupnosti, ZKPO, Svobode, občine, sindikatov in drugih organizacij do godbe? Si želite večjo pomoč od ene ali druge organizacije in v kakšni obliki?*

4. *Glasbene šole v naših krajih naj bi vzgajale med drugim tudi naraščaj za delavske oziroma rudarske godbe. Kakšni so rezultati tega sodelovanja in kakšnega mnenja ste v pogledu nadaljnje vzgajanja naraščaja za godbo?*

5. *Kakšno je vaše mnenje glede glasbenega življenja nasploh v vašem kraju? Bi vaša godba lahko večkrat nastopila pred občinstvom, najsi bo na koncertnem odru v dvorani ali na promenadnih koncertih v stanovanjskih kolonijah?*

6. *Kakšne so vaše želje za sodelovanje z našim kolektivom? Kaj želite članom naše delovne skupnosti?*

a) RUDARSKA GODBA IZ HRASTNIKA je po vrstnem redu stavljenih vprašanj, odgovorila takole:

1. — Tradicija rudarske godbe Hrastnik je dejansko že zgodovinska, saj obstoja že od leta 1853, čeprav njeni zametki segajo celo v leto 1849. Tudi sicer je godba vedno delovala v naprednem delavskem gibanju, čemur krona je bil kolektiven odhod godbe v juliju 1944 v partizane, kjer je delovala v sestavu VII. korpusa. Kljub raznim materialnim dobrinam (godbeni dom, instrumenti in uniforme ter podobno) se v zadnjih letih opaža kadrovska stagniranje. Predvsem je to pripisati dejstvu, da ni zadostnega dotoka novih, mladih moči, medtem ko dosedanjim dolgoletnim članom usihajo moči zaradi ostarelosti in boleznih ter tako nastajajo vrzeli v določenih instrumentalnih skupinah. Od nekdanjih skoraj 50 članov je ostalo le še borih 30, ki so glede na vrsto zaposlitev v raznih podjetjih razvrščeni takole: rudnik 15, Sijaj 2, Ste-

klarna 1, KOP 1, šola 2, upokojenci 9. Dostikrat se tudi zgodi, da zaradi različnih zadržanosti komaj uspešno godbo instrumentirati.

Verjetno pa je kadrovske pomanjkanje tudi posledica splošne jugoslovanske nezainteresiranosti za to zvrst glasbene kulture (prevladujejo razni »električarji«, medtem ko je takšna dejavnost n. pr. v ZDA Holandiji, Angliji in na Norveškem, tradicionalna že v osnovnih in drugih šolah, kar kaže na splošno družbeno zainteresiranost, s čemer se pri nas ne moremo pohvaliti. Zelo vzorna je tudi tradicija in direktna skrb rudnikov za pihalne godbe v sosednji Avstriji.

2. — Za izboljšanje dela naše godbe je torej predvsem potreben večji dotok novih moči, predvsem pa še strokovni vodja, ki bi mu moralo biti omogočeno polno angažiranje za stalni sestav godbe in v skrbi za podmladek in sicer bre drugih obveznosti (sedaj ga trenutno sploh nimamo).

Člani godbe so tudi zaposleni na različnih izmenah, kar zavira delo. Kljub pomoči vodstva rudnika Hrastnik ZPT in splošnim obljubam za možnost zamenjave delavnikov v primerih potrebe, pa se še vedno pri tem najdejo težave, zlasti zato, ker nekateri nadrejeni nimajo posluha za naše težave in dejanske, ne zamišljene, potrebe.

Sčasoma bo treba urediti tudi morebitne bonitete v različnih oblikah za člane godbe, kajti naša angažiranost je tolikšna, da bi se skorajda dalo primerjati s poklicnimi godbami (vsake 2 in pol dneva). Razen na pogrebih, sodelujejo godbeniki na vseh vajah in ostalih nastopnih brezplačno. Tudi to je verjetno eden od važnih razlogov, da si nekateri člani godbe v svojem prostem času iščejo možnost raznih

zaslužkov (nadurno delo, privatno delo, plačane gasilske vaje in podobno), pri tem pa trpi redna dejavnost godbe, ki sicer deluje na bazi prostovoljnega dela.

3. — Temeljna kulturna skupnost in zveza kulturno — prosvetnih organizacij Hrastnik imata sicer dober odnos do godbe ter jitu di finančno, v okviru možnosti pri raznih gostovanjih, priskočita na pomoč. Čeprav težko, vendar pa resnici na ljubo, podobne skrbi ne moremo trditi tudi za matično društvo Svoboda I — tako v materialnem, kot tudi v moralnem pogledu. Pomoč nam nudi tudi rudniška sindikalna organizacija, medtem, ko se pri vseh ostalih organih to neha. Posebno pomoč pa je nudil rudnik Hrastnik ZPT.

Zelo bi nam bila potrebna večja moralna podpora, v tem, da bi se čutila od merodajnih organov večja zainteresiranost za to dejavnost in za nadaljnji obstoj godbe in sicer v stalni obliki, ne pa samo takrat, kadar jim je godba potrebna.

4. — Največ dotoka mladih moči je bilo takrat, ko je za kadre skrbela godba sama. Z uvedbo glasbene šole v kraju smo pričakovali večjo korist ter je zato tudi godba prenehala s to dejavnostjo v lastni režiji, glasbeni šoli pa je dala na razpolago več instrumentov. Žal, od predvidenega izboljšanja v tem pogledu ne moremo izraziti posebne pohvale. Največji problem je zlasti za nekatere pihalne instrumente, ki pa jih v glasbeni šoli sploh ne poučujejo.

5. — Godba je zvesta tradicijam glede promenadnih koncertov v rudarskih naseljih, kot tudi raznim koncertom v dvorani, to pa dokazujejo tudi našeta gostovanja izven kraja. Žal je sedaj to težje izvesti zaradi že povedanih razlogov. Z vsakim izboljšanjem sedanjih problemov, bodo tudi naše prireditve v različnih oblikah pogostejše. Dolej pa smo tudi že obiskali naše rudarje v njihovih naseljih vsako leto po večkrat in celo tiste, ki se vozijo z avtobusi na delo v Hrastnik.

6. — Za sodelovanje z delovnim kolektivom smo vedno imeli odprta ušesa in radi prihajali med njih ob različnih prilikah. Kolektivu smo tudi hvaležni za prispevke v godbeni fond, ki pa ob normalnem delu godbe že ne zadostuje vsem potrebam ter funkcionalnim in materialnim obveznostim.

Članom delovne skupnosti želimo predvsem največ dobrih uspehov, pri tem pa tudi čimveč kulturnega razvedrila po težkem delu.

Tistim članom delovnega kolektiva, ki so že kdaj bili tudi naši člani in so nas kakorkoli zapustili, pa trkamo na čut njihove ljubezni do glasbe in na čut ponosa celotnega delovnega kolektiva za vse naše doslej dosežene uspehe. Njim, kakor tudi drugim, kliče mo: »Vrata našega doma so vam vedno odprta!«.

b) DELAVSKA GODBA IZ TRBOVELJ je prav tako po vrstnem redu stavljenih vprašanj, odgovorila takole:

Delavske godbe oziroma pihalni orkestri nasploh, so ves čas, odkar obstojajo, odigrali pomembno vlogo v življenju vsakega naroda, zlasti pa še v življenju in boju delavskega razreda. Predstavljamo si neko manifestacijo, na kateri prične in konča govornik svoj govor. Kakšna razlika je, če pred in po njegovem govoru godba vreže nekaj koračnic, ki pripravijo poslušalcu pravo razpoloženje in jih tudi po manifestaciji z vedrimi zvoki pripravijo do tega, da jim manifestacija ostane v spominu. Zamislimo si nadalje slavnostno prireditev brez godbe ali z njo. Kako bi izgledala parada, na kateri ne bi bilo godbe, ki bi usmerjala korak? Še veliko je takšnih in podobnih primerjav, ki dokazujejo, da nam je ob vsaki priliki potrebno nekaj, kar nas razveseljuje, nas usmerja, nam ustvarja razpoloženje, kakršno je v posameznih prilikah potrebno. Godbe pa so to osnovno pomembnost — ene več, druge manj — prešle in zaživele tudi kot pomembne aktivne ustvarjalke kulturnega življenja.

Kvalitetni koncerti pihalnih orkestrrov so postali pomembni činite lji pri dviganiu kulturnega nivoja človeka, posebno pa še delavskega razreda.

Gornje vrstice naj nas spomnijo na to, da so nam poleg drugih oblik kulturnega življenja, nujno potrebne tudi godbe na pihala. Tega se nekako podzavestno zavedamo vsi, saj skoraj ni pri nas in marsikje po svetu večjega kraja brez godbe. Večja mesta si lahko privoščijo profesionalne ansamble, razmere pri nas seveda tega sedaj še ne omogočajo in smo zato zadovoljni, da imamo godbo, ki jo sestavljajo godbeniki — amaterji. Toda časi in navade se spreminjajo. Način in oblika življenja se spreminja in zahteva spremembo tudi v vsem, kar spada k življenju. To, kar je bilo pred nekaj desetletji človeku hobi, postaja danes življenjska potreba. Takrat so se redki vozili s kolesom, danes se jih že malo ne vozi z avtomobilom. Spremembe v načinu življenja kažejo določene posledice tudi v delu amaterske kulture in zlasti še v delu godb. Kot druge godbe v revirjih, ima tudi trboveljska dolgoletno tradicijo, ki je bila skovana z entuziazmom v minulih desetletjih. Toda vse drugo se naglo menja, delovanje godbe pa je v glavnem ostalo v obliki, ki naj bi ustrezala tej tradiciji. Prav zato prihaja v organizacijskem in kadrovskega pogledu do težav, ki v vse večji meri vplivajo na kvaliteto delo godbe. Zavedati se moramo, da potrebuje amater dosti časa, da doseže določeno kvaliteto kot profesionalce, pri tem pa je profesio-

nalec stimuliran za svoje delo, amater pa naj za enako storitev žrtvuje več časa kot profesionalce iz same ljubezni do kulture. Poleg tega profesionalne kulturne skupine nastopajo v svojem rednem delovnem času, amaterji pa morajo za to žrtvovati svoj prosti čas.

Iz gornjega sledi, da je potrebno spremeniti organizacijsko obliko amaterske kulture in predvsem odnos družbe do te kulture. Težko je postaviti pravilo, kakšna naj bi bila ta oblika organizacije, ker lahko najo vplivajo faktorji, ki so tudi lokalnega značaja. Dejstvo pa je, da morajo amaterji dobiti ustrezno priznanje za svoje delo in to takšno, da bo vabljuje tudi za mladino, iz vrst katere naj se rojevajo novi kadri za godbene ansamble.

Najenostavnejši način rešitve vprašnja bi bil najbrž profesionalizacija godbe. Ker pa se zavedamo, da to v sedanjih prilikah ni izvedljivo in bi bilo najbrž tudi škodljivo za amatersko dejavnost pri nas, je potrebno poiskati takšno rešitev, ki bo tistim, ki so pripravljani na amatersko delo v kulturi, dajala možnost za njihovo udejstvovanje. Gornje smo navedli za boljše razumevanje naših odgovorov na vprašanja, ki ste nam jih poslali in na katera vam v naslednjem navajamo naša mnenja:

1. — delo godbe v zadnjem času stagnira, predvsem iz dveh razlogov: člani godbe se iz objektivnih in subjektivnih razlogov ne udeležujejo rednih vaj, ki so predpogoj za kvaliteto, dotok mladih v članstvo godbe se je poslabšal, kar onemogoča dopolnjevanje po posameznih sekcijah pihal in trobil.

Vsem članom godbe bi bilo potrebno zagotoviti možnost udeležbe na vajah vsaj s tem, da bi jim podjetja omogočila zaposlitev v dopoldanski tretjini. Bilo je že več primerov, da so bili člani godbe, ki so za sodelovanje na raznih prireditvah menjavali tretjino, oškodovani na zaslužku in poleg tega tudi šikanirani s strani nadzornega kadra. O kadrih bomo spregovorili v odgovoru na četrto vprašanje.

2. — Godba sodeluje povprečno na mesec okoli petnajstkrat pri pogrebih in petkrat ob raznih drugih prilikah. Če k temu prištejemo še osem dni za redne vaje, so člani godbe praktično aktivni vsak dan in nimajo nobenega prostega popoldneva za življenje z družino, še manj pa za kakršnekolik opravke, s katerimi bi si lahko eventualno tudi izboljšali svoj življenjski standard. Zato bi bilo nujno, da se članom godbe prizna za delo, ki ne spada v okvir njihovega rednega dela v amaterski kulturi (koncert), primerna odškodnina za izgubljeni čas. Ta odškodnina pa naj ne bi bila napitnina. Upoštevati je treba, da je potrebno za vsak nastop, pa čeprav kratek, mnogo dela in veliko žrtvovanih večerov za vaje.

3. — Prepričani smo, da bo temeljna kulturna skupnost, ki nosi po statutu tudi skrb za usmerjanje kulturne dejavnosti, v prihodnosti lahko reševala vsa sporna vprašanja.

Na več mestih je bilo izrečeno mnenje, da v kulturi glede kvalitete ne sme biti več razlike med amaterizmom in profesionalizmom. Ali bo temeljni kulturni skupnosti uspelo to razliko odpraviti tudi v finančnem pogledu?

Medtem, ko v pogledu sodelovanja z zvezo kulturno-prosvetnih organizacij nimamo prigovora, bi priporočali nekaterim družbeno-političnim organizacijam, da se zanimajo za amaterske kulturne skupine tudi takrat, kadar so te v težavah in ne le v primerih, kadar jih potrebujemo.

4. — Odnosi z glasbeno šolo so sicer zelo dobri, vendar smo mnenja, da je dotok glasbenega naraščaja, ki se vključuje v godbo iz vrst njenih učencev, preskromen. Osnovna naloga glasbene šole je res glasbena vzgoja mladine v instrumentih, ki si jih sami izbirajo, vendar bi morala šola usmerjati želje svojih gojencev tudi — če ne prvenstveno — tako, da bi z njimi lahko izpolnjevali vrzeli, ki nastajajo z odhajanjem starejših članov iz vrst aktivnih godbenikov. Mogoče bi kazalo doseči poenostavitev učnega načrta za tiste gojence šole, ki bi se odločili za kasnejši vstop v godbo.

Pred leti je godba vzgajala sama svoj naraščaj. Primerjava med tedaj in danes je sicer težka, ker so spremenjeni pogoji in je splošna usmerjenost mladine danes drugačna, vendar lahko ugotovimo, da smo imeli pred leti celo svojo mladinsko godbo, ki je dosegla lepe uspehe.

5. — Glasbeno življenje v Trbovljah bi lahko in moralo biti živahnije kot je. Pevski zbori sicer delajo kvalitetne koncerte, zelo pa pogrešamo instrumentalnih koncertov. K temu bi lahko veliko doprinesla tudi delavska godba, če bi bili izpolnjeni pogoji, ki smo jih omenili v odgovorih na prejšnja vprašanja.

6. — Čeprav nosi naša godba ime »delavska godba«, čuti že po tradiciji najtesnejšo povezavo z rudnikom. To dokazujejo tudi rudarske unifoume, v katerih nastopa godba ob svečanih prilikah. Prav bi bilo, da se ti odnosi še poglobijo. Z naše strani bi k temu lahko pripomoglo koncertiranje na raznih delovnih mestih v vašem podjetju, sodelovanje na stanovski proslavi in tudi ob kakšnih drugih priložnostih. S strani podjetja pa bi bilo prav, da člani vašega kolektiva posvečajo zanimanje za naše delo, nas obiskujejo, kadar smo na koncertnem odru in da članom naše godbe omogočijo njihovo aktivnost pri izvrševanju poslanstva v amaterski kulturi revirjev. Na koncu bi se vam radi zahvalili za vašo pobudo pri

reševanju prečega vprašanja nadaljnjega delovanja delavske godbe in upamo, da bomo v vašem kolektivu našli vedno na polno razumevanje. Iskreno želimo, da bi kulturnemu razvedrilo naših rudarjev tudi mi dali čimveč, za kar pa nam bo mnogokrat potrebna pomoč vašega podjetja in članov vašega kolektiva, katere iz srca pozdravljamo z rudarskim Srečno!

c) DELAVSKA GODBA IZ ZAGORJA je po vrstnem redu stavljenih vprašanj, odgovorila takole:

1. — Delavska godba Zagorje je 15. 5. 1971 praznovala 110-letnico svojega delovanja. Ob tej priliki je imela slavnostni koncert, ki je nad vse dobro uspel, tako kvaliteto kot kvantitetno. K sodelovanju smo pritegnili godbenike, ki sicer niso redni člani godbe, pa vendar takorekoč stojijo ob naši strani. Poleg koncerta je bila tudi razstava, od nastanka godbe do danes, kar je tudi potrdilo njeno nad stoletno tradicijo. Da se naša godba res nahaja v določenih težavah, je več razlogov.

Nekaj godbenikov je šoloobveznih in že s temi so težave. Ko pa le-ti gredo na srednje šole, se problemi še stopnjujejo in večina jih godbo kmalu zapusti.

Zagorska godba bi lahko imela približno 80 dobrih godbenikov, pa vendar sedaj komaj životarimo. Godbeniki se raje vključujejo v razne narodno zabavne ansamble, ki jih je lepo število, tako glede zasluzka kot tudi načina in vrste igranja.

Tudi mnogim godbenikom je že godba oziroma njen odbor pomagal pri šolanju, kot tudi pri zaposlitvi. Ko pa so prišli do svojega cilja, so se takorekoč pogospodili in ni jim bilo več mar kulturno-prosvetno udejstvovanje in igranje na pogrebih. Izgubili so občutek odgovornosti in ne zavedajo se, kaj smo dolžni tistim, ki nas vzdržujejo, to je, plačujejo prispevek za godbo.

2. — Pogledi na sedanjo delo godbe so zelo zaskrbljujoči. Če bo šlo tako naprej, je možen njen razpad. K izboljšanju sedanjega položaja godbe bi veliko pripomogli novi prostori. Sedaj vadimo v prostorih Partizana, kar smo bili primorani zapustiti naš godbeni dom zaradi skrajno slabe lokacije in prostorov. Potrebna bi bila adaptacija prostora v Partizanu, vendar nastane vprašanje sredstev.

Vsi godbeniki, zaposleni pri rudniku in drugih podjetjih, bi morali biti zaposleni stalno na dopoldanski izmeni, če bi hoteli stalno obiskovati vaje.

Pritegniti bi morali nazaj bivše godbenike, ki so še sposobni igrati tudi v pogledu kvalitete, vendar brez zunanjega vpliva to ni mogoče. Dotok finančnih sredstev je nezadosten. Ker smo honorar za igranje na pogrebih povišali od 10 na 20 din na osebo le zaradi tega, da bi povečali udeležbo, nam za druge

potrebe, to je za razna popravila instrumentov, nabava novih uniform in muzikalnih potrebščin, ne ostane nič.

V naš odbor bi bilo potrebno pritegniti ugledne in vplivne ljudi zunaj nje. Na to se že pripravljamo in bomo to izvedli na izrednem občnem zboru, ki bo v kratkem.

Prav tako bi bilo potrebno nuditi godbenikom v določenih presledkih tudi razna razvedrila, kot n. pr. izlete in podobno. Omenim naj, da godba že tri leta ni igrala zunaj Zagorja. Ob 110-letnici je bila na precej visoki kvalitetni ravni in sposobna je bila zaigrati še tako zahtevnemu občinstvu. V Kopru je bila vsakoletna revija godb na pihala, pa se je nismo udeležili zaradi pomanjkanja sredstev. Zaposlili smo za pomoč, vsaj za prevoz, pa smo našli na gluha ušesa. Vsi takšni in podobni spodrsjlaji pa negativno vplivajo na razvoj in obstoj godbe.

3. — Sedanji odnos temeljne kulturne skupnosti, zveze kulturno-prosvetnih organizacij, Svobode, občine, sindikatov in drugih organizacij do godbe pa je naslednji: kadar nas potrebujejo, nas najdejo, drugače pa smo prepuščeni sami sebi. Ko smo za izvedbo 110-letnice zaprosili pri gospodarskih organizacijah za pomoč, smo le delno uspeli n. pr. rudnik Zagorje ZPT nam na prošnjo ni niti odgovoril, prav tako Energoinvest-Varnost. Želeli bi več moralne, predvsem pa materialne pomoči.

4. — Pritok naraščaja iz glasbene šole je v splošnem minimalen. Učenci se najraje uče klarinet in trobento. Vključevanje klarinetistov je zadovoljivo, medtem ko trobila zaostajajo. Ne preostaja nam drugega, da bomo začeli poučevati naraščaj v sami godbi, predvsem za večja trobila.

5. — Naše mnenje glede glasbenega življenja v našem kraju nasploh je, da za mladino godba na pihala ne predstavlja ničesar, da je preživela. Za klasične stvari se ne zanimajo ali pa sploh nimajo pojma. Do letos je godba igrala promenadne koncerte, vendar je bil obisk minimalen. Če se bo stanje izboljšalo imamo v načrtu prirejanje koncertov in sodelovanje na raznih prireditvah.

6. — Želimo si več sodelovanja in razumevanja od same godbe od vašega kolektiva, prav tako tudi od ostalih.

Članom vaše delovne skupnosti želimo mnogo uspehov in sreče pri nadaljnjem delu.

Iz odgovorov vseh treh godb lahko povzamemo, da godbe stagnirajo predvsem zaradi pomanjkanja mlajših godbenikov, da jih pri vajah in nastopih moti tritretjinsko zaposlovanje godbenikov v podjetjih, da imajo nekatere Svobode, zveze kulturno-prosvetnih organizacij, sindikati in drugi premalo posluha za dejavnost godb, da glasbene šole v

pogledu vzgajanja novih godbenikov za delavske oziroma rudarske godbe niso izpolnile pričakovanj, da želijo nastopati ne le na koncertih v dvorani, pač pa tudi v rudniških stanovanjskih kolonijah, da so več ali manj v hudih finančnih težavah ter da se čutijo še vedno zelo povezane z našo delovno skupnostjo.

Vsem trem ansamblom, ki so v

svojem večdesetletnem oziroma stoletnem obstoju dosegli izredne uspehe, ne le v občinskem, temveč tudi v republiškem in zveznem merilu želimo, da bi s svojim uspešnim delom nadaljevali in tudi vnaprej odigrali tako pomembno vlogo kot doslej. Prepričani pa smo hkrati tudi o tem, da tako delovne skupnosti, kakor tudi družbeno-politične

skupnosti in družbeno-politične organizacije, ne bodo dopustile, da bi godbe še nadalje stagnirale oziroma nazadovale, pač pa da jim bodo s svojo pomočjo, najsibo materialno ali moralno, bistveno pomagale pri njihovem nadaljnjem delu v korist in veselje nas vseh.

Tine Lenarčič

Trajno žareče peči

V reviji Naš dom, št. 9/71, ki izhaja v Mariboru, je bil objavljen test Centralnega zavoda za napredek gospodinjstva v Ljubljani, ki ga je ta zavod opravil še z nekaterimi drugimi institucijami, o kvaliteti in tehničnih karakteristikah posameznih trajno žarečih peči. Test objavljamo s posebnim pismenim do-

voljenjem uredništva revije Naš dom.

Glede na to, da je bilo naše podjetje pobudnik oziroma iniciator za uvajanje trajno žarečih peči v naših gospodinjstvih v Jugoslaviji in da je deloma tudi sofinanciralo raziskave pri uvajanju in izdelavi pro-

totipa domače trajno žareče peči (Cevomontaža-Žalec, sedaj Gorenje-Velenje), je naš interes, da seznanimo člane delovne skupnosti z rezultati testa, ki ga je opravil CZNG, v sodelovanju s fakulteto za strojništvo v Ljubljani in revijo Naš dom.

Rezultati tega testa so naslednji:

TEHNIČNI PODATKI	KAMIN EMO 5	GORENJE TGP-150	KREKA-WESSO	KÜPPERSBSCH
cena (približna)	1377,00	1310,00	1400,00	1894,00
višina x širina x globina v mm	720 x 610 x 390 430-vključeno z dimnim nastavkom	806 x 600 x 370 420-vključeno z dimnim nastavkom	670 x 610 x 350 — vključeno z dimnim nastavkom	710 x 580 x 440 — vključeno z dimnim nastavkom
višina (od tal) do sredine dimne cevi	580	690	530	540
premer dimne cevi	120	120	120	120
položaj dim. cevi	zadaj — levo	zadaj v sredini	zadaj v sredini	zadaj v sredini
nazivna moč	5000	4800	4800	6000
v kcal/h	topl. neugod. prost. 50 m ³	topl. neugod. prost. 50 m ³	topl. neugod. prost. 60 m ³	topl. neugod. prost. 60 m ³
optimalno ogreva prostor v velikosti	topl. manj ug. prost. 65 m ³ topl. ugoden prost. 90 m ³	topl. manj ug. prost. 60 m ³ topl. ugoden prost. 90 m ³	topl. manj ug. prost. 75 m ³ topl. ugoden prost. 100 m ³	topl. manj ug. prost. 80 m ³ topl. ugoden prost. 110 m ³

OPIS	KAMIN EMO 5	GORENJE TGP-150	KREKA-WESO	KÜPERSBUSCH
	Razen stranic, posode za pepel in zadnje stene je vse iz litega železa. Volumen jaška za premog je 16 dm ³ . Kurišče ima gibljivo rešetko, s pomočjo ročke na zadnji strani stresemo pepel v predal. Ima avtomatski regulator moči. Regulator ima 6 stopenj. Kurišče ima zastekljeno.	Razen stranic, posode za pepel in zadnje stene je vse iz litega železa. Volumen jaška za premog je 23 dm ³ . Kurišče ima gibljivo rešetko. S pomočjo ročke na zadnji strani stresemo pepel v predal. Ima ročno nastavitvev moči. Regulator ima 6 stopenj.	Razen stranic, ki so emajlirane, zadnje stene-posoda za pepel je vsa iz litega železa. Volumen jaška za premog je (NP). Kurišče ima gibljivo rešetko. S pomočjo ročke na zadnji strani stresemo pepel v predal. Ima ročno nastavitvev moči. Regulator ima 6 stopenj.	Razen stranic, ki so emajlirane, zadnje stene in posode za pepel, je vse iz litega železa. Volumen jaška za premog je (NP). Kurišče ima gibljivo rešetko. S pomočjo ročke na zadnji strani stresemo pepel v predal. Ima avtomatski regulator moči. Regulator je 6-stopenjski. Kurišče ima zastekljeno.

REZULTATI TESTA	KAMIN EMO 5	GORENJE TGP-150	KREKA-WESO	KÜPERSBUSCH
maksimalna moč	4740 kcal/h	4840 kcal/h	5080 kcal/h	5960 kcal/h
izkoristek goriva pri maksimalni moči	73,15 %	85,5 %	78,8 %	80,0 %
poraba goriva pri maksimalni moči	1,54 kg/h	1,4 kg/h	1,6 kg/h	1,8 kg/h
minimalna moč	1240 kcal/h	1350 kcal/h	—	—
izkoristek pri minimalni moči	87,1 %	80,0 %	—	—
poraba goriva pri minimalni moči	0,35 kg/h	0,41 kg/h	—	—

trajanje	16 ur	18 ur	—	—
PREDNOSTI	Peč je izdelana kvalitetno. Zgorevanje je dobro. Skozi okno se lahko lepo opazuje plamen.	Peč je izdelana kvalitetno. Ker je obložena s šamotom, je zgorevanje zelo dobro. Peč je zelo robustna in trpežna. Ni nevarnosti poškodb pri preobremenitvah.	Peč je izdelana kvalitetno. Za boljše zgorevanje ima dodatno doveden zrak v plamen. Skozi okno se lahko opazuje plamen.	Peč je izdelana kvalitetno. Zgorevanje je dobro. Skozi okno se lahko opazuje plamen.
POMANJKLJIVOSTI	Pri nepravilnem kurjenju se osaji steklo. Pri trajnem gorenju je temperatura zelo nizka, zato priporočamo nastavitve regulatorja nad 2-3.	Opazovanje plamena skoraj ni možno. Pri hitrem zakurjenju lahko počši šamot. Pri trajnem gorenju nastopi nizka temperatura dimnih plinov, zato priporočamo le nastavitve nad 2-3.	Pri nepravilnem kurjenju se osaji steklo. Pri trajnem gorenju nastopi zelo nizka temperatura, zato priporočamo nastavitve regulatorja nad 2-3.	Po daljšem obratovanju se deformira rešetka pred steklom. Pri trajnem gorenju priporočamo zaradi nizke temperature nastavitve regulatorja nad 2-3.

Testirane peči	Cena din	Nazivna moč kcal/h	Dejanska moč kcal/h	Izkoristek goriva v %	Poraba goriva pri maks. nast. v kg/h	Ocena	Prip. znak revije Naš dom
KAMIN EMO 5	1377,—	5000	4740	73,15	1,54	priporočamo	da
GORENJE TGP-150	1310,—		4840	83,5	1,4	priporočamo	da
KREKA WESO	1400,—	4800	5080	78,90	1,6	priporočamo	da
KÜPPERSBUSCH	1894,—	6000	5960	80	1,8	priporočamo	da

KAJ JE LOKALNO OGREVANJE

Podobne razmere v Jugoslaviji se spreminjajo z ozirom na letni čas. Pozno jeseni in pozimi je zunanja temperatura nizka. Jugoslavija je razdeljena na tri podnebne cone:

- cona I s srednjim letnim minimumom do -12°C ,
- cona II z minimumom do -18°C in
- cona III s srednjim letnim minimumom nižjim od -18°C .

Naloga ogrevanja je, da se ljudje ugodno počutijo v bivalnih prostorih. To ugodje je pogoj za uspešno delo, počitek in zdravje. Primerena temperatura za posamezne prostore je:

- v dnevni sobi, spalnici, kuhinji $+20^{\circ}\text{C}$,
- v predsobi, veži in stranišču $+15^{\circ}\text{C}$,
- v kopalnici $+22^{\circ}\text{C}$.

KADAR OGREVAMO EN SAM PROSTOR S POSAMEZNIH OGREVALNIM TELESOM — PEČJO, GOVORIMO O LOKALNEM OGREVANJU

Prostore lahko ogrevamo:

- s trdimi gorivi,
- s mestnim plinom ali butanom,
- s kurilnim oljem in
- z električno energijo.

LOKALNO OGREVANJE S TRDIMI GORIVI

Za lokalno ogrevanje s trdimi gorivi so na voljo:

- lončene peči,
- železne peči in
- kamin.

Lončena peč rabi navadno za ogrevanje enega samega prostora. Okoli litoželeznega kurišča je pozi-

dana peč iz ploščениh pečnic. V lončenih pečnicah se akumulira toplota. Akumulacijska sposobnost je premo sorazmerna s težo peči.

Izdelujejo tudi prenosne lončene peči, serijsko izdelane v tovarni. Izdelane kupimo v trgovini in jih postavimo na določena mesta v stanovanju, kjer jih moramo samo še povezati z dimnikom.

Med železnimi pečmi so enostavne, izdelane iz jeklene pločevine, neobzidane in nimajo akumulacijske sposobnosti. Dandanes so uveljavljene najrazličnejše izvedbe litoželeznih peči z dvojnimi plaščem ali s šamotno oblogo, ki so tehnično zelo izpopolnjene.

Odprti kamini so priljubljeni zlasti v anglosaksonskih deželah, včasih pa jih vidimo tudi v naših endružinskih hišah. Imajo nizek izkoristek.

OGREVANJE S TRAJNO ŽARNIMI PEČMI

Trajno žarne peči so avtomatske peči na premog. Združene imajo dobre lastnosti lončenih in železnih peči. Z njimi dosežemo udobno in ekonomično ogrevanje prostora.

Trajno žarne peči imajo visok izkoristek, ki doseže celo 70 do 80 %, izkoristek pri običajnih pečeh pa je več kot za polovico nižji. Zagotavljajo popolno zgorevanje vseh domačih premogov. Najbolj ekonomično pa je kurjenje z rjavimi premogi v granulaciji orehovec in kockovec.

Velika prednost je tudi v tem, da peči ni treba vsak dan posebej prižigati, ampak žarijo neprenehno vso kurilno sezono. Peč vsak dan napolnimo s premogom in odstranimo napadli pepel. Avtomatska regulacija izgorevanja omogoča, da pri enkratni polnitvi premog izgoreva ze-

lo dolgo: če regulator naravnamo na najvišjo stopnjo, 8 ur, če regulator naravnamo na najnižjo stopnjo, pa 30 do 40 ur.

Učinek trajno žarnih peči je 4800 do 6000 kcal na uro.

Pri solidnih zidovih zgradbe bo peč z nazivno močjo 4800 kcal na uro ogrela prostor s prostornino 100 m³; pri slabih zidovih pa le prostor s prostornino 60 m³.

Videz peči je sodoben. Peči imajo na sprednji strani okence, ki daje ob gorenju premoga občutek ugodja in ustvarja v prostoru prijetno razpoloženje.

Čiščenje peči je preprosto, ker ima peč precej velik predal za zbiranje pepela. Rešetanje peči, pri čemer pada pepel v predal, je možno med žarenjem premoga. Pepel moramo odstraniti sproti, ko se pepelnjak napolni. Da bi bilo izgorevanje vedno dobro, moramo očistiti tudi notranjost peči, in sicer kurilni prostor, dimne kanale in odvod dimnih plinov. Ob koncu sezone, ko nemo kuriti, moramo peč očistiti in pregledati, ali se še dobro zapira in ali je povsod še dobro zatesnjena. Peč bo pravilno delovala kot trajno žarna samo, če je dobro zatesnjena.

KAKO RAVNAMO S TRAJNO ŽARNO PEČJO

Gorivo prižgemo tako kot pri navadnih pečeh, skozi spodnja vrata. Papir, lesno volno ali trske naložimo na rešetke, na vrh dodamo še malo suhih drv in približno 2 kg suhega premoga. Drva in premog lahko dodamo tudi skozi zgornja vrata.

Nato prižgemo gorivo in dobro zapremo vsa vrata. Gumb regulatorja nastavimo na najvišjo vrednost. Šele po 15 do 20 minutah, ko nastava-

ne žerjavica, lahko peč napolnimo s premogom.

Peč polnimo z vrha. Zgornji pokrov odpremo s pomočjo ročke. Pri tem moramo pazljivo ravnati, in sicer moramo najprej dvigniti pokrov za 2 cm in počakati, da se prostor za premog prezrači, šele nato pokrov povsem odpremo. Če vidimo, da je žerjavica dovolj močna, nasujemo v peč potrebno količino premoga, in sicer nekoliko pod zgornjim robom jaška.

Pred polnitvijo stresemo rešetko, da se očisti pepel. Če je žerjavica že slaba, stresemo rešetke šele po polnitvi. Peč ponovno polnimo, ko prešnja zaloga premoga poide. Pri prvem kurjenju priporočamo, da nastavite gumb regulatorja na položaj 3, da ni peč izpostavljena preveliki toplotni obremenitvi.

Po 15 do 20 urah se bo šamotna

obloga dobro posušila, tako da lahko potem nastavljamo gumb regulatorja na katerikoli položaj.

NAMESTITEV IN PRIKLJUČEK TRAJNO ŽARNE PEČI

Priporočljivo je, da trajno žarno peč namesti in priključi na dimnik oseba, ki je usposobljena za to delo. Priključek na dimnik mora biti predpisano izveden, ker bo samo tako možno pravilno izogrevanje. Pred priključkom peči je treba pregledati dimnik, ki mora biti čist in ne sme imeti drugih odprtih razen odvoda. Priključek na dimnik mora biti kratek in dobro zatesnjen. Na eno dimno cev lahko priključimo samo določeno število peči ali štedilnikov; to je odvisno od preseka dimne cevi. Na dimnik s presekom 200 kvadratnih centimetrov lahko priključimo en štedilnik ali dve peči.

Za dimnik s presekom 300 kvadratnih centimetrov lahko priključimo dva štedilnika ali tri peči. Na dimnik s presekom 440 kvadratnih centimetrov pa tri štedilnike ali 4 peči. Pri tem moramo vedeti, da prevelik presek ni najugodnejši.

Dimnik mora biti za pol metra višji od slemena strehe. Dimnik pa bo imel slab vlek takrat, kadar sta nanj priključena še ena peč ali štedilnik, ki ga ne kurimo in ima slabo zaprta vrata ali je slabo zatesnjen.

Pred namestitvijo peči moramo pregledati, ali je pravilno naravnano. Ko je gumb na položaju O, se mora loputa regulatorja tesno prilegati odprtini, ko pa je gumb nastavljen na najvišji stopnji, loputa povsem odpira odprtino. V primeru nepravilnosti moramo poklicati servisno službo proizvajalca, ki je izdelal peč.

90 let rudniških gasilcev v Trbovljah

(nadaljevanje in konec)

Odbor, ki je bil izvoljen leta 1931 to je ob 50-letnici društva, je ostal nespremenjen do jubileja ob 60-letnici, leta 1941.

V tem desetletju so uvedli stalno volontersko gasilsko dežurno službo. Najprej so to uvedli le ob nedeljah zato, ker so občani kot tudi gasilci hodili na izlete v bližnjo okolico in jih v primeru alarma ni bilo moč dobiti. Z uvedbo dežurstva pa je bila ena skupina gasilcev vedno na razpolago za primer nesreče. Kasneje so uvedli dežurstvo tudi preko tedna.

V času dežuranja v gasilskem domu, so se člani izpopolnjevali v gasilski tehniki in vajah in sodelovali v različnih sekcijah.

Ob enaki pomoči kot preje in iz dobičkov od tombol in srečolovov, ki so jih prirejali v domu, so leta 1934 nabavili avtomobil Ford II. za prevoz moštva in orodja s prikolico.

Stari avto Daimler so prodali in leta 1936 kupili rešilni avto Buick. Izšolali so še nekaj članov za soferje in postali močno motorizirana in moderno opremljena gasilska enota, ki je imela tudi pripravo za gašenje s kemično peno in 24 m dolgo raztegljivo lestev. Četa se je vedno odzvala klicu ob požarih in nesrečah in je sodelovala v akcijah od Tirne preko Zagorja, Hrastnika do Sevnice.

Na površini je rudnik v neposredni bližini eksploatacijskega polja montiral cevovode za industrij-

sko vodo z večimi rezervoarji. To vodo so uporabljali za splavni zasip v jami, cevovodi pa so bili opremljeni s hidranti in tako je bila zagotovljena voda v bližini vseh objektov.

Večjo skrb so posvetili preventivi. Leta 1931 je bilo na vseh obratih in zunanjih stavbah na razpolago cca 100 ročnih gasilnih aparatov na peno.

Med okupacijo je življenje v gasilskem domu zamrlo. Člani so vsak po svojih močeh podprli osvobodilno gibanje.

Za svobodo so dali življenja gasilci — partizani, katerih imena so vklesana v granitni plošči na gasilskem domu:

Beravs Jože, Lipovšek Stane, Romih Rudolf, Virant Alojz, Vozelj Jože, Žirovnik Ivan.

Reševalni oddelek se je od društva ocepil med okupacijo in pristopil v sklop Rdečega križa oz. bolnice. Zato so oddali tudi oba reševalna avtomobila. Pridobili pa so dve motorni črpalki Rosenbauer. Po osvoboditvi so pričeli s ponovnim oživljanjem gasilstva.

V letu 1945 so oblastni organi zahtevali, da rudnik ustanovi svojo poklicno gasilsko enoto. Ker to ni bilo izvedljivo, so se gasilci kot prostovoljci vključili v industrijsko gasilsko društvo rudnika Trbovlje in nadaljevali s tradicijo protipožarne obrambe.

V gasilskem domu so uvedli stalno dežurno službo popoldne in ponoči in to s skupino 10 mož, v kateri so bili izmenoma vsi člani. V tem času so se vadili v gasilskih veščinah in prirejali vaje, za kar so bili honorirani od rudnika. Prevzeli so kontrolo nad protipožarnimi napravami na rudniškem območju in pregledom ter oskrbo in nabavo

Rudniški gasilci iz Trbovelj, ob 80-letnici svojega obstoja v letu 1961

novih ročnih gasilskih aparatov. Sodelovali pa so tudi pri požarih na območju cele občine in bližnje okolice.

V povojnih letih so nastopale velike težave v zvezi z nabavo novega orodja in gasilske opreme, od cevi do delovnih oblek, kar pa članov ni oviralo in so redno opravljali svojo službo. Pričeli so z vključevanjem gojencev rudarske industrijske šole in z vežbanjem osnovno šolske mladine, kar pa ni pripomoglo k bistveni izboljšavi starostnega sestava same čete, ker niso imeli vsi novinci dovolj smisla za to humano dejavnost.

Delo v sekcijah pri društvu je počasi zamiralo, ker so ostala društva v občini, kot pevška društva itd. lahko nudila članom več kot pa gasilsko društvo. V sklopu društva pa so ostali tamburaši. Tamburaška sekcija, ki se je ustanovila leta 1925, deluje še danes z 8 člani v sklopu gasilskega društva in vsako leto sodeluje na proslavah rudarskega praznika in gasilskih praznovanjih v društvih v območju Zasavja. Gasilska enota je v teh letih bila tesno povezana z dejavnostjo PZA-a in je sodelovala pri vsakoletnih vajah in slično. Ob 70-letnici obstoja društva leta 1951, so pri obravnavanju in pregledu dela v zadnjem desetletju ugotovili, da se je preventivna služba bogato obrestovala, saj je iz statistike razvidno, da je vsako leto manj požarov in to bodisi gozdnih, v stanovanjih in obratnih prostorih. Od večjih akcij je omeniti črpanje vode v šahtu C. Šaht so poglabljali v jami Trbovlje od savskega horizonta do v. 205. Pritok vode je znašal 2 — 3 m³/min. Ker je bila oskrba z električno energijo za fiksne črpalke večkrat prekinjena, so v takih primerih prevzeli gasilci črpanje vode z gasilskimi črpalkami in tako reševali situacijo tudi v jami. Ob priliki poplave Trboveljščine so reševali rudniško imovino pri Hopfen črpalakah, razbili jez, ker je voda odplavljala les z lesnega skladišča in usmerjali vodo v korito.

Z gasilskimi avtomobili so vršili po nalogu notranjega odseka in uprave rudnika tudi ostale prevoze. Vozni park pa je postajal zastarel in avtomobili kljub mnogim popravilom niso bili vedno sposobni za svoje naloge in težnja po nabavi novih je bila vedno večja. V teh in kasnejših letih je gasilsko dejavnost podpiral in zastopal pomočnik direktorja rudnika Strniša Anton.

V društvu so nastale tudi kadrovske spremembe.

Rudnik je imel v svojem sestavu ekonomijo Hotemež, kjer je bilo zaposlenih 14 gasilcev. Po odcepitvi te ekonomije od rudnika leta 1952, so te črtali iz svojega seznama.

Osrednje delavnice rudnika Trbovlje so se leta 1947 odcepile od rudnika in osamosvojile kot CRD, kasneje pa so se preimenovali v STT. Skladno s tem so odšli gasil-

ci iz matičnega društva, ker so bili pač zaposleni v CRD in ustanovili industrijsko društvo.

Le-ti so še več let gostovali pri vajah rudniških gasilcev, ker niso imeli dovolj svoje opreme.

Industrijsko gasilsko društvo rudnika Trbovlje in rudnika Hrastnik sta pričela sodelovati ob združitvi obeh rudnikov v letu 1950 v eno podjetje.

Direkcija rudnika Trbovlje-Hrastnik je kot svojega stalnega predstavnika delegirala v gasilsko društvo Trbovlje ing. Vuksana in obratovodjo strojnega obrata Vahtar Alojza, ki je imel na skrbi popravila avtomobilov in ostalega orodja. V zadnjem desetletju sta prevzela to nalogo ing. Schneider Peter in Kadunc Miro.

Ob 75-letnici so v društvu razvili nov prapor.

Pri pregledu dela ob 80-letnici obstoja društva l. 1961 so na občnem zboru obravnavali problematiko in razvoj društva v zadnjih desetih letih. Ponovno so ugotovili, da so največji problemi s pomladitvijo članstva in nabavo novega orodja in opreme, pri čemer so le delno uspeli.

Večjih finančnih prilivov ni bilo, kljub večim prireditvam in angažiranju pri proslavah ter sodelovanju z PLZ in ostalimi organizacijami. Vsa ta dela opravljajo gasilci na prostovoljni bazi, honorirane so vaje in dežurstvo, ki pa ga opravljajo v manjšem obsegu kot v prejšnjih letih.

V domu so nabavili nov radio in televizijski aparat. Na podstrešju so zgradili in opremili sobo, kjer dežura nočna izmena.

Od 60-letnice društva dalje so načelovali društvu naslednji gasilski častniki:

- 1931 — 1945 HAUPTMAN Ivan, načelnik
- 1932 — 1945 ROZMAN Jože, poveljnik
- 1945 — 1964 ROZMAN Jože, predsednik
- 1964 — 1966 LESJAK Alojz, predsednik
- 1945 — dalje VIRANT Anton II., poveljnik
- 1966 — 1967 STRNIŠA Anton, predsednik
- 1967 — dalje LUBI Željko I. predsednik

Leta 1959 je pričel veljati zakon o rudarstvu. V varstvenih ukrepih tega zakona je rudarsko podjetje dolžno poleg ostalih služb organizirati gasilsko službo. Ta služba mora biti prilagojena specifičnim razmeram nevarnosti v podjetju.

Skladno z zakonom je rudnik pričel s postopno nabavo nove gasilske opreme. V svojo uporabo je dobilo društvo leta 1962 terensko vozilo, ki so ga uporabljali 5 let in motorno črpalčko Soro. Nerabna avtomobila so predali Odpadu. Ker se je tehnologija odkopavanja v jami modernizirala, rudnik na površini ni več po-

treboval zalivalnih postaj, žičnic in ostalih objektov, ki so bili stari preko 40 let — večina leseni, ter jih je postopoma ukinjal. Industrijski cevovodi pa so skoraj v celoti ostali.

Gasilski četi se je v zvezi s tem obseg delovanja po razprostranosti podjetja močno zmanjšala. Ker je dostop do nekaterih objektov R II. lažji iz Hrastnika, so požarno varovanje prevzeli rudniški gasilci iz Hrastnika.

Leta 1965 je dobilo društvo v uporabo rabljeno vozilo Fiat-campagna, ki ga še danes uporablja. V zadnjem desetletju so posebno skrb posvetili preventivi in šolanju ljudi, ki so zaposleni na stalnih delovnih čuvajskih mestih itd., da znajo pogasiti požar že v kali s priložnimi gasilskimi aparati vseh vrst.

Z modernizacijo jame se večja število delovnih in transportnih strojev v jami, kakor tudi število električnih instalacij od RTP dalje. Za preprečitev morebitnega ognja se namešča v jami vedno več gasilskih ročnih aparatov z ogljikovo kislino. Nabavo aparatov s kemično peno se opušča in prehaja na CO₂ aparate in deloma suhi prah. V obdobju med 80 in 90-letnico so člani sodelovali pri gašenju manjših začetnih požarov, ki so bili kmalu zatrti.

Gasilska četa je bila klicana na pomoč tudi v jamo kjer so v Terezija II. polju leta 1969 črpali vodo z motorno brizgalno.

Leta 1967 so skupno z rudniškimi gasilci iz Hrastnika prevzeli akcijo čiščenja humusa nad kamnolomom Vode v Trbovljah. S tremi, kasneje dvema motornima črpalčkama so v zaporednem sistemu črpali vodo iz potoka Trboveljščica in z možnim curkom spirali humus na novi odkrivki. V uporabi so imeli cca 800 m B cevi in nekaj C cevi. Črpalke so premagovale višinsko razliko preko 100 m. Akcija je trajala 6 dni.

Rudniška gasilska četa Trbovlje je z vodo večkrat gasila globinske požare na jalovišču, ker so ti ogrožali obstoječe naprave in tir.

Leta 1968 se je po pripojitvi rudnika Zagorje v Zasavske premogovnike — Trbovlje, pridružila ve sestav premogovnikov še tretja industrijska gasilska četa t. j. četa rudnika Zagorje. Stiki med gasilskimi četami so se ojačali in vsaka je dobila l. 1968 po eno oz. Trbovlje dve motorni črpalki Rosenbauer z VW motorjem. V naslednjem letu so vse tri čete na skupni vaji na rudniški žagi v Zagorju izvedle uspešno vajo.

Leta 1969 so po sklepu gasilskih čet vseh rudnikov v Sloveniji organizirali medsebojno tekmovanje s podelitvijo redne zastave. Leta 1969 je bilo tako tekmovanje v Hrastniku, leta 1970 v Idriji in letos v Trbovljah.

Na dan rudarjev, 3. julija 1971 je društvo slovesno praznovalo jubilej — 90-letnico obstoja.

Pokroviteljstvo nad proslavo je prevzel Rudniški odbor sindikata pri Zasavskih premogovnikih Trbovlje in samoupravni organi Zasavskih premogovnikov Trbovlje. Predsednik odbora za ekonomsko-tehnične zadeve tovariš Puklajster Vili je otvoril tekmovanje na stadionu Rudarja v Trbovljah, kjer se je pomerilo deset gasilskih enot iz rudnikov Slovenije. Prvo mesto je doseglo moštvo iz Idrije. Na koncu tekmovanja so izročili prehodno zastavo Zasavskim premogovnikom — rudniški gasilski četni Trbovlje.

Na slavnostni seji društva so bili odlikovani oziroma so prejeli priznanja člani društva, ki so delovali

v društvu kot odborniki vsaj 40 let in to: Rozman Jože, Rataj Karel, Kosec Alojz, Virant Anton I., Leskovic Janez, Golob Franc, Pikš Jože, Guček Franc, Novak Ludvik, Ule Franc, Sapotnik Karel in Hauptman Ignac.

Po seji so se udeležila parade vsa društva, ki so tekmovala, gasilska društva iz Trbovelj in bližnje okolice ter reševalno in sanitetno moštvo rudnika Trbovlje. Temu slavju so prisostvovali najvišji predstavniki občine, RGZ in predstavniki podjetja ter samoupravnih organov. Predsednik občine tovariš Laznik Jože je sprejel raport poveljnika parade tovariša Viranta Antona II. in jo otvoril.

Temu ceremonialu je sledil tovariški pomenek gostov in sodelujočih.

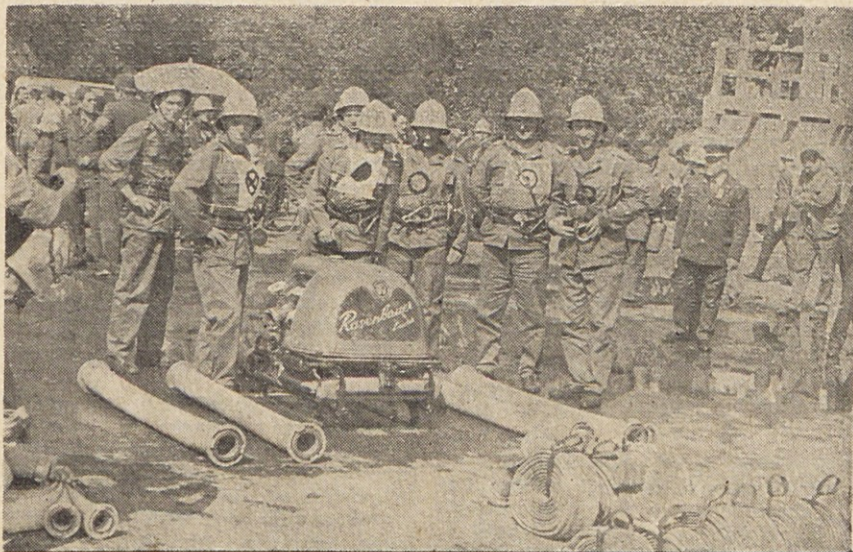
Obstoj rudniškega gasilskega društva je tesno povezan z razvojem rudnika, Zasavskih premogovnikov-Trbovlje in njegovo podporo. Pri tem ugotavljamo, da je društvo od rudnika in sedaj od Zasavskih premogovnikov dobilo vedno polno razumevanja ter se društvo na koncu tega kronološkega opisa zahvaljuje kolektivu, samoupravnim organom in glavnemu direktorju Zasavskih premogovnikov Trbovlje Ivančič Albertu, dipl. ing. rud.

Peter Schneider, dipl. inž. rud.

Rudniški gasilci v Kraljevu

Gasilska zveza Slovenije je razpisala republiško tekmovanje ženskih in moških ekip, ki je potekalo v juniju letos v Mariboru. Gasilsko društvo mesta Maribor je slavilo 100-letnico obstoja in je istočasno razpisalo tudi tekmovanje za pokal Maribora. Vse ekipe so lahko tekmovala za republiške trofeje in pokal Maribora. Tega tekmovanja se je udeležilo 211 ekip. Poleg domačih 211 ekip so se za pokal Maribora udeležile tekmovanja še 4 ekipe iz Srbije in 50 ekip iz sosednje Avstrije. Republiško tekmovanje je bilo istočasno tudi izbirno tekmovanje za tretje zvezno tekmovanje. Ekipe rudnika Hrastnik si je z osvojitvijo zlate tekmovalne značke pridobila nastop na zveznem tekmovanju.

Tretje zvezno tekmovanje je potekalo od 23. do 25. septembra letos v Kraljevu. Žreb je odločil, da desetina nastopa 24. septembra in to v vseh treh disciplinah. Tekmovanje je bilo v suhem in mokrem trodelnem napadu ter deveterobo-

Tekmovalna desetina gasilcev ZPT iz rudnika Hrastnik na zveznem tekmovanju v Kraljevu v septembru 1971

Posnetek s tekmovanja rudniških gasilcev iz Hrastnika na zveznem tekmovanju v Kraljevu

ju. Desetina ZPT rudnika Hrastnik je na tem tekmovanju zasedla 25. mesto od 71 nastopajočih ekip v tej skupini. Dosegla je od 1000 možnih, 758 točk. Zvezno tekmovanje je bilo istočasno tudi izbirno tekmovanje za mednarodno tekmovanje, ki bo na Čehoslovaškem. Na to tekmovanje sta se od slovenskih ekip uvrstili dve ekipi in to s tretjim mestom Podrežje — Maribor in s šestim mestom Menges.

Tretje zvezno tekmovanje bo ostalo v spominu marsikateremu, toda ne po dobri organizaciji in dobrem sojenju sodnikov. Za tekmovanje kot je zvezno, bi moral organizator pripraviti orodje, s katerim bi morale tekmovali vse ekipe. Zgodilo pa se je, da je ekipa, ki ni imela svojega orodja, morala sama poiskati orodje za tekmovanje. Na tekmovalnem prostoru je vladal nered, tako da se sploh ni vedelo, katera ekipa tekmuje in katera se

priljalja za tekmovanje. Ker smo bili priče vseh treh zveznih tekmovalj, lahko trdimo, da je bilo to po organizaciji in sojenju sodnikov, najslabše. Pritožb je bilo zelo veliko

in upamo, da pri četrtem zveznem tekmovalju ne bo kritik zavoljo organizacije, posebno pa še glede sodnikov.

Gasilec ZPT rudnika Hrastnik

je udeležbo na tem tekmovalju omogočilo podjetje, za kar se mu upravni odbor gasilskega društva ZPT rudnika Hrastnik, iskreno zahvaljuje.

Alojz Verdaj

Predstavljamo vam

Odbor za zaposlovanje in izobraževanje našega podjetja je na svoji 11. seji, dne 17. septembra 1971, na podlagi določil statuta podjetja, imenoval na izpraznjeno mesto direktorja sektorja tehnične priprave ZPT tovariša Rudolfa Šikovca, dipl. inž. rud., vodjo razvojnega oddelka v istem sektorju.

Novoimenovani direktor sektorja za tehnično pripravo se je rodil leta 1926 v Trbovljah. V letu 1952 je diplomiral na rudarsko metalurški fakulteti tehnične visoke šole v Ljubljani. Bil je aktivni udeleženelec v NOB, kjer je bil tudi ranjen in je vojaški vojni invalid. Zaposlen je bil kot asistent na rudarskem oddelku FNT Univerze v Ljubljani, kot asistent na rudniku Hrastnik RTH, zadnja leta pa je bil zaposlen kot vodja razvojnega oddelka naše go podjetja.

Ob njegovem imenovanju na mesto direktorja sektorja tehnične priprave, smo želeli seznaniti člane naše delovne skupnosti, s kratkim zapisom njegovih misli. Naš sodelavec mu je stavil tri vprašanja, na katera je intervjuvanec odgovoril takole:

1) *Vprašanje: pred nedavnim ste bili imenovani na seji odbora za zaposlovanje in izobraževanje, za direktorja sektorja za tehnično pripravo ZPT. Prosimo Vas, da pojasnite bralcem našega glasila, katere službe spadajo v ta sektor in kakšne so njihove osnovne naloge?*

Odgovor: Sektor tehnične priprave, za katerega vodja sem bil pred nedavnim imenovan, vključuje štiri med seboj funkcionalno povezane oddelke in sicer razvojni, projektivni, geološki, investicijski ter kemijsko-tehnološki laboratorij. Že sama imena oddelkov kažejo njih dejavnost. Kljub temu naj še nekoliko podrobneje opišem naloge oddelkov.

Razvojni oddelki ima prvenstveno nalogo spremljati razvoj rudarske tehnologije doma in v svetu, jo analizirati iz vidika njene uporabnosti in smotrnosti v naših montan-geoloških razmerah ter končno pripravljati vse osnove in predpogoje za uvajanje. Za to pa so potrebne skrbne in podrobne analize sedanjega stanja tehnologije. Dolžnosti projektivnega oddelka lahko strnemo v pripravo programov in projektov za nove objekte in naprave ter za razne inovacije. Sem

spadajo tudi vsi projekti za odpiranje novih delov slojišča, vključujoč tudi načine transporta in eksploatacije.

Osrednja naloga geološkega oddelka je skrb za vodenje arhiva slojišča, to je vodenje kvalitativnega in kvantitativnega stanja rezerv koristne substance. V ta namen mora evidentirati in vrednotiti vse razpoložljive podatke za popolnejšo geološko sliko slojišča.

V delokrog oddelka spada tudi načrtovanje potrebnih raziskav (vrtanje) in pripravljane geoloških in hidroloških osnov za pripravo raznih projektov.

Investicijski oddelki pripravljajo investicijske programe, načrtuje, in nadzira, tako po tehnični kot tudi finančni plati, vso investicijsko dejavnost podjetja, ne glede na to, iz katerih virov se ta financira in kdo je nosilec ali izvajalec del. V ta okvir spada tudi priprava potrebne dokumentacije za sklepanje pogodb, za izdajo potrebnih soglasij in dovoljenj ter za prevzem dokončanih objektov.

Kemijsko-tehnološki laboratorij opravlja vse rutinske in posebne analize na rezervah premoga, prihrbine, vode in jamskega zraka. Zelo pomemben je delež laboratorija pri reševanju problematike separiranja, čiščenja odpadnih vod, pri projektiranju toplarn in nekaterih drugih naprav, n. pr. kompresorskih postaj. Omenim naj še močno angažiranje laboratorija pri reševanju težav pri kurjenju nižjekaloričnega premoga v termoelektrarni II. Omenim naj še visoko ocenjene analize in ekspertize, ki jih je, odnosno jih še opravlja laboratorij za tuje naročnike.

Če sem le s skopimi besedami našel nekaj nalog oddelkov sektorja tehnične priprave, sem to napravil zato, ker so te naloge v tem trenutku najbolj aktualne in prisotne.

2) *Vprašanje: gotovo imate določen program oziroma določene cilje s tem, ko ste bili imenovani na položaj. Naše fbralce bi morda zanimalo v kašno smer naj bi po vašem mnenju krenilo naše podjetje v svojem razvoju tako v osnovni dejavnosti, kakor tudi v stranskih dejavnostih podjetja. Zanimajo nas tudi bodoča večja investicijska dela, projekti, učinkovitost geoloških raziskav, de-*

Rudi Šikovec, dipl. inž. rud., novoimenovani direktor sektorja za tehnično pripravo ZPT

javnosti kemijsko-tehnološkega laboratorija, itd.?

Odgovor: Govoriti o nekem določenem programu oziroma o dokončno izoblikovanih ciljih oddelka, ki jih zajema sektor tehnične priprave, je zelo težko, v vsakem primeru pa še preuranjeno. Mnenja sem namreč, da delo sektorja še ni dobilo tisto fizionomijo in učinkovitost, ki bi jo želeli in ki je potrebna. Vzrokov za to je več, med drugim še vedno nezadosten kadrovski sestav v nekaterih oddelkih. Brez dvoma pa je prostorska združitev oddelkov v prenovljeni stavbi, pomemben ukrep za boljše sodelovanje med oddelki in s tem za uspešnejše delo.

Odgovor na drugi del vprašanja je lahko le zelo splošen in osebni. Bodoči razvoj podjetja v veliki meri narekujejo med drugim tudi dejavniki izven podjetja. S tem mislim predvsem na splošno gospodarsko politiko in njen odnos do premogovništva. To pa ne pomeni sprijazniti se s politiko čakanja. Obratno, podjetje bo moralo tudi v bodoče aktivno sodelovati pri oblikovanju gospodarske politike vsaj tistega dela, ki se nanaša na energetiko. Navznoter pa se bomo morali še nadalje pripravljati na vse

možne, tudi kritične situacije. Bolj slikovito povedano, stati na realnih tleh, z mislimi pa biti nekaj korakov naprej ter opazovati vse, kar se dogaja okrog njega. Za te naloge pa je nujna tudi sodobna organiziranost, ki jo ne smemo pojmovati le kot razvrstitev po taki ali drugačni hierarhični lestvici, pač pa kot sistem in sposobnost za hitro in učinkovito ukrepanje. Mislim, da bomo morali poleg tehnoloških izboljšav, ki so z različnimi pripravami predvidene, v bodoče posvetiti večjo pozornost tudi lastni organiziranosti. Večkrat si je težko zamisliti učinkovit tehnološki napredek brez ustrezne organizacije ali pa ob stari organizaciji.

3) *Vprašanje: Imate kakšen poseben predlog v zvezi z dejavnostjo našega podjetja, katerega realizacija naj bi bistveno pripomogla k boljši organizaciji dela, boljšim*

učinkom, zmanjšanju proizvodnih oziroma poslovnih stroškov in podobno?

Odgovor: Tudi na to vprašanje lahko odgovorim le indirektno. Vsak odgovor bi se namerč nujno nanašal tudi na tista področja dejavnosti, ki ne spadajo v moj delokrog in ki mi niso dovolj poznana. Znan je, da je uspeh dela posameznika odvisen od njegove sposobnosti (strokovne, organizacijske in druge) ter od delovnih navad, pa tudi delovnega okolja. Kar velja za posameznika, velja tudi za podjetje kot celoto. Dokazov za to trditev ni težko najti. S tem pa je nakazana tudi še ena izmed možnosti, ki bi pripeljala podjetje k boljšim poslovnim rezultatom. Gre namreč za prilagajanje organizacije dela k ekonomsko optimalnim oblikam. To pomeni, da bo potrebno opuščati tradicionalne in zakoreninjene delovne

navade ali organizacijske oblike v korist ekonomsko ugodnejšim. Razumljivo je, da bo tak prehod večsah tudi boleč in nepopularen, vsaj v prvem trenutku, vendar bo prej ali slej nujen, če si želimo uspešnejše poslovanje podjetja. Za primer naj navedem polno izkoriščanje proizvodnih kapacitet oziroma odpravo motenj v proizvodnem procesu. Dalje smatram za potrebno smotnejše in realno načrtovanje. Določen investicijski objekt naj bo na primer dokončan takrat, ko je potrebno, da gre v obratovanje. Kot vidite je možnosti za doseg boljših poslovnih uspehov še precej.

K njegovemu imenovanju na tako odgovorno delovno mesto mu čestitamo in želimo, da bi vse svoje znanje in moči, skupno z vsemi svojimi sodelavci, posvetil v korist vse naše delovne skupnosti.

T. L.

V NEKAJ VRSTAH

Dne 16. septembra t. l. je podjetje Klima iz Celja dokončalo napeljava toplovoda do upravne zgradbe Zasavskih premogovnikov v Trbovljah. Ta dan je bila izvedena tudi priključitev centralnega ogrevanja upravne zgradbe Trg revolucije 12 in zgradbe sektorja tehnične priprave ZPT Trg revolucije 14, na obstoječo rudniško toplarno na Opekarni.

— — —

Dne 17. septembra t. l. je obiskala podjetje delegacija zveze francoskih sindikatov — Unije za rudarstvo. Delegacijo je vodil generalni sekretar te Unije Atilio Francini. Prvi dan je obiskala Velenje, naslednji dan pa Zasavske premogovnike. V njegovem spremstvu sta bila z naše strani še sekretar centralnega odbora sindikata delavcev industrije in rudarstva Jugoslavije Sveta Paunović in podpredsednik republiškega odbora sindikata delavcev industrije in rudarstva Slovenije Srečko Mlinarič. Na upravi ZPT so sodelovali na razgovoru s strani podjetja glavni direktor Albert Ivančič, dipl. inž. rud., predsednik osrednjega delavskega sveta Anton Prosenec, predsednik rudniškega odbora sindikata rudarjev — ROS Rado Kantušar, sekretar konference ZK ZPT Ludvik Zalokar. Gost je bil seznanjen s položajem in perspektivami našega podjetja, z njegovo organizacijo, delom samoupravnih organov, delom sindikalne organizacije ter delom zveze komunistov. Gostje so si nato ogledali še težkotehniško separacijo premoga v Trbovljah.

— — —

Dne 20. septembra t. l. je republiška verifikacijska komisija obravnavala samoupravni sporazum o os-

novah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov slovenskih rudnikov. Stališča slovenskih rudnikov na tej seji verifikacijske komisije je zastopal predsednik komisije Jože Zorčič, inž., namestnik glavnega direktorja ZPT. Komisija je ob tej priliki odločila, da je treba sporazum dopolniti z nekaterimi manj bistvenimi določili, kar je komisija slovenskih rudnikov na naslednji seji tudi storila.

Dne 20. septembra t. l. je glavni direktor ZPT sodeloval na izvršnem svetu SRS v Ljubljani na konferenci, na kateri so razpravljali o vprašanju likvidnosti oziroma nelikvidnosti slovenskih premogovnikov glede na situacijo v termoelektrarnah, ki niso sposobne pravočasno poravnati svojih obveznosti napram premogovnikom za dobavljeni premog. Doseženo je bilo soglasje, da bo v kritičnih obdobjih možno najemati kredit pri republiškem rezervnem skladu.

Dne 22. septembra t. l. so odpotovali na petdnevni obisk v Weiblingen-ZR Nemčija, predstavniki družbeno-političnih organizacij iz Hrastnika, Trbovelj in Zagorja. V tej delegaciji je z naše strani sodeloval Jože Zorčič, inž. S predstavniki tamošnje krajevne organizacije socialdemokratske stranke so razpravljali o najrazličnejših problemih s področja samoupravljanja in dela družbeno-političnih organizacij, tako na področju delovnih organizacij, kakor tudi na področju občinskih skupščin.

Dne 27. septembra t. l. je obiskalo v popoldanskih urah Trbovlje 250 španskih borcev, udeležencev kongresa španskih borcev v Ljubljani. Z njimi sta prišla tudi Dolores Ibarurri — la Pasionata, pred-

sednica španske komunistične partije v emigraciji ter Veljko Vlahović. Pred delavskim domom so obiskovalce pričakali predstavniki družbeno-političnih organizacij, delavska godba, pevci Zarje in Slavčka ter šolska mladina. Krajši govor sta imela Dolores Ibarurri, ki je poudarila, da izvira iz rudarske družine iz Avstrije, da sta bila tako njen oče, kot tudi mož, rudarja in Veljko Vlahović. Nato je sledil krajši kulturni program v gledališki dvorani delavskega doma, po programu pa je bil prost razgovor v avli tega doma.

Dne 30. septembra t. l. so se v popoldanskih urah sestali v sejni sobi UZP predstavniki termoelektrarne Trbovlje in Zasavskih premogovnikov tako vodstva, kakor tudi samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij. Razpravljali so o medsebojnih odnosih in stališčih do reševanja problematike, ki pri tem nastaja ter o perspektivnem razvoju obeh podjetij.

Dne 1. oktobra t. l. so na rudniku Trbovlje odprli novo čakalnico za rudarje, ki je funkcionalno povezana s kopalnico in svetilničarno. Ob tej priliki so tudi uvedli samostrežbo pri izdajanju kontrolnih znamk in jamskih svetilk.

Dne 1. oktobra t. l. je republiška verifikacijska komisija dokončno potrdila samoupravni sporazum o osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov slovenskih rudnikov. O tem so bile seznanjene podpisnice sporazuma, t. j. enajst slovenskih rudnikov in rudarskih šolski center Velenje. Posamezni rudniki bodo na temelju tega sporazuma sprejemali na sejah osrednjih delavskih svetov sklepe o dopolnitvah svojih notranjih predpisov.

Dne 1. oktobra t. l. sta dva sodelavca rudarsko-geološkega naftnega instituta iz Zagreba predavala tehničkim delavcem Zasavskih premogovnikov v sejni sobi UZP o avtomatizaciji protipožarne obrambe rudnikov s podzemeljskimi deli in o avtomatizaciji kontinuiranega

transporta pri teh rudnikih. Predavanja se je udeležilo okrog 50 članov naše delovne skupnosti.

Dne 15. oktobra t. l. so na plenum občinskega sveta sindikata Trbovlje obravnavali program stabilizacijskih ukrepov v delovnih organizacijah, začasna pravila o delu

občinskega sindikalnega sveta ter kadrovske spremembe. Na lastno željo sta bila razrešena svoje funkcije predsednik Cveto Plevnik in tajnik Štefan cementarne, za tajnika pa Vinko Kovačič iz strojne tovarne Trbovlje.

Nepričakovano srečanje

Dvoverižec na čelu se je ustavil. Instruktor je poklical: »Fantje, k malici!«! Odšli smo s proge. Bilo mi je vroče, oblival me je pot. Stopil sem do suknjiča, ki je visel na žeblju, zabitem v stojko. Vzel sem steklenico s čajem in pil. Poiskal sem prostor in sedel. Bil sem bolj sam zase. Malicati nisem mogel. Zato sem raje odrezal »čik« in žvečil.

Nekaj je šelestelo poleg mene. Kaj neki? Opazil sem miško. Bila

je rjava, z belimi lisami. Do sedaj še nisem videl takšne. Poznal sem samo črne ali pa sive. Gledala je vame mirno z majčkeno postavo, s prevelikimi očmi in prav nič se me ni bala. Ravno tako se mi je zdelo, kot da me prosi za salamo. Prav takrat je prišel k meni sošolec in miško prepodil. Nato je smeje dejal: »O ti pa paseš domače živali!« Kaj sem hotel, smejal sem se mu. Nato sem ponovno odrezal »čik«.

Ko je zopet zaropotal transporter, sem odšel na odkop. Koleček salame je ostal na tleh. Ob koncu šihta sem pogledal, kje je. Ni ga bilo. Sigurno se je namesto mene miška mastila s salamo.

Vem, malokdo bo verjel in razumel, da je globoko pod zemljo tudi srečanje z miško lahko prijetno.

Vlado Matjašič
(iz Mladega rudarja — RŠC)

Miha Marinko: Moji spomini

Pred kratkim je izšla pri založbi Mladinska knjiga v Ljubljani knjiga, ki jo je napisal častni član naše delovne skupnosti tovariš Miha Marinko, pod naslovom »Moji spomini«. Knjigo prodajajo v vseh knjigarnah in stane 69,00 din.

Tovariš Miha Marinko je knjigo napisal dejansko po spominu, ker si nikoli ni delal večjih zapiskov. Kakor je znano, se je rodil v naših krajih, t. j. v Rovtah nad Gaberskem v Trbovljah, dne 8. septembra 1900. Že v mladih letih se je srečal

s trdim življenjem, saj se je že s 13. leti zaposlil v steklarni v Hrastniku in kasneje v rudniku. Vse do nedavnega je opravljal vrsto visokih družbeno-političnih in državnih dolžnosti.

Njegova knjiga zajema življenje od rojstva pa do prvih let po osvoboditvi. Nanaša se na opis svoje matere, na vrenje v revirjih, Orjuno in PAČ, prvo aretacijo in brezposelnost, delo med francoskimi delavci, njegovo podtalno delovanje v naših krajih po vrnitvi iz Francije,

na ustanovni kongres KPS na Čebinah, srečanje s Titom, štrajk v revirjih, nadalje na nemške in italijanske zapore, udeležbo v NOB ter na delo v prvih povojnih letih. V njegovih spominih se Marinko pogosto srečuje z našimi rudarskimi kraji, predvsem pa še rudarji samimi. Iz celotnega teksta veje upanje, da bo bitka za svobodo socialistično domovino prej ali slej dobljena. Zdi se nam, da nam bo lik tovariša Mihe Marinka, potem ko bomo spoznali, kot smo ga morda poznali doslej.

Rudarstvo doma in po svetu

Seja sveta premogovnikov zvezne gospodarske zbornice

Svet je na seji najprej sprejel informacije o gibanju proizvodnje, potrebnje in zalog premoga v rudnikih SFRJ, v razdobju januar-avgust 1971. Po tej je proizvodnja premoga napram istemu razdobju v lanskem letu večja po tonaži za 15% po kalorijah pa za 13%. Skoraj celokupno povečanje proizvodnje odpade na lignit. Kljub temu pa je oskrbljenost trga s premogom relativno nezadovoljiva, kar narekuje rudnikom, da v predstojećem obdobju v čim večji možni meri izkoristijo svoje proizvodne kapacitete.

Svet je sprejel analizo ekonomskega položaja premogovnikov v obdobju 1965-1970 kot gradivo, ki ga je sklenil skupaj s predlogi premogovnikov za omiljenje nelikvidnosti in za vzpostavitev paritetnih cen za premog, dostaviti kot posebno gradivo zveznemu izvršnemu svetu. Po predlogih premogovnikov naj se tem omogoči zaradi velike nelikvidnosti v kateri se nahajajo, izplačilo

osebnih dohodkov brez istočasnega plačila prispevka nanje. Nadalje naj se predpiše in izvede popoln kliring in sprejmejo predpisi, ki bodo ustvarili več discipline in finančni in investicijski politiki, odnosno odpravili dosedanje vzroke nelikvidnosti v gospodarstvu. S tem v zvezi je svet izmed svojih članov imenoval tudi delegacijo, ki naj obiše predsednika ZIS in ga seznanj s problemi premogovnikov.

Pred koncem seje je svet brez razprave sprejel še informacijo predstavnikov zbornice o samoorganiziranju gospodarstva na področju ekonomskih odnosov s tujino.

Ponovitev zahteve za zvišanje cen premoga

Svet premogovnikov pri zvezni gospodarski zbornici je zahteval povišanje cen za premog. To bi bil edini možni izhod iz obstoječe situacije, za katero so značilni nizki osebni dohodki, minimalna sredstva za nove naložbe, predvsem pa ne-

likvidnost. Ugotovljeno je, da so cene premoga v Jugoslaviji za 100 odstotkov nižje, od tistih, ki so na primer v veljavi v Zvezni republiki Nemčiji. Podobna dispariteta v primerjavah cen premoga je tudi v drugih državah. Zahteva za zvišanje cen premoga, ki je bila prodložena zveznemu zavodu za cene, doslej še ni bila osvojena, čeprav je dve tretjini porabnikov premoga, glede na proizvedeno količino, dalo soglasje k povišanju cen.

Svetovni trg premoga

Povpraševanje na svetovnem trgu premoga upada, kljub naporom starih proizvajalcev, da se manj učinkoviti premogovniki ukinejo. Na zmanjšanje povpraševanja po premogu je precej vplivalo zmanjšanje proizvodnje železa v svetu. Precejšen delež pri tem ima tudi nafta, ki stalno povečuje svoj delež pri oskrbovanju trga z energijo. Edina izjema na tem področju je Velika Britanija, kjer nacionalizirana premogovna industrija vlaga precej-

šnje napore na tem področju. Povečane cene nafte so povečale konkurenčnost premoga na domačem trgu. Zaskrbljenost proizvajalcev premoga povečuje tudi stalno pomanjkanje delovne sile. Na trgu imajo velik vpliv na novo odkrite rezerve premoga v Avstriji, ki bodo sčasoma

zelo vplivale na intenzivno znižanje cen. Francoska proizvodnja premoga bo zmanjšana na 25 milijonov ton v letu 1975, od 40 milijonov ton v letu 1970 oziroma 57 milijonov ton v letu 1960. Število rudarjev bo zmanjšano za 50%, na okoli 70.000. Na zmanjšanje proiz-

vodnje vpliva rapiden rast proizvodnih stroškov, vse večja izguba, spričo dejstva, da pri njih premog izgublja kot gorivo svoj bistveni značaj.

(Podatki povzeti iz raznih tujih in domačih revij, časopisov in obvestil)

Alojz Kranjc

V Zasavju, zlasti v Trbovljah, postaja v zadnjem obdobju košarka vse bolj priljubljena, kar dokazuje tudi število gledalcev, ki spremljajo igre trboveljskega Rudarja. Med igralci prve peterke Rudarja je tudi izredno zanesljiv, hiter in prodoren 26 letni Zagorjan Alojz Kranjc, po poklicu grafik, zaposlen v trboveljski TIKI.

»Kdaj si se začel ukvarjati s košarko in kje?«

»Že leta 1955 sem se kot 9-letni šolarček pričel ukvarjati s telovadbo v osnovni šoli Ivan Cankar v Zagorju. Nekako v tem času se je začelo resneje delati tudi na košarkarskem polju v Zagorju, ko je bil ustanovljen košarkaški klub Proletarec. Skupaj z nekaterimi prijatelji sem predsedal od telovadbe h košarki. Tako lahko rečem, da imam že kar 15-letni staž pri košarki.«

»Kdo te je seznanil s košarkaško abecedo?«

»Moj prvi trener pri košarki in pri Proletarcu je bil Anton Strojjan, ki mi je dal tudi osnovno znanje ter skrbel za mladi naraščaj. Začel sem igrati pri pionirski ekipi, kaj kmalu pa sem predsedal v takratno mladinsko ekipo Proletarca. Že s 15 leti pa sem postal stalni član takratne zagorske prve ekipe. Leta 1962 sem bil najboljši strelec v tedanji slovenski košarkaški ligi, naslednje leto pa sva si delila prvo mesto s takratnim igralcem Lesonita — Grlom.«

»V katerih klubih si igral doslej?«

»Ko smo izpadli iz slovenske košarkarske lige sem odšel k Rudarju, zatem k Domžalam in od tu v vojsko. Ko sem se vrnil iz JLA sem se ponovno vrnil k Rudarju. Lani pa smo se uvrstili v II. zvezno košarkarsko ligo — zahodna skupina.«

»Katere lastnosti mora imeti dober košarkar?«

»Če povem na kratko, bi dejal, da mora preko telovadbe, da dobi

Košarkar Alojz Kranjc v akciji

športno osnovo, trenirati mora vsak dan, imeti mora vsaj nekaj nadarjenosti za ta šport, ki zahteva neprimerno več kot nogomet, obvladati mora žogo ter pričeti zelo zgodaj.«

»Je mar višina bistvena za košarkarja?«

»Vsekakor. Namreč nemogoče si je zamisliti sodobne košarke s samimi nizkimi igralci. Vsi klubi stremijo za tem, da bi imeli čim višje igralce, ki so v primerjavi z viso-

kimi igralci pred leti, zelo gibčni, skoraj tako kot manjši košarkarji.«

»Kako ocenjuješ svojo ekipo, torej Rudarja?«

»Glede na to, da smo novinci v II. zvezni ligi smo zaigrali dobro, škoda je le izgubljenih tekem na domačem igrišču. Omeniti pa moram, da so posamezni igralci premalo resni in zavzeti. Nujno je vsakodnevno treniranje, kar bi dalo osnovo za večje uspehe. Problem pa je tudi v tem, da nimamo nobenega izrazito visokega igralca in da smo v II. ligi najnižja ekipa.«

»Kako je s pomladkom?«

»Mladega kadra je dovolj in upam, da nas bo mladi rod lahko uspešno zamenjal. Delo z mladimi je odlično zastavljeno in tudi teče brez kakršnihkoli zastojev, oziroma spodrsljajev. Razveseljivo je tudi to, da so ustanovljene po osnovnih šolah takoimenovane košarkarske šole — torej izbor dobrega košarkarskega kadra je zagotovljen.

»In nazadnje, kako ocenjuješ II. zvezno ligo in ocena za drugo leto?«

»Tekmovanje je izredno naporno, saj je potrebno k napornim treningom in tekam prištevati še službo. Toda z dobro voljo se vse opravi. Največji problem pa so sodniki, ki so zelo neobjektivni, zlasti zato, ker nas jemljejo kot novince in ne morejo dojeti, to se je pokazalo zlasti v Sarajevu, da lahko premagamo tudi favorizirano ekipo. Zdi se mi, da bo drugo leto težje in da mora-

mo dobiti visoke igralce. Drugi problem je dvorana, ker se jeseni že začne novo prvenstvo, ki se bo igralo le v dvoranah. Mi nimamo dvorane in vse kaže, da bomo vsa srečanja igrali v hali Tivoli kot predtekme Olimpije. To pa pomeni, da bodo domači gledalci iz Zasavja krepko oškodovani, pa tudi mi, saj ne bomo imeli podpore svojih gledalcev. Radi bi dobili dvorano, ki ne bo služila le nam, ampak vsem trboveljskim športnikom«.

Bogat program dela ŠŠD Bratstvo

Ko je pred leti vznikla v mladinskem aktivu bodočih mladih rudarjev, ki se šolajo na rudarskem šolskem centru ZPT v Zagorju, da bi ustanovili šolsko športno društvo Bratstvo, ni nihče pričakoval, da bo društvo tako uspešno delovalo. Zanimivo pa je, da so v društvu vključeni večinoma bodoči mladi rudarji, ki živijo v domu RŠC v Kisovcu. Podčrtati pa moram, da je dobilo to društvo vso materialno in moralno podporo od vodstva RŠC ZPT v Zagorju.

Prva velika in pomembna akcija novega društva je bila gradnja športnih igrišč pri domu vajencev RŠC v Kisovcu. Z materialno pomočjo delovne skupnosti ZPT, v okviru katere deluje RŠC ter več tisoč prostovoljnih delovnih ur, so gojenci doma zgradili igrišča za nogomet, rokomet, košarko in odbojko. To pa je bila tudi osnova za razmah športne dejavnosti društva v minulem in predvsem v tem šolskem letu. Letos pa se je dejavnost društva še razmahnila in zajela mimo obstoječih še nove panoge.

ŠŠD Bratstvo, ki simbolizira sožitje bodočih mladih rudarjev iz različnih krajev, ima več sekcij, v katerih so vključeni skoraj vsi gojenci doma RŠC. Vključeni so v nogometno, rokometno, odbojgarsko, košarkarsko, namiznoteniško in strelsko sekcijo. Da bi delo v posameznih sekcijah teklo po načrtani poti, je vodstvo RŠC zagotovilo v tem šolskem letu trenerje, ki enkrat ali dvakrat tedensko delajo s člani posameznih sekcij.

Lastna igrišča, trenerji in vsa potrebna športna oprema pa so bili tudi pogoj za sestavo okvirnega letnega načrta za delo ŠŠD Bratstvo, ki ga vodijo sami člani — bodoči mladi rudarji, pod mentorskim vodstvom člana RŠC. Tako je že 16. oktobra 1971 potekal dvoboj z dijaki trboveljske gimnazije. Pomerili so se v nogometu, streljanju z zračno puško, namiznem tenisu in šahu. Dne 15. aprila prihodnje leto pa se bodo bodoči mladi rudarji pomerili v šahu, streljanju z zračno puško, rokometu, odbojki in košarki z dijaki osnovne šole iz Podčetrčka. Dva-

najst dni pozneje pa bo medsebojno tekmovalje učencev RŠC v nogometu, rokometu, streljanju z zračno puško in odbojki v počastitev 27. aprila. Vsekakor pa bo osrednja športna letna prireditev ŠŠD Bratstvo 25. maja, ko bo že tradicionalen športni dvoboj z vrstniki iz RŠC Velenje. To tekmovalje prirejajo vsako leto v počastitev dneva mladosti.

V počastitev dneva borca in dneva rudarjev pa bo 3. julija dvoboj RŠC : Zasavski premogovniki, v rokometu, odbojki, nogometu, streljanju z zračno puško in šahu. V okviru športne dejavnosti društva pa niso zajeta tekmovalja med posameznimi razredi RŠC.

In nazadnje velja podčrtati, da bodoči mladi rudarji naše delovne skupnosti sami vzdržujejo in negujejo svoja športna igrišča. Za delo posameznih sekcij v okviru ŠŠD Bratstvo so zadolženi oziroma izvoljeni posamezni gojenci doma vajencev RŠC.

Janko Savšek.

50 let nogometa v Trbovljah

Prihodnje leto bodo trboveljski nogometaši in ljubitelji športa proslavili nevsakdanji jubilej — 50. letnico nogometa. O samem načrtu za proslavo tega pomembnega jubileja še ne moremo poročati, ob robu tega jubileja pa se bomo dotaknili upov in problemov nogometnega kluba Rudar, ki tekmuje v slovenski nogometni ligi.

Pred pričetkom letošnje tekmovalne sezone je prevzel posle trenerja prve ekipe Rudarja, član naše delovne skupnosti, znani nekdanji igralec Leopold Opresnik. Bogate in dolgoletne izkušnje, ko je bil strah in trepet vseh slovenskih branilcev in vratarjev, je začel uspešno prenašati na mladi rod igralcev Rudarja. Prvi sadovi so že vidni, saj igrajo Trboveljčani iz kola v kolo boljše in z večjim zaupanjem v lastno znanje in sposobnosti.

Toda omeniti moramo tudi, da so bile prve ure trenerskega dela za Leopolda Opresnika težke. Zaradi nesporazuma pri koriščenju letnih dopustov so igralci prvega moštva pričeli s treningi kasneje kot so predvidevali. Že v prvih prijateljskih tekmah, ki so sodile v okvir priprav za letošnje nogometno sezono, so bili poškodovani kar trije igralci. Najtežje je bil poškodovan prvi vratar Dragar, saj so mu je na prijateljski tekmi v Velenju s tamkajšnjim Rudarjem zlomili nogo tako, da v jenskem delu prvenstva ne bo mogel nastopati za barve Rudarja. In tako je Rudarju ostal le en vratar in če se med prvenstvom poškoduje še Repar, bo ostal Rudar brez vratarja in vskočiti bi moral nekdo izmed igralcev. Iz vrst Rudarja se je k Mercatorju preselil znani vratar Ahlin, k Rudarju pa je prišel

Leopold Opresnik, član naše delovne skupnosti, sicer pa sedaj trener I. moštva NK Rudar Trbovlje

mladi napadalec Tržan iz Hrastnika.

Navzlic vsem težavam pa so igralci disciplinirani in redno obiskujejo treninge tako, da je pričakovati, da se bodo v tej prvenstveni sezoni uresničile dolgoletne želje tako igralcev kot ljubiteljev nogometa v Trbovljah, da bi Rudar končno

osvojil prvo mesto v slovenski nogometni ligi. Ob teh željah meni Leopold Opresnik, da bi se morali igralci močno prizadevati ves čas prvenstva in da bi bilo to najlepše darilo občanom ob proslavi 50-letnice nogometa v Trbovljah. Z resnim delom je mogoče doseči tudi to tolikokrat zaželeno in čislano me-

sto, ki bi moralo končno enkrat zajadrati tudi v Trbovlje. Uresničitev teh želja pa je odvisna od Reparja, Butkovca, Petrušiča, R. Kravogla, Izlakarja, Čopa, Krasnika, Baša, Zorka, Ocvirka, Tržana, Forterja, Drnovška, Grešaka, Raka, Goriška, Novaka, Škofa in Šeška, ki igrajo za barve Rudarja.

Šola z napako

Občani in delovne organizacije Trbovelj, so z velikim razumevanjem pred leti podprli akcijo skupščine občine Trbovlje, za urejanje problemov osnovnega šolstva v občini in se na referendumu izrekli za uvedbo samoprispevka. Ustanovljeni sklad za gradnjo in adaptacijo šolskih objektov je na osnovi zbranih sredstev občanov in delovnih organizacij ter najetega kredita pri Ljubljanski banki, začel z gradnjo nove sodobne osnovne šole na Leninovem trgu. Zaprošil pa je tudi izobraževalno skupnost SR Slovenije (IS SRS) za dodelitev kredita v višini 4 milijone din, kar bi takrat zadostovalo za dograditev celotne šole.

Toda IS SRS je odgovorila, da ne more odobriti sredstev, da pa bodo Trbovlje dobile potrebna sredstva v letu 1971 in 1972. V tem času so se stroški gradnje povečali kar na 7,6 milijonov din. Medtem, ko je gradnja prve faze nove šole stekla, je postajalo vse bolj pereče vprašanje manjkajočih sredstev tako, da se je upravni odbor sklada odločil, da bo na osnovi zagotovila sklada

IS SRS telovadnico, kotlovnico, jedilnico in stanovanje za hišnika, zgrajeno v II. fazi. Torej, gradnjo šole je bilo potrebno razdeliti na dve fazi, kar je omrtvičilo funkcionalnost nove šole, saj šola brez telovadnice ne bo ustrezala namenu. Ko je sklad za gradnjo in adaptacijo letos ponovno zaprosil in urgiral za dodelitev potrebnega kredita, je bil odgovor IS SRS zopet negativen. Da bi zagotovili potrebna sredstva za gradnjo šole, so zaprosili IS SRS za 5-letni kredit z 8%-no obrestno mero in odgovor je bil ponovno negativen.

Kaj so pomenili ti negativni odgovori za vse, občino, šolnike in starše otrok in trboveljsko športno javnost, najbolje ilustrirajo naslednji podatki: vseh sedem trboveljskih šol, od tega tri osnovne šole, z okoli 3000 učenci in dijaki, ne premorejo niti ene sodobne telovadnice, zasavski športniki nimajo pogojev za delovanje v zimskem in jesenskem ter zgodnjem spomladanskem času, šolska športna društva morajo improvizirati programe delovanja itd.

In v dilemo »šole z napako« je treščilo kot z jasnega neba spoznanje oziroma resnica, da leži pri izobraževalni skupnosti Slovenije kar 15 milijonov din neizkorščenih sredstev za gradnjo šol! Ogorčenje trboveljske javnosti, telesnovzgojnih delavcev in občanov je razumljivo in upravičeno. Kajti z lastnimi žulji, lastnim denarjem gradijo šolski objekt, skupnost pa jim ni, čeprav bi lahko, kar so pokazali sedanji podatki, pomagala ter ustvarila pogoje, da bi v naslednjem šolskem letu tudi trboveljski otroci končno dobili novo šolo s tako težko pričakovano sodobno telovadnico.

Pri vsem tem se poraja vprašanje: je mar mogoče, da leži kar 15 milijonov din neizkoriščenih, mrtvih denarnih sredstev, da zaradi tega nihče ne odgovarja, da nihče ni odgovoren zato, da se ta sredstva niso oplemetila?

Zaradi nerazumevanja tistih, ki so in ki še odločajo o tem, komu bodo dodelili sredstva za gradnjo šol, imamo v Trbovljah šolo z napako — brez telovadnice, naši otroci za telovadijo v neprimernih, zastarelih telovadnicah, telovadijo, tako kot na osnovni šoli Alojza Hohkrauta, v telovadnici, ki je prirejena iz razreda!

Janko Savšek

Sodelavcu v slovo

Dne 16. oktobra 1971 je po daljši bolezni umrl član naše delovne skupnosti tovariš Vinko Zidar, dipl. inž. rud., vodja projektivnega oddelka na obratu za specialna rudarska dela ZPT. Pokopali smo ga v ponedeljek, 18. oktobra v popoldanskih urah, na pokopališče v Trbovljah. Od njega so se poslovili številni člani naše delovne skupnosti, uniformirani rudarji iz vseh treh rudnikov, lovci in številni njegovi znanci iz šolskih in stanovskih vrst, ki so prišli domala iz vseh slovenskih rudnikov. Na pogrebni svečanosti sta sodelovala tudi delavska godba iz Trbovelj ter moški pevski zbor Zarja. Pred mrliško vežico se je od njega poslovil Mirko Mlakar, dipl. inž. rud., direktor separacij ZPT, v imenu zveze rudarskih, geoloških in metalurških inženirjev in tehnikov podružnice Trbovlje, na grobu pa Srečko Klenovšek, dipl. inž. rud., direktor obrata za speci-

alna rudarska dela ter Emil Kohne, dipl. inž. rud., glavni varnostni inženir, v imenu vodstva podjetja. O njega se je poslovil tudi Lojze Korimšek kot predstavnik lovske družine Trbovlje.

Pokojni inženir Zidar se je rodil v Trbovljah, v rudarski družini. Po leg osnovne šole je v predvojnem času obiskoval še meščansko šolo, nato pa se je kot sin dobrega preizkušenega rudarja tudi sam odločil za poklic rudarja. Prišel je kot rudarski vajenec v takratni poklicni rudarski šoli pri rudniku Trbovlje. Po zadnji vojni se je vpisal še v rudarski oddelek tehnične srednje šole, nato pa doštudiral na oddelku za montanistiko Univerze v Ljubljani, za diplomiranega rudarskega inženirja. Na ta način je spoznal vse lepe in senčne poti rudarskega poklica. Imel je več odgovornih funkcij direktno na proizvodnji, v projekti, študijsko-razvojnem delu in

Vinko Zidar, dipl. inž. rud.

vodenju gradbišč obrata za specialna rudarska dela po vsej Jugoslaviji. Aktivno je sodeloval v raznih organizacijah, dokler ga težko delo

in šibko zdravje ni zmoglo. Dolga leta je sodeloval tudi v podružnici ZRGMIT, kjer je bil član upravnega odbora. Kot vodja gradbišča pri izgradnji najtežavnejših rudarskih del v Makedoniji in na Kosovem, je bil vedno preudaren, vesten in uporen ter se ni ustavil niti pred najtežavnejšimi rudarskimi problemi. Reševal jih je na svojevrsten način, ki bo še dolgo služil za vzgled vsaki nadaljnji generaciji obrata za specialna rudarska dela. Nazadnje, ko je deloval v razvojnem oziroma projektivnem oddelku OSRD, so bile njegove tehtne zamisli v projektih za izvajanje del in duhovite rešitve najzapletenejših problemov v gradbenem rudarstvu, vtakane v vsak objekt, ki ga je OSRD gradil širom

Slovenije, Jugoslavije in v tujini.

Vsi, ki so se od njega poslovili pri odprtem grobu, so poudarili, da ga bodo tako podjetje, kakor tudi organizacije, posebej pa še njegovi stanovski in šolski tovariši, znanci in prijatelji ter člani delovne skupnosti, hudo pogrešali. Znan je namreč ne le kot rudarski strokovnjak v operativi in projektivi, pač pa je bil zelo cenjen po svoji živahni in vedri naravi, družabnosti in inteligenci. Vedno je bil pripravljen pomagati komurkoli, zato je njegov mnogo prezgodnji odhod iz naših vrst, toliko bolj boleč in hud.

Uredništvo našega glasila se pridružuje vsem, ki so mu še za čas življenja pa tudi ob njegovi smrti dali zaslužena priznanja. Naše glo-

boko sožalje vsem njegovim najbližjim — ženi, sinu, hčerki, materi in drugemu sorodstvu!

RUDARJEVI PRIPOMOČKI

Kramp in lopata sta še vedno glavna rekvizita za knapa; brez teh dveh ne gre. Pravijo, da ti krampa in lopate nihče ne vzame. Saj veste tistega. Nekdo je delal na cesti in imel v roki vedno le kramp in lopato. Zato je šel v jamo. Tudi tam je dobil kramp in lopato, da bi lahko delal. Pa je bilo možaku dovolj in je šel v Nemčijo. Spet je dobil v roke kramp in lopato. Možakar se je razjezil: »Kdaj pa so vaju dva prišvercali iz Trbovelj.«

O HUNTU IN CICKI

Ta večni spremljevalec knapa je dobil, kakor pravijo, ime po psu (nemško Hund), ki vedno spremlja človeka, kakor spremlja v rovu voziček na tiru knapa in s katerimi odvažajo na svetlo premog ali kakor pravimo, črno zlato. S huntom pride to črno zlato do separacije in dalje do potrošnika, da z njim kuha, se ogreje; se pelje, itd.

Zasavje še vedno živi in se greje od premoga in še se ne bo tako kmalu poslovil od hunta, čeprav ga vse bolj spodrivajo transporterji in tekoči trakovi.

»Cicka« služi v jami in zunaj za transport lesa. Do delovišča vozijo na njej riglne, štempeljne, vrhače in krajnike pa tračnice. Služi pa še danes, največkrat otrokom za igro. Pri tem pa je bilo že mnogo nesreč.

In še eno prevozno sredstvo imamo v jami, to so »bagri« (pločevinasti vagončki) za prevoz moštva po glavnih progah na oddalnejša delovišča. V njem se lahko pelje dvajset mož.

Glasilo »SREČNO« izdaja podjetje Zasavski premogovniki — Trbovlje, Trg revolucije 12.

Izhaja vsaka dva meseca

Glasilo ureja uredniški odbor: Babič Rado, Kohne Emil, dipl. inž. rud., Kovač Vilko, Kralj Martin, Lenarčič Tine, Malovrh Metod, dipl. inž. rud., Prosenec Anton, Savšek Janko.

Tehnični urednik: Lenarčič Tine

Odgovorni urednik: Kohne Emil, dipl. inž. rud.

Fiska: Papirkonfekcija, obrat Valvasorjeva tiskarna, Krško
Naklada 3000 izvodov.

Pomenek pred odhodom na delo v jamo pred nekaj leti na rudniku Trbovlje